

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ=ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. ΠΑΠ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΩΡΕΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

ΕΤΟΣ Δ'—ΑΡΙΘ. 6

ΙΟΥΝΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΛΕΑΝΘ. ΒΑΣΣΑΡΔΑΚΗ.—Σοσιαλισμός και άτομισμός	σελ. 3229
Ν. ΛΙΒΑΔΑ.—'Η πίστις σου σέσωκέ σε	» 3305
ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ.—'Ιστορία της Παιδείας κατά τον ΙΗ' αιώνα »	3308
Ν. ΛΙΒΑΔΑ.—'Ο Νάρκισσος	» 3313
Κ. Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗ.—'Ο Αδών των Τεμπών	» 3314
Γ. Ι. ΚΑΛΑ Ϊ'ΣΑΚΗ.—Συμβάντα της Κρήτης	» 3318
ΑΛ. Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ.—'Εθιμα ανά τὸ 'Ορουμλίκιον	» 3321
ΙΩ. ΕΠ. ΚΡΙΣΤΕΝΙΤΟΥ.—'Η Κοινωνία τοῦ Βυζαντίου	» 3327
ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΖΑΛΟΥ.—'Ο Νεκρός Κλάδος	» 3339
ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ.—Σπουδαία χειρόγραφα περὶ τοῦ 'Αλῆ Πασᾶ »	3341
ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΛΟΣ.—'Η Τιμωρία	» 3347
ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΡΑΠΙΕ.—'Η 'Εφηβική Κρίσις	» 3350
ΠΟΙΚΙΛΑ	» 3352
Α. Μ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.—Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ 'Ιερᾶς Μονῆς Κύκκου »	3354
Η ΠΑΝΔΟΥΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΝΔΟΥΛΙΝΟΝ	» 3360
ΕΙΚΟΝΕΣ. © © © © © © © ©	

[Οἱ συνδρομηταὶ λαμβάνουσι τὸ Μηνιαῖον Παράρτημα ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως. Οἱ τακτικοὶ ἀναγνώσται τῶν «Ἀθηνῶν» ἀποκόπτοντες καθ' ἑκάστην τὸ δελτίον τοῦτο καὶ παρουσιάζοντες τὰ δελτία τοῦ μηνός, λαμβάνουσι τὸ Παράρτημα τῶν «Ἀθηνῶν», οἱ μὲν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ παρὰ τῶν Γραφείων μας, οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις παρὰ τῶν κατὰ τόπους Ὑποπρακτορείων

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

Κεφάλαιον ἐγκεκριμένον £ 600.000

Κεφάλαιον καταβεβλημένον £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.— ΓΕΝΙΚΗ ΔΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ,
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κερκύρα, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις,
Ναυπλίῳ, Πειραιεῖ, καὶ Τριπόλει.

ΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Οἱ τόκοι τῶν καταθέσεων ὁρίσθησαν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1910 ὡς κάτωθι:

1) Εἰς Δραχμὰς

3 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν μέχρι Δραχμῶν 100.000
1)2 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν διὰ τὰ πέραν τῶν
ἑτῶν. Δραχμῶν 100.000 ποσ.ί.

3 1)2 ο)ο εἰσθίως διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2

4 ο)ο » » » » » 2 ἔτη » 4

4 1)2 ο)ο » » » » » 4 » καὶ ἐπέκεινα.

(2 εἰς Chèque ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας)

3 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς α' ζήτησιν ἄνευ ὁρίου ποσοῦ.

3 1)4 ο)ο » » » μετὰ 6 μῆνας

3 1)2 ο)ο » » » » 1 ἔτος

4 1)2 ο)ο » » » » 2 ἔτη

4 1)2 ο)ο » » » » 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς 8 εἰδὸς ἐγγένειοι κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΣΜΟΣ

Μεταξύ τῶν ὑψίστης κοινωνικῆς σπουδαιότητος ζητημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦσιν ἀπὸ τινος τὴν δημοσίαν προσοχὴν ἡ σοσιαλιστικὴ θεωρία ἔχει καταλάβει μίαν ἐκ τῶν πρώτων θέσεων. Ὅφειλε κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῆς πρὸς μίαν ἄλλην θεμελιώδη πολιτικὴν, κοινωνικὴν καὶ οικονομολογικὴν θεωρίαν ἡ ὁποία ἐν συνειδήσει ἢ ἀνεπιγνώστως φανατικῶς καὶ ἐκ παραλλήλου ὑποστηρίζεται. Ὀνομαζέται ἡ δευτέρα αὕτη ἄτομισμός καὶ θεωρεῖται δικαίως ἢ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς πρώτης θεωρίας ὡς ἡ αἰτία τῶν σημερινῶν γνώσεων, τῶν συνηθειῶν, τῶν τρόπων καὶ μεθόδων τῆς ἐργασίας τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκογενιακῶν ἀντιλήψεων καὶ ἐθιμοτυπιῶν, τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ πολιτικῶν προγραμμάτων, τὰ ὅποια ὅλα χωρὶς ἀκμὴν καὶ ψυχὴν καὶ νεότητά εἴθεσαν κανόνας μικρολόγους διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος, κατέστησαν τὴν μετριότητά κριτήριον τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, ἐνέβαλαν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑποκρισίαν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, διέφθειραν τὸν χαρακτῆρα, κατέστρεψαν τὴν υἰεῖαν τοῦ πνεύματος καὶ ἐδημιούργησαν ἕνα ἀπαίσιαν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν μαρμαρὸν καὶ ἕνα ἀξιοθρήνητον ἐθνικὸν ἐκφυλισμὸν καὶ ἐξευτελισμὸν.

Ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅλη ἡ κοινωνικὴ κίνησις συνοψίζεται εἰς τὰς θεωρίας Περρεν, ὅτι ἐκ τῶν θεωριῶν ἀπορρέουσιν ὅλαι αἱ δυστυχίαι καὶ εὐτυχίαι μιᾶς κοινωνίας καὶ θεωροῦνται αὐταὶ ὡς ἡ ἐνδειξις τῆς ἠθικῆς καταστάσεως μιᾶς ἐποχῆς, ἡ ἐπὶ τῶν γεγονότων ὤθησις, πρὸς ὑποστήριξιν συστημάτων, τὰ ὅποια ἐναντία καὶ ἀσυβίβιστα κατὰ τὸ ρηθιόμενον πρὸς ἄλληλα ὑποκρύπτουσι τὸν αἰώνιον ἀνταγωνισμὸν τάσεων τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἐφ' ὧν

στηρίζεται ὁλόκληρος ὁ σημερινὸς Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, περιβάλλεται κολλοσαῖον ἐνδιαφέρον ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς μεταρρυθμίσεως, τὸν ὅποιον διεξάγει ἀπὸ μηνῶν ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ πολιτεία.

Ἡ σοσιαλιστικὴ θεωρία, κυρία σήμερον τῆς εὐρωπαϊκῆς γνώμης, εἶναι γνωστὴ καὶ ὡς κοινωνικὸν καὶ ὡς οικονομολογικὸν σύστημα. Ἐξελαϊκεύθη καὶ ἔγεινε προσιτὸς εἰς τὴν ἀντίληψιν πάντων.

Μία νεωτέρα κοινωνία καὶ ἀνθρωπότης καλλιτέρα!

Πληρεστέρα φυσικὴ, πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξις καὶ τελειότης.

Ἀρμονικωτέρα ἄνθησις τῶν διαφόρων πνευματικῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀνθρώπων.

Δεσμοὶ στενοτέρου συμφερόντων καὶ συμπαιθείας μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν μελῶν.

Ἀύξησις συνεχῆς ἐλευθερίας καὶ ἀλληλεγγύης.

Τὸ ἀνώτατον ὄριον εὐτυχίας καὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης δι' ὅλους.

Καμμία κοινωνικὴ διάκρισις μεταξὺ παιδιῶν.

Συγγώνεσις τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

Κατάργησις παντὸς προνομίου ἐν τῇ οικονομικῇ, κοινωνικῇ καὶ πολιτικῇ σφαίρᾳ.

Ἴδου αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ.

Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἰδεωδῶν τούτων τῆς γενικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς κοινωνικῆς εἰς ἕκαστον εὐζωίας ὁ σοσιαλισμὸς ἐπιιδιώκει τὴν γενέκευσιν τῆς ἰδιοκτησίας. Δὲν ζητεῖ τὴν διανομὴν αὐτῆς, ἀλλὰ τὸν περιορισμὸν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εἰς ἀντικείμενα προσωπικῆς χρήσεως, καθιερωτῶν ἀδικαιρέτους τὰς ἄλλας ἰδιοκτησίας καὶ δίκαιε μετὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας ἢ μετὰ μετόχων μιᾶς συν-

επιχειρηματικής έταίρειας την πρόσοδον του συλλογικού τούτου άρχθου.

Τά μέσκα, δι' ών θά επιδιωχθῆ μία τρι-αύτη οικονομική κατάσταση, ποιήλλουσιν όσον και αί μορφά τῆς σοσιαλιστικής θεωρίας. Θά επιτευχθῆ αύτη είτε διά τῆς πειθούς, διὰ τῶν φρονίμων πρσχωρήσεων τῆς πλουτοκρατικής τάξεως, διὰ τῆς βραδείας προόδου, είτε διά τῆς βίας, διὰ σεισμῶν κοινωνικῶν, δι' επανάστασεως, ἢ ακόμη διά σειράς κινημάτων τά όποια θά είναι πότε βίαια, πότε ήρεμα, όμοια άπρακλάκτως πρὸς τά ποτάμια ρεύματα.

Ἡ ατομιστική θεωρία, αντιτιθεμένη εἰς τά ιδεώδη τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας του σοσιαλισμοῦ τῶν πραγμάτων και συνεταιρισμοῦ τῶν ανθρώπων, ύποστηρίζει, ότι οὐδεμία μεταβολή τῆς κοινωνικῆς οργάνωσεως δύναται νά ἴρη κινῆ καί άτελείς, αί όποιαί είναι σύμφυτοι εἰς ἀνθρωπίνης κοινωνικῆς ομάδας και νά ἐμποδίσῃ τὴν ὑπαρξίν συμφερόντων πρρηγωνισμένων. Ὅτι τά κακά και αί άτελείαι αὐται ἔχουσι τὴν ἀρχήν των εἰς αίτίας ἀκλόγους πρὸς φυσικῆς τοιαύτης ὡς εἶναι ἐκεῖναι αίτινες δημιουργοῦσι τοὺς κυκλῶνας και τάς τρικυμίας, φέρουν τὸν ἥλιον, όταν εὐχόμεθα τὴν βροχήν, τὴν βροχήν όταν εὐχόμεθα τὸν ἥλιον και τί όποιαί ἐπὶ τέλος οδηγοῦν εἰς τὸν θάνατον όποιαιδήποτε και ἂν εἶναι αί ἐκάνότητες και ιδιότητες ἡμῶν, ἢ κοινωνική ἡμῶν ἀξία και ἀγάπη πρὸς τὴν ζωήν. Ἡ σκέψις άντενεργείας κατὰ τῶν φυσικῶν αίτιῶν εἶνε ἀπόλειψις, χρόνου θά ἴητο ἐπομένως φρόνιμον νά ἀποφυχθοῦν κοινωνική μεταβολαί και άναστατώσεις, αί όποιαί ἀνίκαν νά ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν των, θά θέσουν εἰς κίνδυνον, πρὸς μεγάλην ζημίαν ὅλων, ὅχι πλέον ἠθικὴν και ιδεώδη, ἀλλ' οικονομικήν και πρακτικήν, τὸ ἰσοζύγιον, τὸ όποῖον καλῶς ἢ κακῶς ἐπραγματοποιήθη ἐν ταῖς κοινωνικαῖς σχέσεσι.

Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἢ θέλησις, ἢ ενεργοῦσα ὥστε νά θριαμβεύσῃ κοινωνικῶν τι ιδεῶδες, θά εἶναι πάντοτε ἢ ἐκφρασις ατομικοῦ χαρακτήρος και θά ἐκπορεύεται ἀπὸ τά βαθύτερα ζωτικῆ ένστικτα τά όποια ἀληθῶς δεσπόζουσι του ατόμου (Νίτσε). Διὰ νά ἐπιτευχθῆ λοιπὸν ἢ βελτίωσις τῆς κοινωνίας

ας ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιτευχθῆ πρῶτον ἢ βελτίωσις τῶν καθ' ἑκάστον ατόμων, ἐξ ὧν συνίσταται, λαμβνομένων ὑπ' ὄψιν τῶν πραγματικῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, αί όποιαί ἀνκμφιδύλω εἶνε ὀλιγώτερον ἠθικαί ἢ ὡς θά ἠδύνατό τις νά εὐχηθῆ, ἀλλ' εἶναι πραγματικαί.

Ὡς τοιοῦτος ὁ Ἄτομισμός τείνει νά εὐρεθῆ παρερριμένος, νά εἶνε θεωρία μιᾶς περιωρισμένης ἐκλεπτικότητας προωρισμένος νά ρέῃ ὡς ποταμός ὑπόγειος ὑπὸ τὸ στρώμα του σοσιαλισμοῦ.

Ποία ἐκ τῶν δύο θεωριῶν εἶναι σύμφωνος πρὸς τά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, τάς ἀπαιτήσεις του αἰσθήματος και τῆς λογικῆς, τάς τάσεις τῆς ιστορικῆς ἐξελιξεως και τάς ιδεᾶς τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἃς ἢ ζωὴ ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ἐκλεκτικότητι τῆς πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος;

Νομίζομεν ότι ἀπαντῶμεν εἰς τὴν οὕτω τιθεμένην ἐρώτησιν ἀπλῶς ἀνερχόμενοι εἰς τάς πηγὰς του θεωριῶν και ὑποδεικνύοντες α) τίνι τρόπο και διὰ ποίων προσώπων και μέσων ἢ σοσιαλιστικὴ θεωρία ἐξεπροσωπήθη ἐν τῷ παρελθόντι ἰδίᾳ κατὰ τὴν 10 αἰῶνα, ὀργανωθεῖσα εἰς οικονομικὸν σύστημα και πῶς ἐπιβάλλεται σήμερον μετὰ δυνάμεως νέας, ἀποτελοῦσα σταθμὸν εἰς τὴν λεωφόρον του βελτίουσις β) τίνι τρόπο εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν θεωρίαν ἀντετάχθη ἱστορικῶς ἢ ατομιστικὴ θεωρία και διὰ ποίων ἐξεπροσωπήθη και ἡρμηνεύθη εἰς τὸν κατὰ τῆς πρώτης κηρυχθέντα πόλεμον.

A

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Κοινωνιολογικαί θεωρίαι

I. Roberts Owen

Εἰς τὴν μακρὰν λιτανείαν τῶν σημανόντων κοινωνικῶν μεταρρυθμιστῶν, οἵτινες μετὰ τὸς πρασίνους κλάδους τῶν φοινίκων εἰς τὰς χεῖρας ἐξήλθον εἰς τὸν κόσμον διὰ νά κηρύξωσι τὴν ἀδελφικὴν εἰρήνην και τὴν παγκόσμιον ἀγάπην ἐξέχει μία μεγάλη και

Θαυμασία μορφή, ὁ Ροβέρτος Ὁεν ἐν Ἄγγλιᾳ. Κανεῖς δὲν προσείλκυσε περισσότερον τὴν προσοχὴν του Κόσμου κανεῖς δὲν ἐξήγειρε τόσον λατικὸν ἐνθουσιασμὸν και κανεῖς δὲν ἤσκησε τόσην γοητείαν και δὲν ἐξύπνησεν εἰς τόσον βαθμὸν τὴν συμπάθειαν τῶν πεφωτισμένων τάξεων ὑπὲρ τῶν ἐργατικῶν όσον ὁ μέγας πρακτικὸς σοσιαλιστὴς του 10 αἰῶνος Ροβέρτος Ὁεν. Φίλοι του ἴσαν ὁ δούξ, ὁ Πατήρ τῆς Βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας, ὁ λόρδος Brougham ; ἐπισκέπται του Πρίγγιπες, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, συνεταιῖροι εἰς τὰς βιομηχανικὰς του ἐργασίας φιλόσοφοι, ὁ Ἱερμίας Beutham, ἀροαταί του ἢ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν και ὁ λαὸς τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐνθουσιώδης συνωστίζετο εἰς τὰς μεγάλας halls, ὅπου ὁ Ὁεν ἔδωκεν ἄνω τῶν χιλίων διαλέξεων.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1771. Ἐβδόμος υἱὸς ἐνὸς σελλοποιοῦ τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸ 10ον ἔτος ἐγκατέλιπε τὴν Πατρικὴν οἰκίαν και μετέβη εἰς τὸ Λονδίνον διὰ νά ἐπανεύρη ἓνα τῶν ἐκ μητρὸς θείων του, ὀλίγον ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐμπόριον και κατέκτησε τὴν ὑπόληψιν και τὴν φιλίαν ἐκείνων, ὑπὸ τοὺς ὑποίους διαδοχικῶς εἰργάσθη. Κατὰ τὸ 20ον ἔτος, κύριος ἦδη κλωστήριου βάμβακος, κατεῖχε θέσιν κοινωνικὴν ἀξιόλογον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἢ ζωῆ του ὁμοιάζει πρὸς μίαν μεγάλην μυθωστορίαν, πλήρη ἀπὸ ἀγῶνας, ἀπὸ μεγαλοφυεῖς προσπάθειας, ἀπὸ λαμπρὰς ἐπιτυχίας, ἀπὸ εὐτυχῆ και ἀτυχῆ συγχρόνως γεγονότα. Κάτοχος ἀκταδαμάστου θελήσεως και ἐνεργητικότητος και τιμιότητος ἀπραμίλλου ὁ Ὁεν ἐκέρδισεν ἐκατομμύρια και ἀνεδείχθη εἰς ἐκ τῶν πρώτων ἐργοστασιαρχῶν τῆς ἐποχῆς του. Ὑπῆρξεν ὁ μύστης και ὑπερσπιστὴς πάντων τῶν μέτρων, ὅσα ἐνομοθετήσαν ἐν Ἀγγλιᾳ πρὸς προστασίαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Δυσκόλια ἄνευ ἀριθμοῦ, λιποψυχία τῶν συνεταιῖρων του, ἀντιστάσεις παντὸς εἶδους, τὰς ὁποίας συνήνησε κατὰ τὴν μακρὰν περιόδον τῆς δράσεώς του, δὲν τὸν ἀπεθάρυναν ποτέ. Μεχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς διεφύλαξεν εἰς τὴν εὐγενῆ καρδίαν του εὐρείας ἐλπίδας διὰ τὴν πρόσοδον τῆς ἀνθρωπότη-

τος και φλογερὰν διὰ τὸν λαὸν ἀγάπην, ἐκ τῶν σπλάγγνων του ὁποῖον εἶχεν ἐξέλθει. Εἰς τὸν ἱερέα, ὅστις παρέστη κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς του και τὸν ἠρώτησεν ἂν δὲν ἐλυπεῖτο διὰ τὴν τρελλὴν δαπάνην τῆς ζωῆς του εἰς σχέδια ἀπραγματοποίητα και εἰς προσπάθειας ἀκάροους, ὁ γέρον φιλόσοφος με ἀστράπας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «--Ὁχι, Κύριε, ἢ ζωὴ μου δὲν ἐδαπανήθη ἀνωφελῶς. Προεκήρυξα εἰς τὸν κόσμον ἀληθείας μεγάλου ἐνδικερόντος. Ἐὰν αὐταὶ δὲν ἐγένοντο δεκταί ὁ λόγος εἶναι, ότι ὁ κόσμος δὲν τὰς ἐνόησε. Πῶς θά ἠδύναμην νά κατακρίνω τὸν κόσμον ; Προσπορεύθη του χρόνου μου». Ὁ Ὁεν ἀπέθνηξε κατὰ τὴν 17ην Ἰανουαρίου 1858 εἰς τὴν πόλιν Newtown. Ἐκεῖ ὅπου ἐγενήθη ἐκεῖ ἠθελήσε και νά παρδώσῃ τὴν τελευταίαν πνοὴν του.

Ἴδου ὁ ἄνθρωπος.

Ἀκούσατε τώρα και τὸ ἔργον του.

Κατὰ τὸ 1797 ὁ Dale μέγας Σκῶτος ἐργοστασιαρχῆς και τραπεζίτης ἴητο κύριος τῆς παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Clyde Κωμοπόλεως και τῶν ἐργοστασιῶν Lanark. Ὁ Ὁεν ἐπεσεκέρθη τὰ ἐργοστάσια ταῦτα. Λόφου δασώδεις περιβάλλον τὴν κωμόπολιν. Διφυγῆ τὰ ὕδατα του ποταμοῦ ἔχουν τὰ κλωστήριά της, λιμῶνες και κῆποι ἐφάιδρυνον τὴν κοιλάδα και τὸ σύνολον παρεῖχε γοητευτικὴν ποιητικὴν ὄψιν. Ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις του Ὁεν ὑπῆρξε βαθεῖα. « Ἀπὸ ὅλας τὰς τοποθεσίας ποὺ ἐπεσκέφθη, εἶπεν εἰς τὸν φίλον, ὅστις τὸν συνώδευσε, ἰδου ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν θά ἐξέλεγον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν σχεδίου κοινωνικοῦ, τὸ όποῖον σκέπτομαι και μελετῶ. »

Μετὰ δύο ἔτη, πραγματοποιῶν τὸν πόθον του τουτόν ἠγόρασε συνεταιρικῶς τὴν κωμόπολιν του Lanark μετὰ τῶν ἐργοστασιῶν της ἀντὶ 1.800.000 φράγγων και τρεῖς μῆνας μετὰ ταῦτα νυμφευθεὶς τὴν κόρην του πρώην ἰδιοκτήτου Dale ἐγκατέστη εἰς τὸ νέον του κτῆμα και ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ.

Ἡ ἀρχὴ ὑπῆρξε πολὺ δύσκολος. Ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της ἢ βιομηχανικὴ ἀποικία του Lanark ἴητο τὸ καταφύγιον πληθυσμοῦ τὸν όποῖον, διὰ τὴν σπάνιν ἐργατικῶν χει-

ρῶν ἐνεκκ τῆς τότε προλήψεως τοῦ κόσμου κατὰ τῆς ἐν τοῖς κλωστηρίοις ἐργασίας, ἥτις ἐτάραττε τὴν ἔξιν τῆς κατ' οἶλον ἐργασίας, οἱ ἐργοστασιάρχαι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ στρατολογοῦν ἀνεξελέγκτως ἀπὸ οἰονδήποτε μέρους· τοιοῦτοτρόπως ἀπετελέσθη οὗτος ἀπὸ ὀκνηροῦς μεθυσσοῦς καὶ κλέπταις, ἀπὸ ἀνθρώπους χωρὶς νόμον καὶ χωρὶς ἠθικὴν, οἱ ὅποιοι εἰργάζοντο διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν πατρῶνων των καὶ διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἰδίων των δυστυχιῶν. Τέσσαρα ἐν τούτοις ἔτη δὲν εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ "Οὐεν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ μέγα ἐργοστάσιον τοῦ N. Lanark ἠδύται καὶ τὸ προσωπικὸν ἐντελῶς μεταμορφωθὲν, δὲν ἐσχημάτιζε πλέον ἢ ὑπὸ ἓνα Πατριάρχην μίαν μεγάλην οἰκογένειαν, τὴν ὁποίαν συνεκράτει εἰς τὴν γρημμὴν τοῦ κηθῆλοντος ὁ πόθος νὰ ζῆ ἐν ἀρμονίᾳ καὶ ἐν δικαίῳ καὶ ἠθικῶ περιβάλλοντι. "Οὐας τὰς κηκίας καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα διεδέχθησαν αἱ ἀντίθετοι ἀρεταί. Καὶ κατώρθωσε τοῦτο χωρὶς μέσων καταναγκαστικῶν, χωρὶς φυλακῶν χωρὶς ἀστυνομίαν.

Ἀπλῶς ἐπεδίωξε πρῶτον τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐργατῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως οἰκονομῶν συνεργατικῶν (cooperatives). Ἡ ἀγορὰ ἐμπορευμάτων καλῆς ποιότητος, τοῖς μετρητοῖς, εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ εἰς τὰς καλλιτέρας ἀγορὰς ὑπὸ τοῦ "Οὐεν καὶ ἡ πώλησις αὐτῶν εἰς τοὺς ἐργάτας ἄνευ κέρδους παρέσχε σημαντικὰς οἰκονομίας εἰς τὰ ἡμερομίσθια αὐτῶν.

Ἐπραγματοποίησεν ἔπειτα τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀποδόσεως τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας εἰς τοὺς ἐργάτας.

Εἰς ταῦτα προσέθηκε μέσων ἐποπτείας καὶ κανονισμοῦ διὰ τὴν πρόληψιν τῶν ἀδικημάτων.

Ἐγένετο [ἐκκλησις εἰς τοὺς ἠθικοὺς παράγοντας.

Μία ἐκθεσις σύντομος ἀλλὰ σαφῆς καὶ ἀπλή περὶ τοῦ ἀμέσου πλεονεκτήματος, τὸ ὅποσον ὁ πληθυσμὸς οὗτος θὰ ἐκέρδιζεν ἀπὸ μίαν διάφορον διαγωγὴν, ἐγεινεν ἀπὸ ἐργάτας τοὺς ὁποίους ἐξέλεξε; καὶ ἐμήσε καταλλήλως ὁ "Οὐεν καὶ τῶν ὁποίων ἡ

γνώμη ἠδύνατο νὰ ἔχη ἐπὶ τῶν συναδέλφων των τὴν μεγαλειτέραν ἐπιβολήν.

Ἡ μέθη ἐνικήθη διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου, διὰ τῆς λογικῆς. Τὰ λυπηρὰ καὶ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ὑπεδεικνύοντο εἰς τὸν ἐργάτην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὑπέφερον ἀκρίβη ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν καταχρήσεων.

Χάρις εἰς τὴν ἰδιοφυίαν καὶ προσπάθειαν τοῦ "Οὐεν τὸ μέλλον ἐξησφαλίσθη διὰ τῆς ἰδρύσεως μιᾶς Σχολῆς, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ καὶ ἡ μέθοδος θὰ ἐμῶρφωνον τὰς μεθεπομένους γενεὰς ὑπὸ εὐμενεστερας συνθήκας καὶ μᾶλλον προσφόρους διὰ τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν εὐτυχιαν ἐν γένει τῶν κατοίκων.

Κατεχόμενος ἀπὸ εὐγενῆ σκέψιν καὶ γενναῖον αἰσθημα ἀληθοῦς Humanitatis, ἐμελέτησε δι' ἓνα σκοπὸν γενικεύσεως ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὴν διαγωγὴν του καὶ τὰς πράξεις του κατὰ τὰ τέσσαρα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσε τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς τοιαύτης σπουδῆς ὄχι ἀκριβῶς τέλειον καθ' ὅλα σύστημα, ἀλλὰ τὴν βεβαίαν πεποίθησιν, ὅτι κατεῖχε τὰ μέσων, τὰ ὁποῖα ἐφαρμοζόμενα εἰς κεντρικὰ βιομηχανικὰ θὰ ἤρουν νὰ μεταβάλλουν τὴν τύχην τῶν ἐργατῶν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Ὁ ἄνθρωπος εἶπεν ὁ J. J. Rousseau εἰνεκλὸς ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Δημιουργοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννᾶται οὔτε καλὸς οὔτε κακὸς σκέπτεται ὁ "Οὐεν. Εἶναι τὸ παίγνιον τῶν ἀκαταμαχῆτων περιστάσεων, μετὰς ὁποίας τὸν περικυκλώνουν, τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας, μετὰ τὴν ὁποῖαν τὸν μεγαλώνουν, τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὅποσον ζῆ. Καὶ ἀφ' οὗ κανεὶς δὲν εἶναι κύριος τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρός του, λέγει ὁ "Οὐεν, θὰ ἦτο παράλογος ἡ ὀργὴ κατὰ τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα δεσποτικῶς παρέστυραν αἱ περιστάσεις ἀφ' οὗ τὰς περιστάσεις ταύτας δὲν ἠδύνατο νὰ τὰς ἐκμηδενίσουν.

— «Ἐὼν ἀντήλλασσέ τις, ἔλεγεν, ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των ἓνα ἴσον ἀριθμὸν παιδίων μεταξὺ τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων (αἵρεσις προτεσταντικῆ ἀσκητικῆ) καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Saint-Gilles ἐν Λονδίῳ»

(ἢ συνοικία ἡ μᾶλλον διεσπαρμένη τοῦ Λονδίνου), τὰ τέκνα τῶν πρώτων θὰ ἀπέβαινον ἐνηλικιούμενα ἰκανὰ παντὸς εἶδους ἐγκλημάτων, ἐνῶ τὰ τέκνα τῶν ἐγκληματοῦν θὰ ἀπέβενον ἐγκρατῆ, ἀγαθὰ, καλὰ, ἠθικὰ».

Δόγμα λοιπὸν τὸ ἀνεύθυνον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀκέραια μεταρρυθμίσεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

Κατάργησις παντὸς ἐλέγχου καὶ ἐπαίνου, πάσης ποινῆς καὶ ἀμοιβῆς.

Ἀνακαινίσεις πλήρης τῶν περιστάσεων, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν ἄνθρωπον.

Κατάργησις προνομίων δι' ὅλας τὰς ὑπεροχὰς καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μεγαλοφυίαν καὶ δι' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον.

Ἀπόλυτος ἀγάπη χωρὶς περιορισμούς, ὑπολογισμούς καὶ προλήψεις, χωρὶς νόμους, στρατούς καὶ Κυβερνήσιν.

Ἰσότης ἀνεκτικῆ δικαιοματῶν, μεγάλη ἐλευθερία κινήσεων καὶ ἐπιστροφή εἰς τὰς αἰωνίους ἀληθείας τῶν ὁποίων φέρει ἐν ἐκτυτῶ τὸν πυρῆνα ὁ ἄνθρωπος.

Τοιαῦτα τὰ θεμέλια τοῦ μέλλοντος κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος. Τὸ στεφάνωμα θὰ εἶνε, ἐβεβασίῳ ὁ "Οὐεν, ἡ βικαίλια τῆς παγκοσμίου ἀγαθότητος ὑπὸ ἓνα καὶ μόνον παγκρατῆ Νόμον, τὸν Νόμον τῶν χαρακτῆρων καὶ τῶν συμφερόντων.

Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἦσαν ἢ πολὺ γενικὰ καὶ ἀρίστα καὶ τοιαῦτα ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ σχηνεύσουν πνεύματα θετικὰ, ἀγαπῶντα τὴν σφῆνεια καὶ ἐμπειρίαν τῶν πραγμάτων. Δὲν ὤμιλει ἐν τούτοις ἐλαφρῶς ὁ "Οὐεν καὶ δὲν διετύπωνεν ἀξιώματα ἀ priori. Εἶχεν ὑπὲρ ἐκτυτῶ προσωπικὴν δρᾶσιν, γεγονότα ἐπιτυχίας καὶ πείρας ἀναμφισβήτητα. Δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ βεβαιώσῃ κανεὶς, ὅτι ἐὰν περιορίζετο νὰ γράφῃ ἀπλῶς καὶ λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῶν τρόπων καὶ μέσων, δι' ὧν ἐπέτυχεν ἐν Νέα Λάναρκ νὰ μεταβάλλῃ θηρία ἀγρικ εἰς ὄντα κοινωνικὰ καὶ ἐνάρετα, τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ ἦτο ἄξιον ἀθανασίας καὶ ἴσως θὰ ἐχρησίμευεν ὡς ὀδηγὸς διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ ἐπιτυχιαν πολυαριθμῶν βιομηχανικῶν ἀποικιῶν. Ἀντὶ τούτου εἰς πᾶν ὅ, τι ἐγράψεν ὁ "Οὐεν περιορίσθη εἰς ἐκθέσεις

ἀρχῶν καὶ εἰς γενικότητος ὑψηλῆς θεωρητικῆς.

Εὐρίσκονται ἐν τούτοις λεπτομέρειαι τυπικῆ «λογικῆς ὀργανώσεως κοινωνίας» εἰς τὸ βιβλίον του.

«Outline of the rational System καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα, τὸ ὅποσον ὑπέβλεπε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1817 εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς πρὸς περιθαλψιν τῶν πτωχῶν ἐργατῶν ἐταιρείας.

Τὸ σχέδιον συνίσταται εἰς καιροπόλεις ἀρμονίας καὶ ἀλληλοβοηθητικῆς συνεπιχειρηματικότητος. Ὁ οὐσιώδης χαρακτῆρ τοῦ σχεδίου τούτου εἶναι μία ἀγροτικὴ θεωρία.

Καίτοι παράγων ἐνεργὸς τῆς ἀναπτύξεως τῆς μεγάλης βιομηχανίας ὁ "Οὐεν ἀρνεῖται τὴν ἀνάγκην τῆς βιομηχανικῆς ἐξελίξεως. Ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ ιδεώδους τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν φυσικὴν κατὰστασιν, στρέφει τὰ βλέμματα μετ' ἀγάπης πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ὀνειροπολεῖ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν γεωργίαν, πηγὴν παντὸς πλοῦτου καὶ πάσης ἀρετῆς, τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ἐργασιῶν πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προσεγγίσῃ αὐτὰς καὶ κατὰ φύσιν καὶ κατ' ἀρετὴν. Ἄγεται οὕτω μέχρι τῆς σκέψεως τῆς συγχωνεύσεως τῆς βιομηχανίας ἐν τῇ γεωργίᾳ διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων εἰς ἀπλᾶ παραρτήματα τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν.

Ὅλην τὴν δυστυχιαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἀποδίδει εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῆς ὑπερπαραγωγῆς τῶν προϊόντων μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν Watt καὶ Arkwright.

Αἱ μηχαναὶ συνέτελεσαν εἰς τὴν κατάπτωσιν τῶν τμητῶν τῶν διὰ χειρῶν συντελουμένων ἐργασιῶν καὶ ἀπεστέρησαν ἐργασίας ἀπειρὸν ἀριθμὸν ἐργατῶν. Ἀνάγκη προμηθείας εἰς τοὺς ἄνευ ἐργασίας ἐνασχολήσεων προσδοκόρων. Ἡ μηχανὴ πρέπει νὰ βοηθῆ καὶ ὄχι νὰ ὑποκαθιστᾷ τὸν ἐργατην. Ἡ δημιουργία μιᾶς νέας ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας, ἥτις νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς ἐργάτας ἐνασχολήσεις εὐχαρίστους καὶ ζωὴν εὐκόλον εἶναι ἀναγκαστικὰ. Ἡ βιομηχανία, γενομένη ἀνεξάρτητος, ἀπεμάκρυνε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς φύσεως (λόγος ἠθικός καὶ

αίσθηματικός) και έχωρισε τον εργάτην από των προς το ζῆν ἀναγκάσιων (λόγος οικονομικός). Πρέπει να επανέλθη οὗτος εἰς τὴν ζῶν των ἀγρῶν. Και διὰ τὴν ἐμπνευσθῆ ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρωσ τοῦ ἐργάτου ὁ Ὁεν προτείνει τὸν συναιτερισμὸν τῶν καλλιεργητῶν διὰ τῆς δημιουργίας ἀγροτικῶν κοινοτήτων.

— «Δὲν θὰ σχηματισθῆ μία μόνη λέγει ὁ Ὁεν ἐκ τῶν κοινοτήτων αὐτῶν χωρὶς τὴν ἐμπνεύση τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἰδρύσεως ἄλλων. Θὰ πολλαπλασιασθῶν αὐταὶ εὐκόλως... Ὁ χαρακτήρ, ἡ διαγωγή ατόμων, διαπλασθέντων κατὰ τὸ νέον σύστημα, θὰ εἶναι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἡ ζωὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπεροχῆς τῆς νέας τῆς κατστάσεως τῶν πρᾶγματων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας καὶ ἡ παλαιὰ κοινωνία δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐκλίπῃ».

Θὰ δώσουν εἰς τοὺς καλλιεργητὰς γαίας διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκάσιων ἐν ἐπαρκείᾳ. Ὁ Ὁεν ὑπολογίζει κατ' ἄτομον τοῦ ἀγροτικοῦ συναιτερισμοῦ 2.500—7.500 τετραγωνικὰ μέτρα.

Τὸ σχῆμα τῶν κτηρίων τῶν ἀγροτικῶν τούτων συναιτερισμῶν εἶναι καθωρισμένον ἐπίσης μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ Ὁεν. Ἀποτελοῦν ταῦτα ἐν τετράγωνον καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγροτικῆς περιοχῆς. Ἀλλὰ, ὁδοὶ καὶ ἀρόδοι, ἀνωφελεῖς καὶ ἀνθυγιεῖναι πάντοτε, δὲν ὑπάρχουν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τετραγώνου τῶν οἰκοδομῶν εὐρίσκοντα τὰ δημόσια κτίρια διακοινοῦνται αὐτὰ εἰς παραλληλόγραμμον. Τὸ Κεντρικὸν κτίριον περιλαμβάνει τὸ δημόσιον μαγειρεῖον, τὰ ἐστιατόρια καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διαμερίσματα διὰ τὴν παρασκευὴν καὶ παράθεσιν τῶν γευμάτων κατ' οικονομικὸν καὶ ἄνετον τρόπον. Δεξιά τοῦ κεντρικοῦ τούτου κτιρίου εὐρίσκονται ἐν ἄλλο κτίριον τοῦ ὁποῦ τοῦ κάτω πάτωμα θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σχολεῖον, τὸ δὲ ὑπεράνω αὐτοῦ ὡς αἴθουσα ἀνγνώσεως καὶ προσευχῆς. Τὸ εἰς τὰ ἀριστερὰ εὐρισκόμενον θὰ περιλάβῃ εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα τὴν διὰ τοὺς μᾶλλον ἡλικιωμένους σχολὴν καὶ τὴν αἴθουσαν τῶν συμβουλίων. Ὑπεράνω εὐρίσκονται ἡ Βιβλιοθήκη καὶ ἡ αἴθουσα διὰ τοὺς ἐνηλίκους· τρία μέρη τοῦ τετρα-

γώνου εἶναι κατειλημμένα ὑπὸ οἰκημάτων δι' ἐργάτας ἐγγάμους καὶ ἕκαστον περιλαμβάνει τέσσαρα δωμάτια ἀρκετὰ εὐρύχωρα διὰ συζυγικὸν ζεῦγος καὶ δύο τέκνα. Τὸ τέταρτον μέρος περιλαμβάνει τὸν κοιτῶνα, προωρισμένον διὰ τὰ τέκνα πάσης οἰκογενείας, ἡ ὅποια θὰ ἀριθμῆ περισσότερα τῶν δύο καὶ εἰς τὰ ὑπερβαίνοντα τὰ τρία ἔτη. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ τετάρτου τούτου μέρους ὑπάρχουν διαμερισμὰ κατὰ τοὺς ἐπόπτας τῶν κοιτῶνων. Εἰς ἐν ἐκ τῶν ἄκρων εὐρίσκονται τὸ νοσοκομεῖον καὶ εἰς τὸ ἄλλο, οἰκίημα διὰ τοὺς ξένους. Ὅπισθεν τῶν οἰκημάτων καὶ περὶ τοῦ τετραγώνου ἐκτείνονται οἱ κῆποι καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τοὺς κήπους τὰ ἐργαστήρια. Μακρύτερον ἀκόμη μερικὴ ἐπαύλεις μεθ' ὧν τῶν ἀναγκάσιων ἐγκαταστάσεων διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀρτου κτλ. Περὶ εὐρίσκονται περίβολοι καλλιεργημένοι καὶ βοσκαί, τῶν ὁποίων οἱ φράκται ἀποτελοῦνται ἀπὸ δένδρα καρποφόρα. Ὡς παραρτήματα καὶ κατὰ τρόπον ἐπουσιώδη ὑψώνονται μερικὰ βιομηχανικὰ κατστήματα.

Ἰσότης ἀπόλυτος θὰ βραδύνῃ τὰς ἀγροτικὰς αὐτὰς κωμότητες καὶ μία καὶ μόνη ἱεραρχία θὰ ὑφίσταται, ἡ ἱεραρχία τῶν λειτουργικῶν αἰτινῶν θὰ κανονίζονται ὑπὸ τῆς ἡλικίας. Ἡ διανομὴ τοῦ προϊόντος θὰ γίνεταί κατὰ τὰς ἀνάγκας. Ἡ τῆς ἐργασίας κατὰ τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ τὰς ἰκανότητας. Ἡ ἐργασία θὰ εἶναι κοινή. Πᾶν σημεῖον παραστατικὸν πλοῦτου καταργεῖται. Ἡ κοινότης ὑποκαθίστα τὴν οἰκογένειαν. Θὰ εἶναι τὰ πάντα κοινὰ ἐκτὸς τῶν γυναικῶν.

Τὰ τέκνα κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας των θὰ χωρίζονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. Θὰ ἀντρεφῶνται καὶ θὰ ἐκπαιδεύονται ἐν ὁμοῦ ἄνευ διακρίσεως ὡς νὰ ἦσαν μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ εἶναι ἀμετακλήτως ἡ ἰδία δι' ὅλα. Θὰ διευθύνεται αὐτὴ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἀκεραίαν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος ἐκάστου συμφῶνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Μέχρι τοῦ 15ου ἔτους δὲν θὰ ὑποβάλλονται εἰς καμμίαν ἐργασίαν καὶ θὰ λαμβάνονται ὅλα τὰ μέτρα ὥστε νὰ εἶναι εὐτυχεῖς καὶ ὑπερήφανα, διότι ἦλθον εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ ἐργασία ἀρχεται ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔτους τούτου. Οἱ ἐνεργητικώτεροι συντελεστοὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι οἱ νέοι τῶν 20—25 ἐτῶν. Οἱ τῶν 25—30 ἔργον ἔχουν τὴν διανομὴν καὶ συντήρησιν τοῦ Κοινοτικοῦ πλοῦτου. Οἱ τῶν 30—40 φροντίζουν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς κινήσεως τῆς κοινότητος, γάμων γεννήσεως, παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῆς ἐργασίας. Οἱ τῶν 41—60 κανονίζουν τὰς σχέσεις με τοὺς περὶ ἀγροτικούς συναιτερισμοὺς.

Ἐκάστος ἀγροτικὸς συναιτερισμὸς προνοεῖ διὰ τὰ συνδυασθέντα βιομηχανικὰ καὶ ἀγροτικὰ ἐπαγγέλματα κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας του.

Αἱ διάφοροι ἀγροτικὴ Κοινότητες συνδέονται μεταξύ των καὶ σχηματίζουν ἐν Συνέδριον.

Ὡς μέσον τῆς πρᾶγματώσεως τῶν ἐργατικῶν τούτων συναιτερισμῶν ὁ Ὁεν ὑποδεικνύει τὴν ἐθνικοποίησιν ἢ μᾶλλον τὴν Κοινοτικοποίησιν τῆς γῆς. Ἀλλὰ τίς θὰ καταβάλῃ τὰ κεφάλαια, τίς θὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ κοινωνικοῦ τούτου ἰδεώδους;

Ὁ Ὁεν ποιεῖται ἑκκλησίαν εἰς τὴν κυβερνητικὴν ἐπέμβασιν. Ἡ ἐπέμβασις αὕτη λανθάνουσα ἢ πρόδηλος ἐπικνεύεται εἰς πάσης τὰς ἐποχὰς τοῦ βίου τοῦ Ὁεν. Ἡ Δημοσία δύναμις εἶναι ὁ συντελεστὴς τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως.

Τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ ἀποτελεσματικώτερον τὴν προτεινομένην μεταρρυθμίσιν ἐν τῷ συμφέροντι τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἄνευ ἐργασίας ἢ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Θὰ ἐξελέγοντο αἱ προσφύστεραι τοποθεσίαι διὰ τοιαῦτα κατστήματα ἡμιεργατικά, ἡμιβιομηχανικά. Θὰ ἐξελέγοντο γαῖαι κτήσεως εὐκόλου ἐπὶ διαφόρων σημείων τοῦ βασιλείου.

«Τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ἀγοράσῃ, νὰ τὰς ἐκμισθώσῃ διαρκῶς... Ὁ ἀνεκφυγίζοντο τοιοῦτοτρόπως οἱ πτωχοὶ ἐργάται τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν βιομηχανικῶν χωρὶς νὰ προέλθῃ βικίαν ἢ πρόωρος σύρραξις πρὸς τὴν παροῦσαν κοινωνίαν.» Ὁ ἐγωισμὸς θὰ ἐκλείψῃ μετὰ τῶν αἰτίων αὐτοῦ. Ὁ εἶναι πάντες τὸσον καλῶς πεπεισμένοι, ὅτι εἶναι εὐκόλον νὰ δημιουργήσῃ τὸν μόνον ἄξιον

ἐκτιμῆσεως πλοῦτον, κατ' ἀναλογίαν ὑπερτεροῦντα τὰς ἀνάγκας, ὥστε θὰ ἀπολέσῃσι πᾶσιν ἐπιθυμίαν ἰδιαιτέρας ἐπισωρεύσεως. Ἡ θησαυρισίς θὰ φανῆ τὸσον παράλογος ὅσον ἡ πλήρωσις φιαλῶν ἐξ ἀπλοῦ ὕδατος καὶ ἡ προμήθεια, ἐνῶ ὑπάρχει πλέον τοῦ ἀναγκάσιου διὰ τὴν γενικὴν κατανάλωσιν. ἐμποδία δὲν θὰ ἀντιπίπτουν πλέον εἰς τὴν εὐτυχίαν. Ὅλα τὰ κακὰ πάθη θὰ ἐκρίζωθῶν. Ὁ ὑπάρχει μὴ ἐκκλησία, ὅπου θὰ διάσκηται μόνη ἡ ἀλήθεια καὶ σχολεῖται, ὅπου δὲν θὰ μανθάνουν παρά γνώσεις ὠφελίμους.

Ὁ Ὁεν θεωρεῖ τὸ σύστημα τοῦτο ὡς τὸ τελειότερον ὡς τὸ ὀχυρωσιώτερον ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλο, τὸ ὅποσον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον.

Πρακτικῶς, ἠθικῶς, φιλοσοφικῶς ὁ Ροβέρτος Ὁεν ἀπαγγέλλει ἀποφάσεις με μίαν ἴσην αὐθεντείαν.

— Εἶμαι ἐγὼ καὶ εἶμαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Εἶσθε σεῖς καὶ εἶσθε ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐν τῇ πλάνῃ. Δὲν θὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ ἐπιχειρήματα σας. Εἶναι ταῦτα ἄνευ ἐννοίας καὶ προέρχονται ἐκ παχυλῆς ἀγνοίας.

Μία ἄλλη ἀπόπειρα τοῦ Ὁεν «Ἡ Νέα Ἀρμονία» ἐν Illinois τῆς Ἀμερικῆς ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν Lanark ἀπέτυχε. Κανεὶς σοσιαλιστὴς δὲν εἰργάσθη καὶ δὲν κατώρθωσε περισσότερα ἀπὸ τὸν Ὁεν. Ἄλλοι τὸν ὑπερβάλλον διὰ τῆς εὐφραδείας καὶ τῆς τολμῆς, ἄλλοι διὰ τῆς βαθύτητος τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς κριτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤσκησεν ἀποτελεσματικότεραν ἐνεργεσίαν καὶ δὲν ἐπραγματοποίησε κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις βελτιωτέρας.

Οἱ δύο μεγάλοι σοσιαλιστικοὶ πειραματισμοὶ οἱ ὅποιοι ἐπέτυχον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ προάγονται καταπληκτικῶς ὁσημέραι εἶνε ἔργα τοῦ Ὁεν.

Ὁ πρῶτος εἶνε ἡ συεργατικὴ κίνησις (le mouvement coopératif), ἡτις ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ροσσεδελιανῆς μεθόδου ἔλαβε σπουδαιοτάτας διαστάσεις (1) ὅλα

(1) Ἡ λεγομένη Ροσσεδελιανὴ μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τόπου τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν διανομὴν τῶν κερδῶν κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀτομικῶν ἀγορῶν.

αί κύριαι ιδέαι τῆς συνεπιχειρηματικότητος τούτέστι: — Ἡ πραγματοποιουμένη οἰκονομία διὰ τῆς ἀγορᾶς τῶν τροφίμων ἀπὸ κοινοῦ — ἡ δικαιοσύνη ἢ πραγματοποιουμένη διὰ τῆς ἀπονομῆς εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας των, — ἡ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἀνταλλαγὴ προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν διὰ τοῦ μέσου τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐπὶ τῇ βάσει ἐργασίας ἴσης ἀπέναντι ἐργασίας ἴσης καὶ ὄχι διὰ μέσου παρασίτων μεσιτῶν — ἄλλαι αἱ ιδέαι αὐταὶ εἶναι ιδέαι εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ὄεν ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του. Καὶ αἱ δαπάναι διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν (σχολαὶ προκαταρκτικαὶ — φοιτητικαὶ ὑποχρεωτικὴ καὶ δωρεάν, σχολαὶ πρακτικαὶ βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου, ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ τῶν θηλέων), αἵτινες κτεχουσι τόσον μεγάλην θέτην ἐν ταῖς νεωτέροις κοινωνίαις ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μεγάλου τούτου φιλάνθρωπου, ὅστις ἐσκέπτετο ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις θὰ ἤρκει νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν κόσμον.

Ὁ δεύτερος εἶναι ἡ Ἐργατικὴ νομοθεσία, ἃλα τὰ μέτρα ὅσα περιλαμβάνει τὸ ὄνομα αὐτὸ καὶ τείνουσι νὰ ἐξυψώσουν τὴν θέσιν τοῦ ἐργάτου ἐν τῷ ἐργοστασίῳ — ἃλα καὶ νὰ ἐξαιρέσωσι ὁ Ὄεν τὰ ὑπέδειξε καὶ εἰρήσθη διὰ νὰ γράφουσι εἰς τοὺς ἀγγλικούς ὎μοιους.

Ἡ ἴδρυσις τῶν οἰκονομάτων (εὐθηνότερα καὶ καλλιτέρα ποιότητος) — ἡ ἴδρυσις ὑγιεινῶν οἰκιῶν διὰ τοὺς ἐργάτας — ὁ ἀποκλεισμός τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν — ἡ ἴδρυσις φατρῶν (crèches) — ἡ ἴδρυσις ψυ-

χαγωγικῶν κέντρων διὰ τοὺς ἐργάτας, ἃλα αὐτὰ εἶναι ιδέαι τοῦ Ὄεν. Φαίνονται ἀπλᾶ σήμερον, ἀλλὰ τότε ἤρκει διὰ νὰ τὸν χαρακτηρίσουν ὡς ἕνα ἐγκέφαλον ἐν παρακρῶσει.

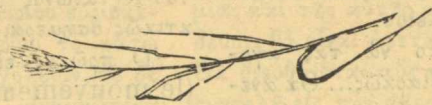
Μία ἄλλη ἀκόμη ιδέα τοῦ διεθνισμοῦ (internationalisme), ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖ τὴν λαμπρότερον τοῦ σοσιαλισμοῦ ὄψιν καὶ εἶναι ἄξια νὰ συνδέσῃ ἃλα τὰ γενναῖα πνεύματα, εἶναι ιδέα τοῦ Ὄεν.

Σήμερον τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, ἐξεταζόμενα χωριστὰ, εἶνε περισσότερο γνωστὰ καὶ ἡ λύσις των ἀποβαίνει εὐκολωτέρα. Δι' ἄλλων μεθόδων καὶ δι' ἄλλων συστημάτων — διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν ὀργάνων τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς εἰς μεγάλας ἀποθήκας καὶ μεγάλα ἐργοστάσια — ὁ πολιτισμὸς διευθύνει σήμερον τὴν πορείαν του πρὸς τὸν συνεταιρισμὸν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Διὰ τῶν οἰκονομικῶν τούτων μεταρρυθμίσεων τοῦ μέλλοντος τὸ Κράτος τοῦ κόσμου θὰ ἀνήκῃ εἰς τὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ὀργανώσουν εὐρύτερον τὴν παιδείαν — θὰ φυλάττουν ἀπὸ τὰ κέρδη εὐρύτεραν μερίδα διὰ τοὺς ἀπομάχους, διὰ τοὺς γέροντας, διὰ τὰ παιδιά — καὶ θὰ δίδουν εἰς τοὺς ἐργάτας τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των.

Τοῦτο ἦτο τὸ ἰδεώδες τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸ ὅποιον ἀπέβλεπεν ὁ Ὄεν καὶ τὸ ὁποῖον προσεπάθησε νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ δοκιμῶν τελείων συναιτερισμῶν.

ΚΛΕΑΝΘ. ΒΑΣΣΑΡΔΑΚΗΣ

ΙΤΑΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

TODD PAOLINA GIOVANNETTI

Η ΠΙΣΤΙΣ ΣΟΥ ΣΕΣΩΚΕ ΣΕ

Χωρὶς νὰ παραβιάζῃ τὴν ἀλήθειαν, δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ καυχῆθῃ ὅτι εἶναι ἀπὸ τοὺς εὐτυχιστέτους τῶν δυστυχῶν βιολογιστῶν, δὲν ἔχει βάνυσον ἔργον, τὸ ὅποιον νὰ τὸν φέρῃ εἰς πολλὰς ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν ἀκοινωνήτων πολλάκις τοῦ καλοῦ κοινωνίαν, ἀλλὰ δὲν λείπει ἀπὸ αὐτὸν ἡ εὐκίρεια, ἂν θέλῃ, νὰ ἐξκαλύψῃ πάντοτε τὴν ψυχὴν του Ἐπιγόνου εἰς τῆς ἀγνῆς παιδικῆς ψυχῆς τὸν δροσερὸν Κολωνόν, μόνον δ' ἔσθ' ἂν λίγεια μινύρεται ἀηδὼν χλωραῖς ὑπὸ βάσσειαις. » Καί, ἀφ' οὗ εἶναι ἡ ψυχὴ του Ἐπιγόνου τοιαύτη, ἵνα μὴ παραβιῆται ὁ αἰώνιος νόμος τοῦ σφιγκτοῦ ἐνγκλισμοῦ τῆς Χαρᾶς καὶ τῆς Λύπης, ἀνγκάζεται νὰ ὀδηγῇ τυφλὰ τῆς Μοίρας βήματα πολλάκις.

Τοιαύτην περιπέτειαν τῆς ψυχῆς μου, ἥτις, κατὰ σιτανικὴν ἀντίθεσιν, ἐγένετο οὐχὶ μακρὰν τοῦ Παυσιλύπου (1), θὰ προσπαθήσῃ νὰ ζωγραφίσῃ διὰ τῆς μελάνης ἢ γραφίς μου, δικαίως τρέμουσα μεταξὺ δακτύλων παρακλιουθούτων τὴν τρομῶδη τῆς ψυχῆς μου διάθεσιν.

Ὁ πλοῦσιος Giulio R. . . . τοῦ ὁποίου ἠτύχησα ν' ἀνθρέψω τὰς δύο κόρας κατὰ τοὺς ὠραίους καὶ ἀπικράντους πρώτους χρόνους τῆς διδασκαλικῆς μου ζωῆς, ἀπὸ τὰς τετιγοφόρους μέχρι τῶν γλευκοφόρων ἡμερῶν συνείθιζε νὰ μεταφέρει τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὸ πατρικόν του χωρίον, ἵνα ἡ κυρία καὶ αἱ δύο κόραι διέρχωνται ὑπερεκατὸν ἡμέρας τοῦ ἔτους θελ-

(1) Τῆς ἰταλικῆς Νεαπόλεως.

κτικὰς εἰς τὰς περιπτώξεις τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ βουνοῦ ἀέρος καὶ τῆς θαλασσίας αὐρας, τὰ ὁποῖα τέκνα τοῦ Αἰόλου παρεῖχον γλυκύτατον ὕπνον διὰ τῶν ψιθυρισμῶν τῶν ὑψιχόμων καὶ ὑψικορύφων δένδρων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων φυσικῶν καλλονῶν διεμαρτύρετο θαυμασίως ἡ Τέχνη διὰ τοῦ προπλάσματός της: τοῦ παλατιοῦ τοῦ πλοῦσιου.

Εἰς τὸ ἀκρινὸν περίπτερον τοῦ κήπου τῆς ἐπαύλειος ἀνεπαύετο ἡ σύζυγος καὶ τὸ μικρὸν πτωχὸ ὑπηρετοῦ τοῦ κυρίου. Ὁ Φραγκίσκος, τὸ τέκνον τοῦ ὑπηρετοῦ, ἦτο τὸ καμάρι τοῦ χωρίου ὄλου, δὲν εἶχεν ἀφήσει πρὸ ἔτους τὸ μητρικὸν γάλα καὶ ἠδύνατο κάλλιστα ν' ἀντιστρατευθῇ — καὶ πολλάκις νικηφόρος — πρὸς τὰς λογοπικτικὰς κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείας.

Ἡ πρώτη κόρη τοῦ αὐθέντου εἶχε φθάσει εἰς ἡλικίαν τοιαύτην, ἣς ὁποίας ἡ καθὰ ἀντίληψις τῆ ἐπέτρεπε νὰ μὴ ἀγνοῖ ὅτι ἡ χρηματικὴ τῆς τύχη εἶναι κολὸ ἀνωτέρα πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς διδασκαλικῆς τῆς ἀκόμη. Ἄλλ' ἡ Αὔρα, ἡ μικροτέρα, δὲν ἀπησχολεῖτο μετὰ τοιαύτας σκέψεις, ἀλλὰ μόνον: πῶς μακρὰν τοῦ εἰκοτικοῦ μνημῆτός της, θὰ πικρῆ διὰ τῶν διδασκαλικῶν τῆς εἰκόνων — ὄχι βεβαίως μετὰ τῆς ἀδελφῆς της — ἀλλὰ μετὰ τὸν ἐμῆλικα Φραγκίσκον, τὸν ὅποιον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κκαταδεχθῇ ἡ ἀδελφὴ της.

Ὁ Φραγκισκάκης καὶ ἡ Αὐοῦλα, ὅπως ὠνόμαζον ἀλλήλους, ἀπεχωρίζοντο ὁ μὲν τῆς ἀχυρίνης στρωμνῆς του, ἡ δὲ τῆς πτωχοῦ κλίνης ὅταν οἱ σκληπικταὶ τοῦ βουνοῦ, τὰ

πρόβατα, ἐπλήρουν ἄκοντες τὸν ἀέρα διὰ τοῦ τερψιθύμου ἐγερτηρίου τῶν κωδῶνων.

Καὶ ἤρχιζαν τὰ πκιγνίδια των. Τὰ σωματάκια των, δύο εὐθείαι ζηλευταί, ἀπετέλουν μίαν εὐθεῖαν μὲ σημεῖζ συνκνήσεως τὰς χαριτωμένας κεφαλάς των, τῶν ὁποίων τὰ ῥοδαλά μῆλα ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν ἡμικκαθάρτων πολλακίς πκλαμῶν, τῶν στηριζομένων ἐπὶ τῶν εὐτυχῶν ἀρρυτιδώτων ἀκόμη ἀγκῶνων τῶν κρινολεύκων γυμνῶν χειρῶν τῶν παιδιῶν.

Μόνον ἡ νύξ τὰ ἐχώριζεν, ἂν καὶ αὐτὰ ἀντικαθίστων πολλακίς τὸν ὕπνον αὐτῆς διὰ τοῦ μαγευτικοῦ ὑπὸ τὰ δένδρα ὕπνου.

Τὴν νύκτα ὁ Φραγκισκάκης — μὰς τὸ ὠμολόγει ἡ κυρά Ἐλμελίνδα, ἡ μητέρα του — ἐσηκῶνετο, πολὺ πρὶν σκεφθῆ ὁ ἥλιος ὅτι ὀφείλει ταχῶς νὰ ζευξῆ τοὺς ἵππους του εἰς τὸ ἄρμα του, ἐσηκῶνετο καὶ ἡρώτα ἂν ἦναι ὦρα νὰ πκύση νὰ ἦναι ἐξήπλωμένος.

Ἡ Αὐροῦλα θὰ εἶχε μάθει τοῦτο καὶ με ἐξύπνα τὴν νύκτα οὐχὶ ἄπαξ, ἵνα τὴν πληροφορήσω μήπως μκταίως τὴν ἀναμένη ὁ Φραγκισκάκης εἰς τὸ προαύλιον.

Ἄλλ' ἡ κυρία ἐνόμισεν ὅτι τῆ ἐπεβάλ-λετο νὰ σώση τὴν — κατὰ τὴν ιδέαν της — κινδυνεύουσαν κόρην της ἀπὸ τὴν ἐπικινδυνον (!) φιλίαν της πρὸς τὸν Φραγκισκάκην, τὸν ὁποῖον μαζῆ μὲ τὴν καλὴν του δὲν ἐθάρυνεν εἰς αἰὼν μνηῶν.

Ὡ! αὐτὴ ἡ γυναικεία αὐταπάτη ἂν ἔλειπεν ἀπὸ τὸ μέσον! Αὐτὸς ὁ ἐγωῖσμός! Ἡ κυρία θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἔπρεπε νὰ σκέπτεται ἄλλως, ἴσως ἀντιθέτως, ἂν αὐτὴ ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ ἄρρενος. Τώρα μὲς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιάν της ἀπαγγέλλει κατηγορίαν ἐπὶ σφετερισμῶ, Κύριος οἶδε τίνος τιμαλφοῦς της, ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ Φραγκισκάκης.

Ἡσύχασε, παιδάκι μου! τοιοῦτος εἶναι ὁ κόσμος ὁ πλούσιος δι' ἡμᾶς τοὺς πτωχοῦς! Μὴ λυποῦ.

Ἡ κυρία, ὡς μητριὰ, θποχωρίζει τὴν Αὐραν ἀπὸ τὸν Φραγκισκάκην, φοβουμένη.

Τί, ὦ γυναῖκα, φοβεῖσαι;

Ἡ Αὐρα ὅμως δὲν ἔχει εἰς τὸν νοῦν της νὰ δώση δείγματα τοιαύτης στρατιωτικῆς

πειθορχίας καὶ ἡ μητρικὴ διαταγή, καθὼς ἦτο εὐνόητον, ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος.

Ἡ Αὐρα, γελῶσα ἐπὶ κατορθώματι φυγῆς καὶ κλαίουσα ἐπὶ τῇ διαταγῇ, πλησιάζει τὸν Φραγκισκάκην παρὰ τὸ φρέαρ ὑπὸ τὸν πλάτανον.

— Μοῦ εἶπε, Φραγκισκάκη μου, ἡ μαμμὰ μου πῶς θὰ μὲ ἔξη ἴστη θάλασσα ἂν σοῦ ζαναμιλήσω.

Καὶ ὁ Φραγκισκάκης σταθερός.

— Ἐεῖς τί νὰ κάμωμε, Αὐοῦλά μου; νὰ πᾶμε στὸ σπίτι μου νὰ καθήσωμε νὰ παίζωμε πάντα, γιὰ νὰ μὴ σὲ βίξῃ καὶ νὰ μὴ σὲ δένῃ ἡ μαμὰ σου.

Καὶ ἡ ἀπαγωγή συνετελέσθη.

Εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ Φραγκισκάκης ἔχει μίαν παπικὴν πεντάραν.

— Σοῦ τὴν χαίζω, Αὐοῦλά μου.

— Ὅχι, Φραγκισκάκη μου...

— Μὰ πάε τὴν λοιπόν.

Ἡ κυρία Ἐλμελίνδα ἔλειπεν εἰς τὸ πότισμα τῶν ἀγελάδων.

Μετ' ὀλίγον ὁ κύριος φωνάζει τὴν Αὐραν, διὰ νὰ τὴν φιλήσῃ, ἀφ' οὗ πρότερον τὴν πλύνει ἡ γρηὰ Ἐλενα.

Καὶ ὁ Φραγκισκάκης ἐννοεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ τὴν... (τί ὄνομα νὰ θέσω;) του.

Ἡ πεντάρα εἶναι καλῶς προφυλαγμένη ἀπὸ τὰ ἄγρια βλέμματα τῆς μαμμᾶς κάτωθεν τῆς σκπωνοθήκης τοῦ πλυντήρος τῆς Αὐρας.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ κυρίου ἐκτελεῖται καὶ ἡ Αὐρα, ἐπκνέρχεται μὲ μίαν πατρικὴν δεκάρχν, τιμὴν ἰσχυρίθμων πρὸς τὰ λεπτὰ πατρικῶν φιλημάτων.

Ἡ μαμμὰ ὑποδέχεται τὴν περιζήτητον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἄλλ' ἡ Αὐρα κυττάζει τὴν σκπωνοθήκην, τὴν σκπωνοθήκην.

— Τί βλέπεις ἐκεῖ; ἐρωτᾷ ἡ μαμμὰ.

Καὶ ἡ μικρὰ δὲν δύναται νὰ κρυβῇ.

Γίνεται ἡ σχετικὴ ἔρευνα καὶ ἡ γνῶσις τῆς προελεύσεως τῆς πεντάρας.

Ἡ Αὐρα τῶρα κλαίει ἀπὸ βιαίας ἐπαφᾶς τῶν μητρικῶν χειρῶν πρὸς τὰ χεράκια της.

Ὁ Φραγκισκάκης ἀκούει ἀπὸ κάτω τοὺς θρήνους. Ἄλλὰ τί νὰ κάμῃ;

Πρὸς παρηγορίαν τῆς ἐλεηθείσης, σπεύδει καὶ κόπτει ὑπερμεγέθη σταφυλὴν, ἀρύ-

πτει αὐτὴν ἐπιμελῶς εἰς τὰς περὶ τὸ στήθος κυμάνσεις τοῦ ὑποκαμίσου του καὶ ἀναμένει τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ Αὐρα θὰ κατορθώσῃ ν' ἀπατήσῃ τὴν μητέρα πρὸς ἐπίσκεψίν του.

Δὲν βραδύνει νὰ τελειώσῃ τὸ ποθούμενον ἡ Αὐρα ὅμως μὲ τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ Φραγκισκάκη, ὅπως φάγη βληντὴν σταφυλὴν, δὲν κατορθώνει πλέον νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν μητέρα της τόσον καθαρά, ὡς τὴν ἀπεχωρίσθη ὁ πατήρ της.

Ἡ γυναικεία ὅμως ζηλοτυπία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποχωρήσῃ. Κατῶρθωσε ν' ἀποχωρήσῃ τὰ δύο ὑποπτα, κατ' αὐτὴν, μικρὰ, διὰ τῆς εἰς τὸν κύρ Βιντζέντζον, τὸν πατέρα τοῦ Φραγκισκάκη, ἐπισείσεως τῆς ἀπειλῆς ἀποπομπῆς του ἀπὸ τοῦ οἴκου της, καὶ δὲν παρήλθον πολλαὶ ἡμέραι μεθ' ἧς μὰς παραλαμβάνει πάντας καὶ κατερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Φραγκισκάκης ἐζήτηε τὴν Αὐραν ἐμάθομεν ἀπὸ τὸν πατέρα του κάποτε ὅτι

πολὺ τὸν ἐστενοχώρησε νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἴδῃ τὴν Αὐραν, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἀπηγορεύθη ἡ διήγησις εἰς τὸν πατέρα πρὸ τοῦ τέλους της.

Ἡ Αὐρα δὲν ἐβράδυνε νὰ συνάψῃ νέας φιλίας εἰς τὴν πόλιν.

Τὸ ἐπόμενον θέρος εὕρομεν εἰς τὸ χωρίον πάλιν τὸν κύρ Βιντζέντζον καὶ τὴν κυρά Ἐλμελίνδαν, κατηφεῖς καὶ σκυθρωπούς καὶ ὀλιγολόγους. Ἄν ἡ ἀνάγκη δὲν τοὺς ἐβίαζε, δὲν θὰ ἦσαν πλέον φύλακες τοῦ «ρημαδιοῦ» ἐκείνου, ὅπως ὠνόμαζον τὴν ἔπαυλιν.

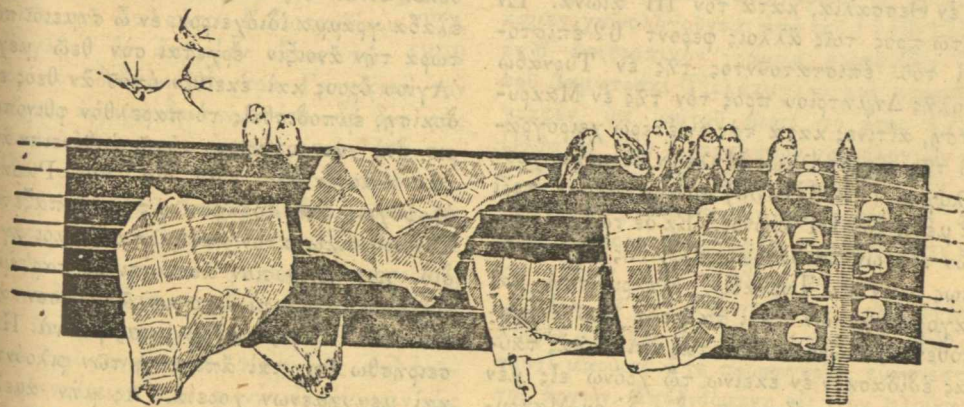
Ὁ Φραγκισκάκης εἶχεν ἀποθάνει.

*

Κοιμοῦ, ἀγαπητὸν παιδίον, τὸν ὕπνον τῆς εἰρήνης, τὸν ὕπνον τῆς ἀγάπης. Ἀπὸ τὸν κακὸν κόσμον ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Ἐπιθυμία τῆς Συγγραφέως μετέφρασε

N. ΛΙΒΑΔΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΗ' ΑΙΩΝΑ

Α' ΣΧΟΛΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

1. 'Εν Τυρνάβω, Μακρυνίτση καὶ Ζαγορά.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου ἐταιρείας «Ὁθρου» ἀποκειμένων χειρογράφων τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 ἐπιγραφόμενον «Σημειωτάριον πολλῶν ἀναγκαιῶν καὶ ἀνθος φιλοσόφων ἐπιστολῶν», οὐ μικρὸν συμβάλλεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους ἰδίᾳ δ' ἐν Θεσσαλίᾳ, κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις φέροντ' 62 ἐπιστολαὶ τοῦ ἐπιστατοῦντος τῆς ἐν Τυρνάβω σχολῆς Δημητρίου πρὸς τὸν τῆς ἐν Μακρυνίτση, αἵτινες κατὰ τὰς ἐν ἐτέρῳ χειρογράφῳ τῆς κωμοπόλεως Μηλεῶν κειμένης χρονολογίας (1743-1753) συνετάχθησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐκ δὲ τῶν ἐπιστολῶν τούτων μανθάνομεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Τυρνάβω, Μακρυνίτση καὶ Ζαγορᾷ σχολῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ μνημονευθέντος αἰῶνος. Κατὰ τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἐδίδασκεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ εἰς μὲν διδάσκαλος ἐν Ζαγορᾷ, δύο δ' ἐν Μακρυνίτση, ἐν Τυρνάβῳ δὲ ὅτε μὲν δύο, ὅτε δὲ τρεῖς.

Ταυτότης τοῦ ἐν Τυρνάβῳ σχολάρχου Δημητρίου.

Ὡς ἀπεδείξαμεν δ' ἐν τῷ Δελτίῳ «Ὁθρου» (Δ' σ. 26) ὁ ἐπιστάτης τῆς ἐν Τυρνάβῳ σχολῆς Δημήτριος ἦτο Θεσσαλὸς καὶ ὠρισμένος ἐκ Πηλίου διότι ἐν τῇ 8

ἐπιστολῇ τοῦ ἔτους 1751 καλεῖ τὰ μὲν περὶ τὴν Μακρυνίτσην «ἐδικά μας βουνά», τὸν δὲ Τύρναβον «ἐσχατιὰν». Ἔχει δὲ ἢ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ ὧδε.

Ἐπιστολῇ Δημητρίου σχολάρχου Τυρνάβου.

«Τὴν τρισεπέκστον καὶ ἱεράν μοι κορυφὴν σου ὑπερήδιστα κατασπαζόμενος ὀλοφύχως προσαγορεύω.

«Δύο τιμαλφέστατά μοι παρ' αὐτῆς ἐκομισάμην γράμματα, ἐξ ὧν τὴν ἐφετὴν μοι αὐτῆς ὑγείαν εὐαγγελισθεὶς ὑπερήσθη, τὴν ὁποίαν εἶθε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐπιβραβεύῃ εἰς αὐτὴν ὁ πανοικτίρμων θεός. Διὰ τὸν κοινὸν ἀδελὸν κύρ' Ἀθανάσιον ὅπου ἐρωτᾷς θέλει εἶναι εἰς εἰδήσιν τῆς ὅτι προχθὲ, ἔλαβα γράμμα ἰδιόχειρον, ἐν ᾧ σημειοῖ πῶς τῶρα τὴν ἀνοιξὴν ἔρχεται σὺν θεῷ μέχρι Ἁγίου ὄρους καὶ ἐκεῖθεν ὅπου ἂν θεὸς εὐδοκίση, ἐμποδισθεὶς τὸ παρελθὸν φθινόπωρον διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτῷ ἀσθένειαν ἀπὸ τὰς αἰμορραϊδάς. Ὁ διδ. κύρ Ραφαὴλ ὀλοφύχως καὶ ἀδελφικῶς τὴν ἀσπάζεται. Τὸν μουσικώτατον καὶ φίλτατόν μοι ἄγιον διδ. κύρ Διονύσιον ἀσπασαὶ ὡς παρ' ἐμοῦ εἰλικρινῶς, ἐπειπὼν τὸ καλῶς ὤρισεν ἀπὸ τὸ νιοβλέτι εἰς τὰ ἐδικά μας βουνά. Προσειρήσθη ἔτι καὶ ἄπασα ἡ τῶν φιλοῦντων καὶ μεμνημένων χορεία. Ἄς μὴν ἀμελή, παρακαλῶ, νὰ μὲ γαροποιῇ συνεχῶς μὲ τὰ παρ' αὐτῆς εἰς τὴν ἐσχατιὰν ταύτην καταστήσαντα. Ἦς τὰ ἔτη γένοιτο παρά θεοῦ πλεῖστα καὶ πανευφρόσυνα».

Καίτοι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι δύο τεκμήρια καθορίζοντα τὴν πατρίδα τοῦ Δημητρίου, κώμην τινὰ τοῦ Πηλίου, ἣτις πιθανώτατα ἦτο ἡ Ζαγορά, ἢ πολ-

«ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ»

λάκις ἐπεσκέπτετο (ἐπιστολὴ 8),—ὁκ. Δ. Ν. Φιλαδελφεὺς ('Ἀρμονία 1901, σ. 339) ταυτίζει τὸν Δημήτριον πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα ἐκ Ρεντίνης Δημητράκιον Τζιλάκογλου. Οἱ ὑπὸ τοῦ κ. Φιλαδελφεῶς ταυτιζόμενοι δύο ἄνδρες διακρίνονται ἀλλήλων οὐ μόνον ἐκ τοῦ διαφόρου τόπου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διαφόρου χρόνου καὶ ἔργου καὶ ὀνόματος. Καὶ ὅτι μὲν ὁ Δημητράκιος Τζιλάκογλος ἦτο ἐκ Ρεντίνης, διαρρήθην ἀναφέρειτ' ἐν ὑποσημείωσει δεήσεως ἀναγεγραμμένης ἐν εἰκόνι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ὀμωνύμου ναοῦ ἐν Ρεντίνῃ. Ἔχει δὲ ἢ τε δεήσεις καὶ ἢ ὑποσημείωσις ὧδε ('Ἀρμονία 1901, σ. 93).

Δέησις.

«Ὁξὺς πέλων σὺ προστάτης πάντων, μάκαρ Γεώργιε, ἐνδοξοὶ ἀθλητῶν ῥόδον, εὐωδιάζον τῇ ὑφήλιον ξένως, πρόστηθι κάμου υἱέων τε καὶ γένους, καὶ σαῖς λιταῖς φύλλατε ἀεὶ, παμμάκαρ Δημητρίου λάτρου σισιτικόν καὶ πά[τ]ρησον. Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Δημητρίου Τζιολακόγλου τοῦ ἐκ Ρεντίνης, 1794 χεῖρ Νικηφόρου». Πλὴν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μαρτυρούσης τὴν πατρίδα τοῦ Δημητράκιου Τζιλάκογλου, τὴν Ρεντίνην, αὕτη ὑποσημαίνεται καὶ ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Τζιλάκογλου, ἢν ἔπεμψεν οὗτος τῷ 1809 πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Γρηγόριον τὸν Βράχης ἀρχιερατικὴν, τότε δὲ διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ ἀγχιιστρόφους τῆς πατρίδος μεταβολὰς ἐν Ἀθῶν διατρίβοντα. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ διαβεβαιοῦται ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Δημητράκιου Τζιλάκογλου διέμενε περὶ τὰ τοῦ Βράχης μοναστηρίου, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων ὑπαγομένου. Διότι λέγει: «εἶδὲ καὶ φίλου περὶ μοναστηρίου τις μνήμη, καὶ τοῦ στεντόρειον τὴν φωνὴν ἐκρήγυσιν, ὡς καὶ ἡμῖν τοῖς περὶ τὰ ἐκείνου γεγονόσιν ὑπάρξει ἀκοῦσαι ἀνακκαλούμενον πατέρα ἑαυτοῦ, δημιουργὸν καὶ πηδαλιούχον, καὶ πλέον μὴ φέρειν ἀποστέρησιν ἐν πολὺ τῷ γήρατι ξενιτευομένου».

Οὐδὲ τὸν Τύρναβον θὰ ἐπέτρεπέ τινη ἢ ἐπισταμένη ἀνάγνωσις τῶν ἐπιστελῶν τοῦ Δημητράκιου Τζιλάκογλου νὰ ἐκλάβῃ ὡς τὸν διαμονῆς αὐτοῦ, ἥμιστα δὲ ὡς πατρίδα,

ὅπερ ἐποίησεν ὁ κ. Ν. Ι. Γιαννόπουλος ('Ἀρμονία 1901, σ. 350). Ὄντως δύο τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἐν Τυρνάβῳ ἐδρεύοντα τότε μητροπολίτην Λακρίσης, ἢ μὲν συστατικὴ ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερατικῆς ἐπὶ τῇ ἀναρρώσει αὐτοῦ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐγκωμιάζει τὸν μητροπολίτην, οὐ τὸ ὄνομα ἀτυχῶς δὲν μνημονεύεται, ὧδε: «Πάντως γενῶν ἐτέθη ὁ λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν. Λαμπάτω τοῖνον τὸ φῶς. Νῦν ἡ Θεσσαλία ἀληθῶς ἔλαβε τὸν ἐντιμον ποιμενάρχην τῆς». Ἐὰν λοιπὸν ὑπετίθετο ὅτι ὁ Δημητράκιος Τζιλάκογλος διέτριβεν ἐν Τυρνάβῳ, πῶς θὰ ἐξηγεῖτο, ὅτι οὗτος ἐντεῦθεν ἔπεμψε τὰς ἐπιστολάς πρὸς τὸν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔχοντα τὴν ἑδρὰν μητροπολίτην Λακρίσης; Ἡδύνατό ποτε νὰ ἐπέλθῃ τινὲς ἔννοια, ὅτι ὁ ἰδιώτης εἶχε μεγαλυτέραν τοῦ ἀρχιερέως βαρύτητα καὶ δὲν κατεδέχετο νὰ συγκαρῆ αὐτῷ ἐπισκεπτόμενος; Ἐνὸς ἀτόπου δοθέντος, μυρία ἔπονται.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐκάτερος τῶν ἀνδρῶν ἐν διαφόρῳ χρόνῳ ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς. Διότι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ τοῦ ἐπιστατοῦντος τῆς ἐν Τυρνάβῳ σχολῆς Δημητρίου, ὡς προειρήκαμεν, χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1743-1753, ἐν δ' ἐπιτροπικὸν γράμμα συνταχθὲν ὑπὲρ τοῦ Δημητράκιου Τζιλάκογλου καὶ προσυπογραφὴν ὑπ' αὐτοῦ φέρει τὸ ἔτος 1795. Πλὴν δὲ τῶν δισταμένων χρονολογιῶν καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς ἀντιγραφῆς τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐπιστελῶν τῶν ὀμωνύμων ἀνδρῶν διάφορος ὢν διαφόρον ὑποσημαίνει καὶ τὸν χρόνον τῆς συντάξεώς των.

Ὅτι δὲ ὁ Δημητράκιος Τζιλάκογλος πόρρω ἀπέειχε τοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου, τοῦτο μαρτυρεῖ ἢ τε προσηγορία, εὐγενέστατος ἄρχων, ἀποδιδομένη εἰς τὸν πλοῦσιον, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκη τοῦ εὐτελοῦς διδασκαλικοῦ μισθοῦ, καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε καθηγητὴν τὸν Βράχης ἀρχιερατικὴν Γρηγόριον διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐμαθήτευσεν παρά τούτῳ, ἀλλὰ παρά τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν δὲ ὀμωνυμία, ἣτις παρεπλάνησε τὸν κ. Φιλαδελφέα, ὥστε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀμφότερα τὰ ὀνόματ' ἀποδι-

ἡμᾶς εἰς πλείονα ζῆλον ἢ τ' ἔλευσις τοῦ αὐτοῦ κυρ Στεφάνου καὶ ἡ τῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν ἀποστολή. Καὶ τὴν αἴσθησιν ὑμῶν προσηκόμενοι δείξομεν πάντως, ἣν διδῶ ὁ θεὸς, καὶ ἔργοις βεβαίως τὰς ὑποτροφεύμενας ὑμῖν ἐλπίδας περὶ τῆς εἰς τὰ πρόσω φουρᾶς τοῦ αὐτοῦ σχολείου, γενναίαν φροντίδα ζώσῃ τῇ προθυμίᾳ κατακλιόντες εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸ σκοπούμενον, εἰς κοινὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν, καὶ μακρυαργαῖς παιδείαις καταγλαῖσαι τὸ γένος, τὸ σκότειν τῆς ἀμαθείας ἀκουρωθῆν καὶ ἐγκλινοῦμενον. Τρέχετε τοιγαροῦν τὸν διάπλου τῆς παιδείας ἀγαλλόμενοι, καὶ ἥμισυ τούτους σπινθήρας τοῦ τῆς μαθήσεως ἀποσβεννύμετος ἔρωτος, διὰ τῆς θείας χειραγωγίας καὶ ἀντιλήψεως. Ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ δηλοποιούμεν ὑμῖν, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ, εὐλογοῦνται. εἴη μεθ' ὑμῶν».

3. Εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ Κυπριανοῦ

Ἄσύγκριτον, παναγιώτατε δέσποτα, δοκιμάζω τὴν χαρὰν, ἀνυπέβλητον αἰσθάνομαι τὴν εὐγνωμοσύνην, τόσον διὰ τὴν ἐφευωτάτην μοι ὑγίειαν τῆς ὑμετέρας παρσεβάστου μοι παναγιότητος, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀφιέρωσιν τῶν βιβλίων τῆς, ὅπου ἔκαμεν εἰς τὴν ἱεράν ταύτην σχολήν, φωτιζόμενος παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Τοῦτο ὅσῃν χαρὰν ἐπροξένησεν! Ὅχι μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τῶν ἐνταῦθα φιλογενῶν καὶ φιλομάστων ἤκουσαν τὸν τοιοῦτον θεῖον ζῆλον τῆς Παναγιότητός σας, ὅλοι εὐφραίνονται, καὶ πάντες τὸν ἐν Τριάδι ὑμνούμενον θεὸν παρακαλοῦμεν διὰ τὴν πολυχρόνιον αὐτῆς ὑγίειαν ἀλλὰ καὶ χάριτας αὐτῆς ἀνομολογοῦμεν ὅτι πλείστα, ὅπου νεύει πάντοτε εἰς τὴν θειοτάτην καρδίαν τῆς ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, καὶ κρίνει τὰ εὐλογα καὶ ἀποφασίζει τὰ συμφέροντα καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν αὐτῆς σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν τοῦ γέ-

νους ἡμῶν ὠφέλειαν. Ποῶς νοῦν ἔχων, ἀκούοντας τοιοῦτον θεῖον ζῆλον καὶ τοιαύτην δικαίαν ἀφιέρωσιν δὲν ἤθελεν ἐπαινεῖσθαι τὴν βαθυτάτην σύνεσιν τῆς ὑμ. παναγιότητος; Ποῶς στοχαζόμενος με εὐθύτητα νοῦς τὴν προκοπὴν τῶν μαθημάτων, τὴν πάνδημον ἐκείνην κοσμιότητα τῶν χριστιανικῶν ἡθῶν, ὅπου προερχονται ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦτο δὲν ἤθελεν ἐπαινεῖσθαι τὸ φιλογενές αὐτῆς καὶ φιλόμουσον, ὃχι μόνον νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν ὀρθὴν κρίσιν τῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ μιμηθῆ ὅση δύναμις τὴν χριστομίμητον ἀγαθωσύνην τῆς, ὅπου διὰ σύστασιν τοιοῦτου ψυχρῶστος ἔργου καὶ ἐνήργησε καὶ ἐνεργεῖ, καὶ ἤδη καὶ πρότερον, ἐξ οἰκείας δυνάμεώς τε καὶ βουλήσεως ἡ ὑμετέρα παναγιότητος; ... Ὅθεν θέλει ἔχῃ καὶ παρὰ πάντων τὸν ἔπαινον καὶ παρὰ Θεοῦ τὸν μισθὸν μυριοπλάσιον. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι κατὰ διαδοχὴν καὶ μετοχὴν ἐφωτίστησαν καὶ φωτίζονται καὶ φωτισθήσονται, καὶ ἤδη καὶ πρότερον καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦτο θέλουν παρρησιασθῆ ἐν ἡμέρᾳ ἀναποδόσεως εἰς τὸν φιλόανθρωπον Κριτὴν, καὶ με στόματα στρογγυλὰ καὶ γλῶσσας εὐλαλον, καὶ με χεῖρας πεπαρρησιασμένους θέλουν δεικνύουσι θέλουν ὁμολογοῦν καὶ θέλουν μαρτυροῦν τὴν ὑμετέραν παναγιότητα λέγοντες: «Οὗτος ἐστὶν ὁ αἴτιος τῆς ὠφελείας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ψυχρῶστα Κύριε οὗτος ἐστὶν ὅπου διὰ μέσου αὐτοῦ ἐφωτίστημεν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς μαθήσεως καὶ ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὸ κράτος καὶ σκότος τοῦ κοσμοκράτορος. Λοιπὸν ἀντιβράβευσιν αὐτῶ τὰς ἀμοιβάς ἀπόδος αὐτῷ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, χαρὰν τὴν ἀνεκλάλητον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.» Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προσκυνητῶς, αἱ δὲ πανάγια καὶ θεοπαθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι διὰ βίου παντός σκέπη καὶ ἀρχγές φυλακτάριον».

ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ

Τὴν γλαυκὴν νύμφην Λειριόπην ὁ Κηφισός, ἀνοίξας τὰς ὑδατίνους αὐτοῦ ἀγκάλας, περιεβάλε ποτε καὶ μητέρα τοῦ Ναρκίσσου κατέστησε.

Διὰ τὸ βρέφος τοῦτο, ὅπερ ἠδύνατο καὶ τότε ν' ἀγαπάται ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, ὁ χρησμολόγος εἶπεν ὅτι ὠρίμου γήρατος μακροῦς χρόνους θά ἴδῃ, ἂν μέλλῃ νὰ μὴ γνωρίσῃ ἑαυτὸν.

Ὅτε ὁ Κηφισὸς οὗτος γόνος ἔφερον ἐπ' ὧμων τὸ βάρος τῶν δέκα ἕξ σχεδὸν ἐτῶν καὶ ἐθήρευσεν εἰς τὰ δάση καὶ κοιλάδας καὶ ἀπέφευγε πολλῶν παρθένων τὸν πόθον καὶ τῆς Νύμφης Ἥχως τὴν ἀγκάλην, κατὰκοπος ἔκ τῆς θήρας καὶ τοῦ καύματος; κατεκλίθη ἡμέραν τινα παρὰ τινὰ πηγὴν, ἣς ἡ θεὰ κατέθελεν αὐτόν.

Πηγὴ ἄθολος, ἔκ τῶν διαυγῶν ὑδάτων ἀργυρᾶ καὶ τὴν ὁποῖαν οὔτε ποιμένες, οὔτε αἱ ὄρειναι αἴγες, οὔτ' ἄλλο κτήνος οὔτ' ἄλλο πτηνόν, οὔτε κλών, ἀπὸ δένδρου πεσῶν, ἐπύραξέ ποτε· πλαισίον ἔχουσα πόαν, ἣν τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἔτρεφε, καὶ δάσος, οὗ τὰ φύλλα ἐνίκησαν πάντοτε τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας.

Ἐκεῖ κατεκλίθη, ἀλλὰ, διψήσας, κύπτει ἵνα πίῃ καί, ἐν τοῖς ὕδασι βλέπει μίαν θαυμασίαν μορφήν, δύο ἀστέρας ὀφθαλμούς, τὴν ἀξίαν τοῦ Διονύσου καὶ τὴν ἐπαξίαν τοῦ Ἀπόλλωνος κόμην, τὰς γνάθους τὰς ἀπείρους, τὸν ἐλεφάντινον τράχηλον, τὴν ἐπιπέπειαν τοῦ στόματος, τὸ μετὰ χιονώδους λευκότητος μεμειγμένον ἐρυθρῆμα καὶ πάντα θαυμάζει—δι' ἃ θαυμάζεται—καὶ ἐσθ' ἑαυτοῦ! Ὁ ἐπαινῶν ἐπαινεῖται, ὁ

φλέγων φλέγεται καὶ διὰ τῶν ἑαυτοῦ ὀφθαλμῶν αὐτὸς ἀπόλλυται. Ποσάκις ματαίως ἠσπύσθη τὰ πατητὰ ὕδατα! καὶ προσεφώνησε τὴν ἑαυτοῦ μορφήν καὶ τὸ δάσος!

Τέλος, νοεῖ τὴν πλάνην καὶ διὰ τῶν δακρύων θολώνει τὸ ὕδωρ, ποθεῖ τὸν θάνατον, ὅστις θὰ καταπαύσῃ τὰς λύπας αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ τραχήλου τὴν ἐσθῆτα διαρρηγνύει καὶ τὸ στήθος γυμνὸν διὰ τῶν μαρμαροεσῶν παλαμῶν ἐπληξεν.

Οὕτω, ὡς ὁ ξανθὸς κηρὸς εἰς ἡρεμαῖον πῦρ, ἐτίμητο ὁ Ναρκίσσος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ ἀδήλου πυρός, καί, τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χλοεράς βοτάνας κατάποντος ἐπιθέτων,

Χαῖρε,

πρὸς τὴν μορφήν ἐκείνην λέγει, καὶ

Χαῖρε

ἡ ἀπολιθωμένη Ἥχῳ ἀντηχεῖ. Ἐν ᾧ δὲ τὴν φωνὴν ταύτην πολλάκις ὁ τόπος ἐκείνος ἀντέπεμψε καὶ ἡ Ἥχῳ ἀντεφώνησεν, ὁ Θάνατος ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς τοὺς τοῦ ἑαυτῶν δεσπότη τοῦ μορφήν θαυμάζοντα, καὶ τὸ «Χαῖρε» αὐτὸ ἦτο ἡ νεκρικὴ εἰς τὸν Ναρκίσσον φῶδι.

Διὰ τὸν υἱὸν τῆς Λειριόπης ἐθρήνησαν αἱ ἀδελφαὶ Νηίδες καί, τοὺς πλοκάμους κόψασαι, ἀνέθεσαν τῷ Ἀδελφῷ καὶ αἱ Δρυάδες ἐκλαυσαν, ἡ δὲ Ἥχῳ τὸν θρήνον ἀντήχησε καί, ἐν ᾧ αὐταὶ ἐξήτουν τὸν νεκρόν, ἐτοιμάσασαι δι' αὐτὸν τὴν πυρὰν, δᾶδας καὶ φέρετρον, οὐδαμοῦ εὕρισκον τὸν θανόντα, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ κροκωτὸν ἄνθος, ἐστεφανωμένον ὑπὸ λευκῶν φύλλων.

Ἐκ τῶν Ὀουιδίου Μεταμορφώσεων

N. ΛΙΒΑΔΑΣ

Ο ΑΥΛΩΝ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Τὸ ἀπὸ τῆς πόλεως Λαρίσης τῆς ἐπὶ τῷ Πηνειῷ μέχρι τοῦ ἀυλῶνος τῶν Τεμπῶν διάστημα, ὅσον γιλιόμετρων δεκαεννέα, διανύει ὁ Σιδηροδρόμος Πειραιῶς—Δεμερλή—Συνόρων, εἰς πεντηκοντὲξ λεπτά τῆς ὥρας, προσεγγίζων τοὺς χωρίους Μπάκρενα, Μπαρυχώρι, Μπαμπαῖ. Καὶ ὅσον μὲν ἡ σιδηρὰ γραμμὴ διατρέχει τὴν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ ἢ φύσιν ποικίλλει ὑπὸ δένδρων ὑδροχερῶν καὶ θάμνων ἀειθαλῶν ὅσον δὲ αὐτὴ ἀπομακρύνεται τῆς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, ἀπλοῦται τὸ πεδίον τῆς Λαρίσης, ἀνάπλεων γεννημάτων τῆς ἡμέρου θεᾶς Δήμητρος. Οὐρεσι δὲ περιεστεφάνονται πᾶσα ἡ Θεσσαλὴ καὶ περὶ ἡμᾶς ὄρωμεν ἄκριτον πλήθει μέλαν κολοιδῶν ἔθνος δυσφώνων. Διατρέχομεν τὴν χώραν τῶν Γόννων, ἧς τινος ἐβασίλευσε κατὰ τὴν ἕκτην π. Χ. ἐκκτονταετηρίδα ὁ Γόννιος Κινέας, ὅστις συνέτριψε τοὺς Πεισιστρατίδας ἐν Ἀθήναις διὰ χιλίῳν ἵππῶν. ὧν οὗτος ἠγαῖτο. Τανῦν τῆς χώρας τυχῆς ἀρχὸν δημοτικὸς τυγχάνει ζωμπορῶς τις. Οὕτως ἀντιπίπτουσι τὰ τῆς τύχης! Ἀληθῶς τύχη τὰ τῶν θνητῶν πράγματα, οὐκ εὐβουλία.

Θεωρῶ πετομένης τρυγόνος κωτίλας καὶ ἀκούω ἠδῆως τῶν στῶνων αὐτῶν. Ἀπώτερόν βλέπω νεμομένην ἀγέλην βοῶν εὐσώμων, ἧς τινος προπορεύεται βραδίῳ τκυρὸς ὑψυχωνῶν καὶ ὥσπερ ἐπιδεικνύμενος ὅτι τῶν ἄλλων βοῶν ἐστὶ βασιλεὺς. Ὁ δ' ἀγελάρχος ἔπειτα τῆ ἀγέλη, ἵνα ἐπισκοπῆ αὐτὴν ἀσφαλῶς καὶ μετὰ χεῖρας φέρει βοῦκεντρον. Ἡ ἀγέλη αὕτη τῶν βοῶν, ἀποτελουμένη ἐκ πολλῶν δεκάδων βοῶν, ἀνή-

κει διαφόροις κυρίοις καὶ ὁδηγεῖται ὑπὸ μόνον ἑνὸς βουκόλου, νεαροῦ καὶ εὐσταλοῦς. Μακαριστὸς ἐκεῖνος, ὅστις οὐδεμίαν ἄλλην μεριμνᾷ ἐν τῷ βίῳ ἔχει ἢ μόνον τὴν τοῦ ἐσθίειν καὶ τοῦ ὑπνώττειν καὶ τοὺς βόας πρὸς νομὴν ὁδηγεῖν· μακαριστὸς ἐκεῖνος, ὅστις οὐ γινώσκει τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς συνδύοντάς αὐτὴν δεσμούς. Προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ κρήνην μικρὰν εὐδουσι, ἐν δὲ τῷ κκύματι ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν οἱ τέττιγες ἄδουσι καὶ ἀλλήλοισι διαλεγόμενοι κηθορῶνται. Ἐδῶ δὲ που ὁ ἱμερτὸς Τιτακῆσιος ἐκ τῶν τοῦ Ὀλύμπου φεράγων κητοφῆρες καὶ, πρὸς κεφαλαίους τὴν ἴσθιον, εἰς τὸν Πηνειὸν εἰσπίπτει. Ἰπποὶ ἀνὰ τὸ πεδίον περιπλανῶνται, ποιμένες δὲ γυμνοῦτοι, κἀλλει διαφερούσας φυλάττει ποίμνην προβάτων μελαγρόρων. Ποίμνη ὁδηγοῦσιν ἀρχυλοῦντες ποιμένες, ὧν εἰς μὲν ἄδει τὸ ἀλλῶς τῆς πεφλημένης, εἰς δὲ γλύφει ἀγγεῖον μετὰ τέχνης, ἔτερος ἠδεύει τὴν φύσιν ἀποθκυμάζων, ἔτερος φιλοσοφεῖ, ἔτερος φηντασιόκοπεῖ, ἐλπίσι κενῆς βουκόμενος· εἰς δὲ ἕκαστος αὐτῶν εἴ ποτε ἤθελε συντύχη καλῆ ποιμενίδι, κάτῳθεν φυλλώματος, ὁ σιαίνει τὴν ποίμνην, ἢ ἐγγὺς τῷ ποταμῷ τῷ τὴν δίψαν κατακύνοντι, ἐρωτόληπτος καθίσταται. Ἡ ἀληθινὴ εὐτυχία εὐρίσκεται ἐν τῇ ἡρεμῳ. Εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, εἰς ἅπαντα τὰ ἐπαγγελματά ἀπαρκιότης ἐστὶν ἢ ποιμαλία, καὶ εἰς τὰς ψυχγωγίας καὶ εἰς ἀπάσας τοῦ βίου τὰς ἀπολύσεις. Πᾶσα δὲ οἰκδῆποτε ἠδονὴ δυσφόρητος ἀποδοκίμει εὐθύς ὡς ἐπὶ μικρὸν παρτείνεται. Ὁταν ὑπὸ τῆς μονῶ-

σεως κορεσθῶμεν, ἀνγκυρόμεθα καταφεύγοντες ἐντὸς τῆς κοινωνίας· ὅταν δὲ βαρυνθῶμεν τὴν κοινωνίαν, οὐδὲν ἄλλο μεῖζον ἡμῖν εὐτύχημα τῆς μονώσεως.

Πελαργὸς μικροπτέρυγος ἵπταται ὑπερθεὺς τῶν ἀγρῶν εἰς ὕψος ἀπὸ τῆς γῆς ὀλίγων ποδῶν, θηρεύων ὄφιν, ὃν ἀναιρεῖ τάχιστα, πλῆττων κατὰ κέρους. Ὁ δὲ πελαργὸς ἀβλαβὴς ἐστὶν ὄφιν, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτατος, τοὺς γὰρ ὄφεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐρεπτα συλλαμβάνων, ἀναιρεῖ καὶ ἐξ αὐτῶν τρέφεται. Εἴναι δὲ καὶ εὐσεβέστατον ζῷον, ὃ τιμᾷ τὸν πατέρα καὶ δουλεύει. Ὁ πελαργὸς, ὅστις διαμένει ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ ὄλοκληρους μῆνας πέντε, πῆγνυσι τὴν ὀγκώδη κελίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκῶν, ἐπὶ τῶν ἵπνων, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ κλάδων δένδρων μεγελοσώμων, ὅταν στερεῖται πρὸς τοῦτο τῆς στέγης οἴκου ἢ ἐκκλησίας. Τὰ εὐεργετικὰ καὶ φιλόστοργα ταῦτα ζῷα εἰσὶν ἀντικείμενα σεβασμοῦ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ ὅπου θαμίζουσιν, ἐκ τόπων μεμακρυσμένων προερχόμενα, εἰς οὓς παρκαμένουσι κατὰ τὸ φηινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα.

Δεξιᾷ τῷ βαινοντι πρὸς τὸν αὐλῶνα τῶν Τεμπῶν παρατηροῦνται δύο χωρία, τὸ μέγαλον καὶ τὸ μικρὸν Κισερλί, κείμενα ἐπὶ τῶν μεσημβρινοδυτικῶν κλιτύων τῆς Ὀσσης. Τῶν δύο αὐτῶν χωρίων ὁ πληθυσμὸς μέχρι τοῦ ἔτους 1897 ἀπετελεῖτο ὑπὸ Ὀθωμανῶν, καταγομένων ἐξ Ἰκονίου, νῦν δὲ ἀποτελεῖται μόνον ὑπὸ χριστιανῶν, διότι ἅπαντες οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πρώην κηθεστώτος, κατόπιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ ἔτους 1897, ἀφῶ ἀπηλλοτριώσαν ἀπασαν τὴν ἀκίνητον αὐτῶν ἰδιοκτησίαν, μετηνάστευσαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς. Πληροφοροῦμαι ὅτι εἰς τὸ ἔτερον τῶν δύο αὐτῶν χωρίων μονάζει ἀπὸ τινος ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος Λαρίσης, ὁ Ἀμβρόσιος, ὅστις, περιπεσὼν εἰς ἀμάρτημα βαρὺ ἐπέσυρε κατ' ἐκυτοῦ τὴν πονὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τὴν παρορκήσαν αὐτῇ ἀποστέρησιν παντός ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιωματός. Ἐν τύχῃ μετὰ πλάττουσα τὴν βίω καὶ φύσιν ἀλλάττουσα!

Ἡ Θεσσαλία εἶναι κοίλη, ὡς λέγει ὁ

Ἡρόδοτος, ὁ πολυμαθὴς καὶ φιλαλήθης ἱστορικός. Οὐσῆς δὲ κοίλης τῆς Θεσσαλίας, πάντες οἱ ποταμοὶ εἰσβάλλουσιν ἐντὸς αὐτῆς, μάλιστα δὲ πέντε τῶν δοκίμων, Πηνειὸς καὶ Ἀπιδανὸς καὶ Ὀνόχωνος καὶ Ἐνιπεὺς καὶ Πάμισος. «Οἱ μὲν νῦν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν ὀρέων τῶν περικλειόντων τὴν Θεσσαλίην ὀνομαζόμενοι δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεينوῦ ἔκρουσι ἐς θάλασσαν, προσυμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς ταῦτό. Ἐπεὶ δὲ συμμιχθῶσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων ἀνανύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ.» (1).

Οὕτω λοιπὸν ὁ Πηνειὸς, ἡσύχως πάντοτε κυλιῶν τὰ θλά του ὑδάτα, εἰσερχεται ἐντὸς τοῦ αὐλῶνος τῶν Τεμπῶν, ὄντινα ἐποίησεν ὁ Ποσειδῶν, ὡς λέγουσιν οἱ Θεσσαλοὶ, «οἰκίστα λέγοντες» ὡς δέχεται ὁ Ἡρόδοτος. «Ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνά τὴν γῆν σειεῖν καὶ τὰ διεστῶτα ὑπὸ σεισμῶ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδῶν φηὶ Ποσειδέωνά ποιεῖσαι· ἔστι γὰρ σεισμῶ ἔργον, ὡς ἐμοὶ ἐφάνητο εἶναι, ἢ διάστασις τῶν ὀρέων.» (2). Εἰς ἔργον σεισμῶ ἐπ' ἴσης ἀποδίδουσι τὴν διάστασιν ταῦτην τῶν ὀρέων καὶ τὸν σχηματισμὸν κατ' ἀκολουθίαν τοῦ αὐλῶνος τῶν Τεμπῶν ἢ νεώτεροι τῶν γεωλόγων.

Ὁ εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ αὐλῶνος τῶν Τεμπῶν βλεπει παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, μέσῳ κυπαρίσσειων ὑψηλῶν, πλατάνων, αἰγείρων καὶ ποικίλων ἄλλων δένδρων, τὸ χωρίδιον Μπαμπαῖ. Τανῦν τὸ χωρίδιον αὐτὸ κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ἐνῶ πρὸ τῆς προσκρητήσεως τῆς Θεσσαλίας τῷ Ἑλληνικῷ κράτει καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897 ἐκατοικεῖτο ὑπὸ μόνον Ὀθωμανῶν. Τζαμί (τέμενος), ὑψύμενον ἐντὸς τοῦ δάσους τοῦ χωριδίου τούτου καὶ ὁ παρ' αὐτῷ ὄρθούμενος μιναρὲς, (πύργος) μαρτυροῦσι μόνον τὴν διάστασιν τῶν Τούρκων ἐνθεῦθεν. Ὁ μιναρὲς ἐστὶ

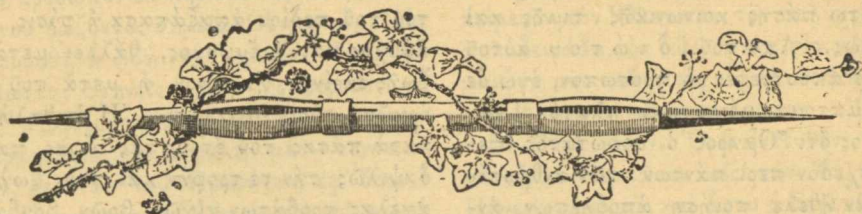
(1) Ἡρόδοτος Liber VII. Cap. 125—129 Σελίς 195. Τόμος II, Editio stereotypa MCM I.

(2) Αὐτόθι: σελ. 196.

ὅτε μὲν ἡμερος, ὅτε δὲ ἀγρία, ὅπως διαλυθῆ
εἰς τὸ ἀχανές τοῦ πελαγίου κύματος. Ὁ δὲ
ταπεινός Πηγεῖος, ὁ δεχόμενος ἐντὸς τῆς
κοίτης αὐτοῦ φιλοξένως πᾶν τόσους ἄλ-
λους ἀδελφούς ποταμούς καὶ ὅστις ἀποβαί-
νει ρωμαλέος, ὁ Πηγεῖος ἡσύχως κυλίων τὰ
θολὰ τοῦ ὕδατος καὶ εἰσάγων αὐτὰ ἐντὸς
τοῦ αὐλῶνος τῶν Τεμπῶν, ὄνζωγονεῖ, κα-
ταρδεύων αὐτὸν, σχηματίζει πολλὰς διό-
δους καὶ συλλέγων πᾶν ὅ,τι συντύχη ἐν τῇ
πορείᾳ καὶ ἐνωτιζόμενος πάσης ἡχοῦς,
παντὸς κινήματος τοῦ τε ἐξωτερικοῦ περι-

βάλλοντος καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς
γῆς, βλίνει ἀτάραχος καὶ σιγῆλός πρὸς
τὴν ἐκβολὴν ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ, σκο-
πῶν ἵνα πιστῶς καὶ ἀπεριφράστως ἐκμυ-
στηρευθῆ τῇ φιλάτῃ αὐτῷ θαλάσῃ τὸ
κάλλος τοῦ αὐλῶνος τῶν Τεμπῶν, τὰ θέλ-
γητρα τῶν ἀρρήκτων δεσμῶ φιλίας καὶ ἀ-
γάπης συνδεδεμένων αὐτῷ ποταμῶν, Ἀπι-
δανοῦ καὶ Ὀνόχωνος καὶ Ἐνιπέως καὶ
Παμίσου, καὶ τὴν ἀναλλοίωτον στοργὴν
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς Πίνδου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΨΙΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΕΙΡΑ

365 ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

[Ἐκ τοῦ Χριστοῦ μέχρι σήμερον]

ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΝ

151.— Τῇ 15 Ἰουνίου 1823.— Ἀπό-
βασις εἰς Κρήτην τοῦ Χουσεῖν βέη με ἐπτὰ
χιλιάδας στρατιώτας, πέντε χιλιάδας Αἰγύ-
πτιους καὶ δύο χιλιάδας Ἀλβανούς. (Χρο-
νολ. Πίναξ Σταματάκη).

152.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 299.
— Κατατόμησις ἐν Ράξῳ (Ἀξῶ) Κυρίλλου
Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Γορτύνης, ἐπὶ Δι-
οκλειτιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, διότι ἐκέρυττε
τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. (Ἀκολουθία Ἁγίων.)

153.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1867.
— Ἐκανονιοβολήθη ἡ Μονὴ Κυρία Γωνιά
ὑπὸ δύο Τουρκικῶν πολεμικῶν, τὰ ὅποια
ἀποβιβάσαντα πολυάρυθμον στρατὸν κατέ-
λαβον αὐτήν. (χειρόγρ.)

154.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1896.
— Συνήφθη Μάχη εἰς Δρομόνερον τῆς Κισ-
σάμου. (Ἐρευνα).

155.— Αὐθήμερον.— Ἀνετέθη ὑπὸ τῆς
Μεταπολιτευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ τήρησις
τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας ἐν ταῖς Ἐπαρχί-
αις εἰς τοὺς ὄπλαρχηγούς αὐτῶν. (Ἀπο-
μνημ. Σκαλτσούνη).

156.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1571.
— Στὰς δεκαπέντε τοῦ μηνός, φημί τοῦ Ἰουνίου
ἡμέρα τῆ Παρασκευῆ, Σαββάτου ἀρχομένου,
ἦλθεν ὁ στόλος τῶν Τούρκων στῆς Σούδας τὸ
[τὸν λιμένα.

καὶ ἔμπρησε καὶ σκόλευσε χώρας τε καὶ τὰς
[κόμας
νήσου τε τῆς περιφανοῦς καὶ περιβλέπτου
Κρήτης.

(Ἐλληνομνημῶν).

157.— Τῇ 17 Ἰουνίου 1771.— Ἐκδο-
δὰ καὶ ἀνασκολοπισμὸς τοῦ Δασκαλογιάννη
εἰς τὴν ἐν Ἡρακλείῳ πρὸς τὴν ἀνατολικήν

Πόλιν τῆς πόλεως Πλατεῖαν Ἀτ-Μεϊντάν.
(Ἱστορία τῶν Σφακιῶν.)

158.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ
1821.— Σφαγή τῶν ἐν Χανίοις ἐναπομνη-
νάντων τριακοντὰ Χριστιανῶν. (Ἱστορ. Σπ.
Τρικούπη.)

159.— Τῇ 18 Ἰουνίου 1718.— Ἐνέ-
σπηψε φοβερά πνύχλη ἐν Κρήτῃ (Ἱστο-
ρία Κρήτης Β. Ψιλάκη.)

160.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1807.
— Ἀδὲν παύουσιν ἐν Χανίοις, ὡς καὶ εἰς
τὰ περιχώρα, ν' ἀκροτηριάσωσιν οἱ Τούρκοι,
νὰ πληγῶνωσι καὶ νὰ δολοφονῶσι.
(Paschley.)

161.— Τῇ 20 Ἰουνίου 1896.— Ὁ
Μέγας Βεζύρης τηλεγραφικῶς ἐπανάλαβεν
πρὸς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης τὴν
προκηριχθεῖσαν Γενικὴν ἀμνηστειὰν διὰ
τοὺς ἐνεργήσαντας τὰς σαραχάς, προσθεῖς,
ὅτι ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης ἐπανάφερε
τὸ κύρος τῆς Συμβάσεως τῆς Χαλέπας.
(Ἐπίσ. Ἐφημ. «Κρήτη».)

162.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1901.
— Οἱ Πρόξενοι Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσ-
σίας καὶ Ἰταλίας ἐπέδωκαν διακοίνωσιν εἰς
τὴν Α. Β. Ὑψ. τὸν Ὑπατον Ἀρμοστήν,
καθ' ἣν αἱ τέσσαρες Προστάτιδες Δυνάμεις
λαμβάνουσαι ὑπ' ὄψει τὴν γενικὴν πολι-
τικὴν κατάστασιν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς
Κρήτης, ὡς καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, αἱ συνω-
μολόγησαν πρὸς τὸν Σουλτᾶνον, ἔχουσι
στερεὰν ἀπόφασιν νὰ διατηρήσωσιν ἐν
Κρήτῃ τὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν ἰδρυ-
θὲν Καθεστῶς. (Πατρίς Χανίων—1901.)

163.— Τῇ 21 Ἰουνίου 1821.— Μάχη
εἰς Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Καυμένον τριακο-
σίων Χριστιανῶν καὶ δύο χιλιάδων Τού-
ρκων ὑπὸ τὸν Ὀσμᾶν Πασσᾶν τῆς Ρεθύ-
μνης, ἐξ ὧν ἐφονεύθησαν τὸ ἕν τρίτον, συμ-
περιλαμβανομένων τῶν ἐπισήμων Κουντου-
ροχασάνη καὶ Δελῆ Μουσταφᾶ. (Χρον. πί-
ναξ Σταματ.)

164.— Αὐθήμερον.— Ἐκυρίευσαν οἱ
Χριστιανοὶ ἐξ ἐφόδου τὸ φρουρίον τοῦ
Ἀρμουροῦ καὶ κατέσφαξαν πάντας τοὺς ἐν
αὐτῷ Τούρκους, πληρ' ὀλίγων γυναικοπαί-
δων, τὰ ὅποια ἀντήλλαξαν μετ' αἰχμαλώτους
Χριστιανούς. (Ἱστορ. τῶν Σφακιῶν.)

165.— Τῇ 23 Ἰουνίου 1821.— Πεισμα-

τώδης μάχη εἰς Μαλάξαν, καθ' ἣν ἐφονεύ-
θησαν ἑκατὸν Τούρκοι καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν
Χασάν Βέης Τουκμεζῆς. (Ἀπομνημον.
Κριτοβουλίδου.)

166.— Τῇ 24 Ἰουνίου 1537. Ὁ Χαῖ-
ρεδδὴν Βαρβαρώσας ἐπειράθη νὰ καταλά-
βῃ τὴν Κρήτην καὶ προσπελάσας εἰς αὐτὴν
μετὰ στόλου διακοσίων δεκαεπτὰ πλοίων
πολεμικῶν καὶ φορηγῶν ἀπεβίβασε πλήθη
βαρβάρων. (Ἱστορ. Β. Ψιλάκη.)

167.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1645.
— Πρώτη ἀπόβασις Τούρκων εἰς Μεσόγια.
(Ἱστορία Ψιλάκη.) Ἡ χρονολογία αὐτὴ
δὲν φαίνεται ἀκριβής, διότι τὰ Θεοδοροῦ
ἠλώθησαν τῇ 12 Ἰουνίου.

168.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1908.
— Ἡρξάτο ἐκδιδομένη ἐν Θερίσῳ, ἔδρα,
τῆς ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως, ἐφημερίς
«Τὸ Θέρισσο» οὗ ἐξεδόθησαν εἰκοσιοκτὼ
φύλλα. (Τὸ Θέρισσο.)

169.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1829.
— Διήμερος πεισματώδης μάχη περὶ τῆς
Ρεθύμνης, ὑπὸ τὴν Στρατηγίαν τοῦ Χαῖν,
ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσε-
ως ἐν Κρήτῃ καθ' ἣν ἔπεσαν πολλοὶ ἑκα-
τέρωθεν. (Ἀπομνημ. Κριτοβουλίδου.)

170.— Τῇ 26 Ἰουνίου 1897.— Σν-
νῆλθεν εἰς τὴν ἐν Ἀρμένιοις Ἀποκορώνου
ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἰς πρώ-
την συνεδρίαν ἡ Ἐπαναστατικὴ Συνέλευσις.
(Κρητικὰ Σ. Α. Παλπαντωνάκη.)

171.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1821.
— Προχώρησαν οἱ Χριστιανοὶ μέχρι τοῦ
φρουρίου Χανίων καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ
πῦρ τὰ ἔξω τῆς Μεγάλης Πύλης ἐργαστή-
ριον καὶ οἰκίαν. (Ἱστορία τῶν Σφακιῶν.)

172.— Τῇ 29 Ἰουνίου 1778.— Συγ-
γίλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Σω-
φρονίου, συνεπικυροῦντος καὶ τοῦ Πατριάρ-
χου Γρηγορίου καὶ συνυπογραφόντων ἐξ
Ἀρχιεραίων ἀναγνωρίζει ὡς Σταυροπηγα-
ὸν τὸ χωρίον Μουρνιῆς τῆς Κυδωνίας, ἔνθα
κεῖται καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγί-
ου Ἐλευθερίου καὶ ὀρίζει ὅταν γαμβρὸς ἢ
νύμφη ἐκ Μουρνιῶν ὑπανδρευθῶσιν εἰς ἄλ-
λο χωρίον νὰ λαμβάνη τὰ δικαιώματα τοῦ
γάμου ὁ Ἐπίσκοπος τῆς περιφέρειας ἐκεῖνης,
ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ εἰς Μουρνιῆς ἐξ ἄλλου χω-
ρίου γαμβρὸς ἢ νύμφη ἀνήκουσι τὰ δικαι-

ώματα ταῦτα εἰς τὴν Μοῆν. (Ἐκ τοῦ ἐν Ζωοδόχῳ Πηγῇ πρωτοτύπου.)

173.— Τῇ 30 Ἰουνίου 1532.— Δουκικὸν διάταγα ἐντέλλεται τῷ Δουκὶ τῆς Κρήτης νὰ ὤσιν οἱ ἀπόγονοι τοῦ προδότου Ἰσραηλίτου Μαυρογονάτου ἐλεύθεροι ἀγχαρίας, ἀσύδδοτοι καὶ μὴ φέρουσι τὸ σημεῖον ☉ ἐπὶ τῶν θυρῶν οἱ λοιποὶ ὁμοεθνεῖς των, νὰ λαμβάνουσι δ' ἐτησίως σύνταξιν διακοσίων πενήκοντα φλωρίων, ἀντὶ τῶν πεντακοσίων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανεν ὁ Μαυρογονάτος. (Ἀθανασίου Σκληροῦ ὁ Κρητικὸς Πόλεμος.) Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης ὑπὸ Ψιλάκη ἀντι τοῦ ☉ σημειοῦται τὸ ☉.

174.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1906.— Συνήλθεν ἐν Χανίοις εἰς πρώτην συνεδρίαν ἡ Βα Συντακτικὴ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Πολιτείας.)

175. Τῇ 1 Ἰουλίου 1907.— Ἡλαττώθη κατὰ πενήκοντα τοῖς ἑκατὸν τὸ εἰς τὴν Κρητικὴν Πολιτείαν ἀνήκον καταληκτικὸν τέλος ἐπὶ τῶν τηλεγραφημάτων τοῦ τύπου, τῶν ἀποστελλομένων ἐκ Κρήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερν.)

176.— Τῇ 2 Ἰουλίου 1645.— Τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ κατέπλευσαν πρὸ τῶν πολιορκουμένων Χανίων πενήκοντα ἀλγερινὰ πλοῖα πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκητῶν. (Ἱστορ. Κρήτης Ψιλάκη.)

177.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1905.— Ὁ Ἰταλὸς Συνταγματάρχης κ. Benedetto, ἀνώτερος Διοικητὴς τῶν ἐν Κρήτῃ Διεθνῶν στρατευμάτων, συναντηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Μουρνιῆς τῆς Κυδωνίας, ἐν τῷ Ἡγουμένῳ τῆς «Ἀγίας Μοῆς», μετὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Θεορίσου κ. κ. Ἐλευθερίου Βενιζέλου, Κ. Μ. Φούμη καὶ Κ. Μάνου, κατόπιν προσυνηνοήσεως, ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ἔγγραφον τῶν Προξένων τεσσάρων Προστατῶν Δυνάμεων περιέχον τὰς ἐξῆς πέντε παραγράφους: 1.) Κατηγορηματικῶς ἐπιβαίβαιοῦται ἐκ νέου τὸ ἀδύνατον τῆς τροποποιήσεως τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος τῆς Νήσου ὑπὸ τὰς παρού-

σας περιστάσεις. Κατὰ συνέπειαν ἡ ἐξακολουθήσις τοῦ στασιαστικοῦ κινήματος δὲν δύναται νὰ ἔχη ἄλλο ἀποτέλεσμα, εἰμὴ τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ τόπου. — 2.) Ἐπικυροῦνται αἱ διαθέσεις τῶν Δυνάμεων περὶ εἰσαγωγῆς ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων τὸσφ εὐρειῶν, ὅσφ ἤθελε κριθῆ ἀναγκαῖον διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς χώρας. — 3.) Προθεσμία δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σήμερον (2 Ἰουλίου) δίδεται εἰς τοὺς ἐπαναστάτας πρὸς κατάθεσιν τῶν ὄπλων. — 4.) Ἀμνηστία θὰ χορηγηθῆ εἰς πάντας, ὅσοι συμμορφθῶσι πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἐντὸς τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας, ἐξαιρουμένων τῶν διαπραξάντων κοινὰ ἀδικήματα καὶ τῶν λιποτακτῶν τῆς χωροφυλακῆς. — 5.) Ἐν περιπτώσει μὴ ὑποταγῆς αἱ Δυνάμεις ἐπιφυλάσσονται νὰ ἐφαρμώσωσι τὰς διατάξεις ἐκείνας τοῦ στρατιωτικοῦ Νόμου, τὰς ὁποίας ἤθελον θεωρήσει ἀναγκαίας εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Νήσου, ἐνθα ἤθελον κρίνει, ὅτι ἡ κατάστασις τὸ ἀπαιτεῖ. (Ἐπίσημος Ἐφημερὶς τῆς Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως.) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐκοινοποιήθη καὶ εἰς τὸν Ὑπατον Ἀρμοστήν. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερν.)

178.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1821.— Νίκη Χριστιανῶν εἰς Ἀσκύφου καὶ Κράπην, φονευθέντων ἄνω τῶν χιλίων Τούρκων. (Χρονολ. Πίναξ Σταματάκη.)

179.— Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1868.— Ἡ Γενικὴ τῶν Κρητῶν Συνέλευσις, ἐδρεύουσα εἰς Ἀσωμάτους Ἀμαρίου, ἐψήφισε ν' ἀνατεθῶσιν αἱ ἐλπίδες τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ εἰς τὴν μέριμναν τῆς Βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας, ὅπως παράσχη τὴν ἄμεσον συνδρομὴν αὐτῆς, πρὸς πραγματοποίησιν τῆς Ἐνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ψήφισμα προσυπέγραψαν τριάκοντα καὶ εἰς Ἀρχηγοὶ καὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρες Ὀπλαρχηγοί. (Χειρόγρα.)

180.— Τῇ 3 Ἰουλίου 1805.— Τέσσαρες σεισμικαὶ δονήσεις ἐν Χανίοις ἐντὸς πέντε λεπτῶν. (Στατιστ. Πληθ. Κρήτης).

Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκης

***** *
* * * * *
* * * * *

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

ΕΘΙΜΑ ΑΝΑ ΤΟ ΟΡΟΥΜΛΟΥΚΙΟΝ

1901 — 24 Ἰουνίου. — «Τῆς Ἰαννίου τοῦ Κλήδωνα».

Τὴν παρχμονὴν τὸ βράδυ μικρὰ κὶ κὶ συνάζουν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς τὰ «κλήδωνα» εἰδικὸν ἄνθος· κατόπιν λαμβάνουν ἐν ἄσμησιν ὕδωρ ἀπὸ 4 βρύσας τοῦ χωριοῦ ἢ ἐν ἐλλείψει ἀπὸ πηγάδιζ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ αὐτὸ διατηροῦσι καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ κλήδωνα.

Τὸ πρῶτ' ἔχουν τὸ ὕδωρ αὐτὸ καὶ μεταβαίνουν καὶ πάλιν «στὴς βρύσας» ἀνὰ τέσσαρες. Λαμβάνουν ὀλίγον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πρώτην βρύσην, θέτουν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ἄνθη καὶ ἀποθέσασσι κατὰ γῆς τὸ «μπκκράτσι» (τὸ δοχεῖον) χορεύουσι ἄδουσι περὶ αὐτό:

Νηχωριώτικα πηγάδιζ
Δὸς' μας νηρό
Νὰ ποτίσωμὴ τὸ Γιάννη
Καὶ τὰ κλήδωνα
Τώρα τ' ἔη Γιαννιοῦ.

ἢ ἂν πρόκειται περὶ βρύτης:

Βρύση μου μκλαμκτένια
κ. κ. ἐξῆς.

Μεταβαίνουν κατόπιν εἰς δευτέρην βρύσιν ἔθεν λαμβάνουσι ὕδωρ μετὰ τὰς αὐτὰς διατυπώσεις· κατόπιν εἰς τρίτην μέχρις ὅτου περάσουν ἀπὸ ὅλες.

Κατόπιν περιέχονται ἀνὰ τὰς οἰκίας τοῦ χωριοῦ, ἀρχὴν ποιοῦσι ἀπὸ τοῦ Παππᾶ, ἐπιτρόπων, σούμπκση. (1). Ἐκεῖ χορεύουσι

ὁμοίως περὶ τὸ «μπκκράτσι» ἄδουσι: Ἐν Νεοχωρίῳ, Νησελίοις κλπ.

(ν) Ἀη Γιάννη μ' καὶ Γιαννάκη μ'
καὶ Πλατόγιαννη μ'
Ἀποῦ πλάνης' τὰ κορίτσι
Καὶ τῆς ἔμοσφες.
Μόν' τῆ Μάρω δὲν τὴν πλάνεις
Ποῦνι πονηριά
Νηχωριώτικα πηγάδιζ
κλπ. κλπ.
Κι' ἔτη πολλά.

Τὰς φιλοδωροῦν μετκλίτικα, τζερνίκια κλπ. (1).

Ἐν Κεψοχώρῳ ἄδουσι ἄλλο, τὸ ἐξῆς:

(ν) Ἀη Γιάννη μ' διπλο Γιάννη μ'.
— Στυροβότανκα, στυροκλήδωνα
Ποιὸς σὰς φύτευη, ποιὸς σὰς ποτίζη;
Δὲν μκράγκισης, δὲν κιτίρνης.
— Πέντη πκπκδιές, ἐξ κκλόγρης
Δὲ μκράγκισης, δὲν κιτίρνης.

Τὴν Παρκσκευὴ τὸ βράδυ
Τρώγνη τυρὶ
Δὲν ἀρτεῦτικα
Δὲν κολάστηκαν.
Κι' ἔτη πολλά!

Παρηκολούθησα ταῦτα ἐν Κεψοχώρῳ:

1. Τζερνίκια—ὁ γνωστὸς καρπὸς τὰ Τζάνερα.

μοί διηγήθησαν όμως ότι εν Νεοχωρίω, ου-
χι πολύ απέχοντι έντευθεν, άλλως γίνονται
τά πράγματα. Μετέβην έλεε και διαφοράς
μέν δέν είδον άλλας από τας άνωτέρω ση-
μειωθείσας έν τῷ άσματι· άλλ' ή ήμέρα μου
υπήρξε κατ' έξοχην ευχάριστος· κάποιος
εύνυς δαίμων—κάποια όκσις έν έρημῳ γιὰ
τήν δική μου τήν ζωή—με έστειλενεις οικο-
γένειαι άπλοικήν, άλλ' έκτάκτως ένθου-
σιώσαν. Καί ούτως εκεί παρὰ τήν άκτήν τῆς
λίμνης τῶν Γεννησιών, έν τῆς οποίας κατεκλή-
λει τήν άκοήν μας γλυκεία ή άρμονία τοῦ
φλοισβίζοντος κύματος—αὐτῶν εκείνων τῶν
υδάτων ήτινα ουχι πρό πολλοῦ μυστηριω-
δῶς διέσχιζον ανά πάσας τας διευθύνσεις
«ή μπλάβες» (στενκι βάρκκι) τῶν άντρατῶν
—και τῶν θροούντων κλαμιῶν, τὰ όποια
τόσον φιλοστόργως τοὺς ένεκολπώθησαν,
ώς έγκολποῦται όρνις τὰ νεοσσία έαυτῆς
κατὰ τοῦ έπερχομένου ίέρακος, διήλον ώ-
ρας τινάς ούτως, όπως θὰ ηὐχόμενη νὰ μοί
συνέβαινε πάντοτε. Καί όταν τέλος, άφ' οὔ
τοὺς άφησα νὰ εκχύσουν όσον ήθελον ένθου-
σιασμόν, όσον ήδύναντο αίσθημα, τραγω-
δοῦντες «τ' άντάρτικα» άνδρες και γυναί-
κες, διηγούμενοι όσα βαθειά τοὺς είχον έν-
τυπωθῆ από τήν άντάρτικην περίοδον,
θαυμάζοντες διά τοῦτον, επαινοῦντες εκεί-
νον, παραπονούμενοι δι' αὐτό, κλαίοντες
διά τὸ άλλο, ήτε τέλος τοὺς έξήτησα πλη-
ροφορίας διά τὰ έθιμά των, έρρίφθησαν ευ-
θῆς όλοι άνδρες και γυναίκες, παιδιά και
γέροντες εις μίαν άμιλλαν πῶς νὰ μοί
εἴπουν περισσότερα. Μιὰ γρηούλα μάλιστα
κατέληξε νὰ άπυγοητευθῆ με τὸν εκυτόν
της, διότι δέν ένεθυμείτο κάποιος γαμήλιον
άσμα. Καί υπήρξαν ταῦτα δι' έμέ ή κατ-
κλεις άλλὰ και ή κορωνίς τῆς πανημερίου(;)
εκείνης άπολαύσεως.

Τὰ έθιμα «τοῦ Λιζάρου»

Έπί τῆς ευκαιρίας «τοῦ κληδῶνα» ήρω-
τήσαμεν περί τῶν έθιμῶν «τοῦ Λιζάρου».
Παρὰ πᾶσιν προσδοκίαν τὸ έθιμον αὐτό
είναι έκτάκτως ένδιαφέρον και εκ τῶν μά-
λον προσφιλῶν τοῦ τόπου.

Άνήμερα, λίαν πρωί, εκκινούσιν ανά 4
κόρκι έξαιρετικά στολισμέναι και συνοδευ-
όμεναι ὑπό μικροτέρως ήτις κρατεῖ τὸ «σε-
πέτι» δηλ. καλάθιόν τι ή πανέρι.

Μεταβαίνουνσι πρώτον «εις τοῦ π. πᾶ»
κατόπιν εις τοὺς έπιτρόπους, εις τὸ «κονά-
κι» δηλ. εις τήν διαμονήν τοῦ μπέυ ή τῶν
άντιπροσώπων του και κατόπιν εις όλας
τας οικίας τοῦ χωριοῦ, δεχόμεναι ὡς ή
χρήματα.

Καθ' ὁδὸν άδουσιν άσματα πορείας ὡς
τὰ έπόμενα :

- α') Φεγγαράκι μου λαμπρό
Φέγγεις μου νὰ πληρατῶ
Νὰ πάνου στη μάνα μου
Ποῦ πικντρεῦει τὸν υγιό
Τὸν υγιό τὸν μοναχό.
- β') Κόρ', (1) στοῦ δρόμου
Καί στο μονοπάτι
Έχασα γαϊτάνι
Σιδ'ηρογαϊτάνι.
Σάν τοῦ βρήκες, Γιάννη
Νὰ τοῦ μαρτυρήσης
Νὰ τοῦ πουβιδήσης (άποστείλης)
Μ' ένα χελιδόνι
Τὸ πουλι τ' αηδόνι.

Διερχόμεναι διά τῶν οικιῶν άδουσιν έ-
κσταχυῶ τὸ άρμύζον.

Εἰς τοῦ Παπᾶ :

Έληθαμε στὸν άφέντη μας
Τὸν πρωτοτιμημένο
Τὸν τίμησε πρώτα ὁ Θεός
Έπειτα ὁ κόσμος όλος
Τὸν τίμησε και ή Παναχιά
Με τὸ σταυρὸ στὰ χέρι.

Εἰς τὸν μπέην ή σουμπασην :

Έρχητ' ή άφέντης μας
Έρχητ' ή άγᾶς μας
Με μαῦρο γρίβο άλογο
Με τῆ χρυσή τῆ σέλα.
Όσα πουλιά πετούμενα
στη σέλα 'ταν γραμμένα.
Κόπηκη τὸ χρυσὸ λουρί
Καί 'φυγη τὸ πουλάκι.
Απέταση και πήγεν
Εἰς τῆς Κυρᾶς τὸ γόνα.

1. Κόρη : γεγική προσφώνησις· λέγουσι π. χ.
Κόρ' μάνα ! Κόρ' τάτη (πατέρα) Κόρ' Γιάννη
κλπ.

Και ή Κυρά του ρώτησεν
Και ή Κυρά του λέγει :
Πουλί μ' ποῦν' ή άφέντης μας
Πουλί μ' ποῦν' ή άγᾶς μας ;
— Πολὺ μακριὰ τὸν άφησα
Σὲ πράσινα τσαίρια (1)

Εἰς νοικοκύρη (τσορμπατζήν) :

Βόηθα, Λάζαρε μ' βόηθα
Αὐτὸν τὸν νοικοκύρη
Νὰ κάμη νειάματα πολλά
Και θυμωνειές μεγάλες.
Νὰ κάμη και τ' άλλωνια του
Στῆ μέση 'πὸ τῆ θάλασσα
Κι' οὐδὲ τ' άλλωνι τ' νὰ βραχῆ
(ν) οὐδὲ σπυρί, σπυράκι !

Εἰς ράπτην :

Άσπρος σαγιᾶς, λιανόραφος.
Ανζίτσα (2) μ' ποῖος τὸ έρραψε ;
Νὰ μὴ Γιοβάνος (3) έρραψε ;
— Έρραφτη κι' αναστέναζη :
Τζάμπα, Δάφνω μ, τὰ ράφκά σου)
'πὸ τοῦν άσπρον τοῦ σαγιᾶ.

Εἰς γραμματικόν :

Γραμματικὸς, γραμματικὸς
Γράφει και κονδυλιάζει
Μόν' έγραφη, κονδυλιάζη
Ψηλά στῆς Κυρᾶς τὸ γόνα.
(ν) Ατρύμαξαν τὰ χέρια του
Και χυση τὸ μελάκι.
Και ή περιστέρα βόσκοντας
Και βάψαν τὰ πλατάριχ τ'ς.
Και ή Περδία φεύγοντας
Και βάψαν τὰ ποδάριχ τ'ς.
Σὲ 'ννηὰ ποτάμια τᾶπλωνε
Και βάψαν τὰ ποτάμια
Σὲ 'ννηὰ τσαίρια τᾶπλωνη
Και βάφουν τὰ τσαίρια.

Εἰς ναυτελλόμενον :

Καράβι άρμενίζεις
Κι' άρμενοκοπάεις
Κ' ή νηὸς άποῦ 'ταν μέσα

(1) Τσαίρια = λειβάδια.
(2) Ανζίτσα = Κύριον όνομα "Ανοιξις (;)
(3) Γιοβάνος = 'Ιωάννης.

Θέλει νὰ χαθῆ.

Δέν εκλαιγη τὰ νηάτα τ'
Οὐδὲ τῆ λεβεντιά τ'
Μόν' κλαίει τήν καλή του
Τήν καλούδα του :

— Καλή μου, Καλουδιά μου.
Φράγκικο 'νομά μου.
(Ντο) ποῖος θὰ σὲ φιλήση
"Ωρα χαράη ;
(Ντο) ποῖος θὰ σ' άγκαλιάση.
Τὰ μησάνυχτα ;
Κι' άλλος άντιλουήθηκ
'Πόξω 'πτή στεριά :

— Γιὰ φεῦγα, ξένη μ, φεῦγα.
Και σύρε στο καλό.
'Εγὼ θὰ τήν φιλήσω
"Ωρα χαράη
'Εγὼ θὰ τ'ν άγκαλιάσω
Τὰ μησάνυχτα.

Εἰς Κόρην :

(N) Αη μωρή καλή (ν) άγάπη.
Κι' άγαπητικιά.

Ένα χρόνο σ' άγαποῦσα
Τώρα πάνω δηό
Δέν μπορῶ νὰ σ' άνταμώσω
Νὰ σ' άφηγηθῶ
Τῆς καρδιάς μου τὰ φαρμάκια
Τὰ σκασίματτα.

Εἰς άηγόρι (Παλληκάρη) :

Μάνα μ' ή γιὰς σ' προσέβητη (1)
Βάζει τὸν ήλιο πρόσωπο
Και τὸ φεγγάρ' άστῆθι
Τὸ Γρίβκι καθκλίκεβη
Πάνει νὰ ρηθωνιάση
Πάηση σιμά, πάηση κοντά
Κοντὰ εις τήν άγάπη του.
'Ο Γρίβας φώνηζη
Και ή Κόρη άντιλουήδ'κη
— Μάνα μ' ή ξένους έρχετη
'Ερχητ' νὰ ρηθωνιάση.

Εἰς άηγόρι (Παλληκάρη) :

Δὲ στῶπα 'γὼ, (ν) άηγόρι μ' μιὰ φορὰ
Δὲς στῶπα τρεῖς και πέντη ;
Μῆλό μ' κόκκινο
Κορμί μ' Γίχνινιώτικο
Λιὲ νὰ μὴ περνᾶς στὴν πόρτα μου

(1) Πορεύεται.

ἄντε νὰ μὴν πυκνοδιαβκίνης ;
Γιατὶ μαλλῶν' μκλλῶν' ἡ μάνα μου
Μὲ δέρνει κι' ἡ μπαμπᾶς μου.
Μῆλο μ' κόκκινο
Κορμί μ' Γιαννιώτικο.

Ἐπίσης

Τί νὰ γείνη, πῶς νὰ γείνη
Γιὰ ταυτὸ τὸ παλληκάρι ;
Σίντους (1) πάνου στὸ πηγᾶδι
"Ὅλο μὲ τὸ μάτ' μὴ κάνει.
— Ἐλα Κόρη στὸ κρεβάτι
Νὰ κλαδέψουμε τ' ἀμπέλι
(N) ἀποῦ κὰν' μαῦρα σταφύλικ
Τὸ κρασί πικρὸ φαρκάκι
Ποῦ τὸ πίνουν τὰ παλληκάρια
Καὶ ζουρλαίνουν τὰ κοράσια !

Ἔως Γενικήν ἐπώδον δι' ἄλλα ταῦτα τὰ
ἄσματα προσθέτουσι τὰ ἐξῆς ἐλληνικώτατα
ποιητικά :

"Ὅσα ἄστρα 'πὸ τὸν οὐρανὸ
Καὶ φύλλα ἀπὸ τὰ δένδρα
Τόσα καλὰ νὰ δώσ' ἡ θηὸς
Στὸ σπῆτι ποῦ τραγουδοῦμε.
Γιὰ βάλῃ τὸ χεράκι σου
Στὴν ἄργυρη τὴν τσέπη
Δώρησε τὰ κορίτσια.
"Ἄν δὲν σοῦ λάχητη φλωρί
Κὰν δὴ καὶ τρεῖς παράδες.

"Ὅχι ὀλιγώτερον πρωτότυπος εἶναι καὶ
ἡ παράδοσις τῶν Ὀρουμλουκιωτῶν τούτων
περὶ τοῦ ἐθίμου τῶν Λαζαρηῶν. Παραδίδο-
ται δηλ. ὅτι ὅτε ὁ Χριστὸς, ἀναστήσας τὸν
Λάζαρον, ἀπήργετο θριαμβευτικῶς εἰς Ἱε-
ροσόλυμα, οἱ Ὀβροὶ ἔστειλαν 4 πεντάμορφες
Λαζαρίνες ἵνα ἄδουσαι καὶ χορεύουσαι συγ-
κρατήσωσι τὸν κόσμον περὶ ἐαυτὰς καὶ φέ-
ρῳσιν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τοῦ κόσμου τὴν
πρὸς τὸν Χριστὸν προσοχὴν.

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΘΙΜΩΝ ΕΝ ΟΡΟΥΜΛΟΥΚΙΩ.

Τὰ «Ρογκάτσια»

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου συναχθέντα τὰ
«παιδιὰ» ἐκάστου χωρίου ἐν ἐπισήμῳ περι-

(1) Ποῦ ὄταν.

βολῆ (1) καὶ τῆ συνοδείᾳ νταουλιῶν, ζουρ-
νάδων κλπ. περιέρχονται ἄλλα τὰ ἄλλα χω-
ριὰ τοῦ Ὀρουμλουκίου, συνάζοντα χρήματα
καὶ «γέννημα» διὰ τὸ βακουφι δηλ. διὰ
τὴν κοινότητα. Ἡ περιοδία αὕτη ἀνὰ τὰ
χωρία — μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, εἰ δυ-
νατὸν — διαρκεῖ μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν
Θεοφανεῶν.

Ἐκάστη συνοδεία ἔχει ἴδιον ἀρχηγὸν
(καπετᾶνον). Φθάνοντες εἰς ἕκαστον χω-
ρίον χωρεύουσι εἰδικὸν χωρὸν. Χορεύουσι
κύκλῳ καὶ χωρὶς νὰ «πιάνωνται» πὸ τὰ χέ-
ρια». Ἐλησημονήσαμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἕ-
καστον παλληκάρι εἶναι πάνοπλον, χορεύ-
οντες δὲ πάλλουσι τὰς πάλλας κλπ.

Δύο παραδόσεις ἐντελῶς διαφόρους, εἰς
χωρία δὲ οὐχὶ πολὺ ἀπέχοντα ἀλλήλων, ἠ-
κούσαμεν περὶ τοῦ ἐθίμου αὐτοῦ. Ἐν Γιδᾶ
παραδίδοται ὅτι τὸ ἔθιμον εἰκονίζει τὴν
ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου ἀποστολὴν τῶν στρατευ-
μάτων, ἅτινα κατέσφαζαν τὰ 10000, νή-
πια.

Εἰς Καψόχωρον, Νησί κ.τ.λ. ἡ παράδο-
σις διηγεῖται ὅτι οἱ Ὀβροὶ μαθίντες ὅτι ὁ
Χριστὸς μὲ τοὺς Ἀποστόλους εὐρίσκοντο ἐν
τινὶ πόλει, ἔστειλαν στρατὸν πρὸς κατα-
δίωξιν.

Τότε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης,
ἐξέλεξαν τὰ παλληκάρια, ἵνα διασκεδά-
ζοντα τοὺς στρατιώτας ἔξωθεν τῆς πόλεως,
δώσωσι καιρὸν τῷ Χριστῷ εἰς φυγὴν.

Ἡ λέξις Ρογκάτσια εἶναι σλαβική = μι-
σθοφόροι.

Φαίνεται ὅτι τὸ ἔθιμον εἶναι γενικὸν
καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν. Εἶναι ἄλ-
λως τε σημαντικὰ προσοδοφόρον διὰ τὴν
κοινότητα.

Ἐν τινὶ περιφερείᾳ τῆς Μακεδονίας, ἐ-
κεῖ παρὰ τὸ Κουκουῦς, παρὰ τὴν γραμμὴν
τῶν ἀνατολικῶν σιδηρ. ἀπαντῶμεν πληθὺν
μνημάτων, ἐν οἷς ἐθάπτοντο παλαιότερον
οἱ πίπτοντες κατὰ τὰς μεταξὺ δύο, ἐκ δια-
φόρων χωρίων, συνοδειῶν συμπλοκάς ἦσαν
αὐταὶ ἄμεσον ἐπικκολούθημα πάσης συναν-
τήσεως δύο συνοδειῶν, ὅταν ὁ «καπετᾶνος»

(1) Ἡ ἐπίσημος ἀνδρική περιβολὴ εἶναι
καὶ ἡ ἰδική μας φουστανελλάδικη, ἀλλὰ μὲ τὴν
φουστανελλαν βραχειάν καὶ μὲ τὸ φέσι ὄρθιον.

τῆς μιᾶς ἀπῆται ἵνα οἱ τῆς ἄλλης διέλθω-
σιν, ὡς ὑπὸ ζυγόν, κάτωθεν τοῦ ξίφους
του.

«Τῶν φώτων»

Τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων, μικρὰ παι-
διὰ, μὲ κευδούνια ἔς τὸ λαιμὸ, περιέρχον-
ται τὰς οἰκίας ἄδοντα τὸ ἐπόμενον ἄσμα,
ὅπερ παραδόξως, οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν μὲ
τὴν ἑορτὴν, ἀναφέρεται εἰς τὰ πάθη. Πα-
ραδοξότερον δὲ ἐστὶ τὴν Μ. ἐβδομάδα οὐδὲν
σχετικὸν γίνεται.

Καλήμερα, Καλήμερα
Καλήμερά σ', Ἀφέντη μου.
Σὰν τί τραγοῦδι νὰ σοῦ πῶ
Ν' ἀρέση τὸνομά σου
Νὰ κάτσω νὰ σ' ἀφηγηθῶ
Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη :
Χριστὸς ἀμπεδοδιούτηκε
Μὲ 12 Ἀποστόλους
Καὶ πάλε ματαγύρισε
Μὲ 18 ἀγγέλους.

Δένδρο ποῦ πὰ ἀκούμπησε
Χριστὸς νὰ τ' ἀξιώση !
Χρυσᾶ 'ταν τὰ κλωνάρια του
Κι' ἀνάργυρα τὰ φύλλα.
Τὰ φύλλα ἦταν μάρτυρες
Κι' οἱ κλώνοι του προφῆται
Προφήτευν καὶ ἔλεγαν
Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ πάθος
Ὀβροὶ σιντζεύουν (1) τὸν Χριστὸ
Σκιντζεύουν, Πιλατεύουν.
Στοῦ Χάλικια κι' ἂν ἔστειλαν
Νὰ φιάσ' τρία πηρούνια.
Κι' ὁ χάλικια; ὁ ἄνομος
Κάτση καὶ φιάνει πέντε
— Μπρὲ χάλικια, μπρὲ ἄνομη
Σκυλι παραδομένο
(α) ὑτὰ τὰ πηρούνια πῶφκιασης

(1) Σκιντζεύουν = βασανίζουν.

Κατση νὰ τὰ διατάξης
— Τώρα ποῦ μὲ ρωτήξατε
Καὶ γὼ θὰ τὰ διατάξω :
Τὰ δὴ βάλτε στὰ χέρια του
Τὰ δὴ καὶ στὰ ποδάρια
Τὸ πέντη τὸ φαρμακερὸ
Κατίσια στὴν καρδιά του.
Νὰ στάξῃ αἷμα καὶ νερὸ
Γιὰ νὰ χωρίσ' ἡ πίστις.
Σὰν τ' ἀκουσῇ ἡ Παναγιά
Καὶ τῆ Προδρόμου ἡ μάνα·
— Φέρτη μαχαῖρι νὰ σφαγῶ
Φαρμάκη νὰ πηθάνω·
Ἀντιλουθ' κ' ἡ Χριστὸς
Ἀποῦταν σταυρωμένος
— Γιατὶ μανίτσα μ' νὰ σφαγῆς
Φαρμάκι νὰ πηθάνης ;
Γιὰ βάλῃ στὸ γιαλί κρασί
Κι' ἀφράτου παζημάδι.
Νὰ στήσῃ τὴν παρηγοριά
Νὰ τ' ἔγῃ Γ' ἡς κι' ἡ Κόσμου.

Ἐπώδός.

Ἀφέντη μου πολύχρονη
Πολὺ καὶ τιμισμένη
Γιὰ βάλῃ τὸ χεράκι σου
Στὴν ἄργυρη τὴν τσέπη
Γιὰ λύση, γιὰ κομπόδεση·
Κέρνα τὰ παλληκάρια
"Ἄν δέ ση λάχητη φλωρί
Καὶ δὴ καὶ τρία ξάρια·
Κι' ἂν δέ ση λάχητη ἐξάρ (1)
Καὶ δὴ καὶ τρεῖς παράδες.

Καὶ λαβόντα τὸ φιλοδώρημα:

"Ὅσα ἄστρα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ
Καὶ φύλλα 'πὸ τὰ δένδρα
Τόσα καλὰ νὰ δώσῃ ὁ θηὸς
Στὸ σπῆτι' ποῦ τραγουδοῦμε

Ἐὰν ὅμως εὐρεθῇ νοικοκύρης μὴ ἐπιτρέ-
πων νὰ ψάλλωσι διὰ φυλαργυρίαν, «γυρί-
ζουν τὸ φύλλο» καὶ τραγουδοῦν τὰ ἐξῆς:

(1) Ἐξάρι—περίπου 5 λεπτῶν νόμισμα πα-
λαιὸν τουρκικόν.

Αὐτὰ ἴν τὰ σπῖτια τὰ ἴψηλὰ
Γεμάτα Καλιακούδα.
Τὰ μισὰ γεννοῦν, τὰ μισὰ κλωσοῦ
Τὰ μισὰ τοῦ βγάζουν τὰ μάτια·
Τὰ ἄλλα τὰ κατώτερα
Τοῦ ξαρχδειάζ' ἴν τὰ σκότιζ.
(1) Δέ, δέ τὰ μάτιζ τ' πῶς γιαλιζ' ἴν
Σὰ στοιχειῶ παραχωμένο.
Ἴδὲ τὴ βρακωζῶνά του
Στόν ἀμπατζα (1) ριγμένο
Δέ, δέ τὰ δόντιζ τ' πῶς φαγκρίζ' ἴν
Σὰ σκύλλος μέζ τὸ τράφο!

Τὴν Κυριακὴν τῆς τυρινῆς

Μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ἀλληλοασπάζονται
συγχωρούμενοι.

Τὸ βράδῳ λαμβάνει χώραν εἰς ἐκάστην
οἰκογένειαν ἡ «χάσκα». Δένουσιν εἰς τὸ ἄ-
κρον νήματος ὧν ἐβρασμῆνον ἢ τεμάχιον
χαλβᾶ καρυδένιου καὶ ὁ γεροντότερος τῆς
οἰκογενείας κινεῖ ὡς ἐκκερμές τὸ νῆμα, ἐνῶ
τὰ μικρὰ ἀμιλλῶνται ποῖο θὰ πρωτοχάψῃ
τὴν χάσκαν.

Τὴν Καθαρὰν Δευτέραν

Αἱ μητέρες δηλοῦσιν εἰς τὰ παιδιὰ ὅτι

(2) Ἀμπατζᾶς = φεγγίτης ἐξωτερικός,

τότε θὰ τοὺς δώσιν νὰ φάγουν, ἂν εὔρουν
καὶ φέρουν αὐτὰ ἀγριοπουλιού.

Καὶ τοῦτο ἵνα ἀπομακρύνωσιν αὐτὰ ἀνὰ
τὰ δένδρα καὶ ἀποφυγῶσιν οὕτω τὴν «γκρί-
νια» τὸν τὴν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο
ἡμερῶν: Ἀποκριᾶς—Καθαρᾶς Δευτέρας.

Πρῶτῃ, - πρῶτῃ δὲ τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας
μετὰ θορύβου τινὸς ἀπορρίπτουσιν ἐκτὸς τῆς
οἰκίας τὰ «τσούφλια» τῶν ὧν διατάτ-
τουσι δὲ καὶ τοὺς φύλλους νὰ «πᾶν μαζί».

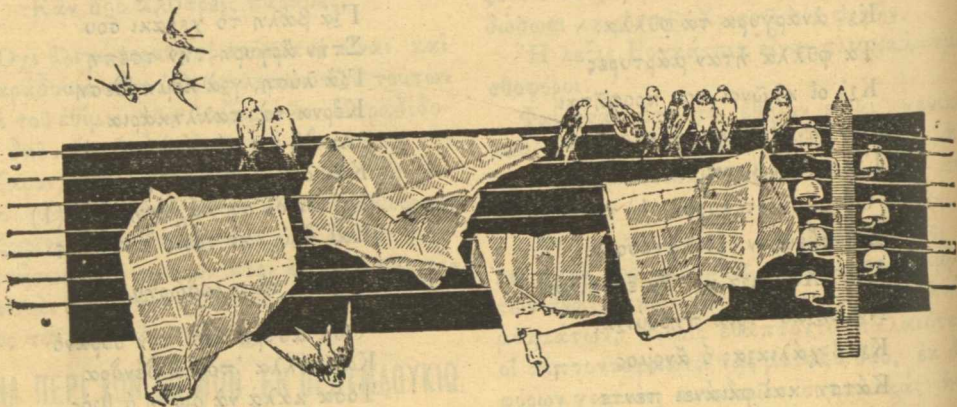
Τὴν πρωτομαγιά

Τὴν παραμονὴν τὸ βράδῳ βροντοῦν τενε-
κέδες καὶ ὅ,τι ἄλλο κύμβελον ἀλλαλάζον
εἰς ὄλας τὰς γωνίας «τοῦ σπιτιοῦ» ἐνῶ
συγχρόνως φωνάζουν:

Ἀκούσατε φίδια
Ἀκούσατε γουστερίτσες,
Αὔριον εἶνε Πρωτομαγιάκα!

Ἐκ Πειραιῶς 22 IV 1911

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΗΛ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

Δυσχερὲς ἀληθῶς εἶναι νὰ διαγράψῃ τις
ἀκριβῆ καὶ περιληπτικὴν εἰκόνα τῆς Βυ-
ζαντινῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου Αἰ-
ῶνος καθ' ὃν συνέστη μέχρι τοῦ δεκάτου
πέμπτου καθ' ὃν κατελύθη, ὑπῆρξε χιλιε-
τηρίδα ὅλην μεταμορφωθεῖσα ἀλλεπολλή-
λως· ὁ θελήσων ὅθεν νὰ ζωγραφίσῃ ἐν συ-
νόλῳ ταύτην, κινδυνεύει νὰ συγκρίσῃ τὰς
ἐποχὰς, νὰ ἀντλήσῃ πληροφῶριαν ἀπὸ συγ-
γραφεῖς διαφοροτάτων χρόνων, κινδυνεύει
δηλαδὴ νὰ πάθῃ τὸ πάθημα τοῦ Krause
ἰσχυρισθέντος μὲν ὅτι θὰ γνωρίσῃ ἡμῖν «τοὺς
Βυζαντινοὺς τοῦ μεσαιῶνος,» ἀλλὰ συμφύ-
ραντος τὰς ἐρεῦνας του τὰς ἀντληθείσας ἀδι-
ακρίτως ἐκ πηγῶν χρονολογικῶς μεμκρῖ-
μένων, καὶ διαστρέψκτος τὴν εἰκόνα του.
Διὰ τοῦτο ἐκ φρονήσεως ὀφείλομεν νὰ ἀσχο-
ληθῶμεν ἐνταῦθα εἰς μόνην τὴν διαγραφὴν
τῶν μονίμων καὶ χαρακτηριστικῶν γνωρισ-
μάτων αὐτῆς καὶ νὰ σημειῶνωμεν ἀδιαλεί-
πτως τὴν χρονολογικὴν στιγμὴν τῶν ὑπὸ
μελέτην κοινωνικῶν φαινομένων ἐνδεικνύ-
οντες μετὰ προσοχῆς τὴν ἐξέλιξιν τούτων
χωρὶς νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐξαντλοῦμεν τὸ θέ-
μα, ἀλλ' ὅτι διαγράφομεν τὰς καθολικὰς
αὐτοῦ γραμμάς.

Πρὸ τοῦ εἰσδύσωμεν ὅμως εἰς τὴν μελέ-
την τῶν κοινωνικῶν κατηγοριῶν τοῦ Βυ-
ζαντινοῦ κόσμου ἀναγκαῖα ἐστὶν μία πα-
ρατήρησις. Ἰδρυθεῖσα εἰς τὰ σύνορα τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἐκτεθημένη ἀφ'
ἐνὸς εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς Περσικῆς καὶ Ἀ-
ραβικῆς Ἀνατολῆς, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὴν
ἐν αὐτῇ εἰσπήδησιν τῶν Βαρθάρων τοῦ
Βορρᾶ, ἡ κοινωνία αὕτη σινεμίγνυεν ἄκρως
διαφόρους φυλὰς καὶ ἐλάμβανε χαρακτῆρα

ὑπερβλόντως κοσμοπολιτικόν. Τὰ μᾶλλον
διαφέροντα στοιχεῖα, Σλάβοι, Θράκες, Ἰ-
ταλιῶται, Ἀρμένιοι, Καυκάσιοι, Ἀραβες
συνητῶντο ἐν αὐτῇ καὶ συνεβίουν, γένη-
τινὰ τούτων ὡς οἱ Σλάβοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι,
ἐνασχοῦσιν ἐν αὐτῇ κατὰ περιόδους ἐπιρ-
ροὴν σημαντικὴν. Τοιαύτη ὅμως ἦτο ἡ δύ-
ναμις τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, ὥστε μέ-
τεμόρφωνε τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀφομοιοῦσα
αὐτὰ εἰς ἑαυτὸν μὲ δύναμιν ἐξαφρισμοῦ.
«Τὸ Βυζάντιον λέγει ὁ Rambaud παρα-
λαμβάνει τοὺς ξένους τούτους ἀπαιδεύτους
καὶ Ἀγρίους, καὶ τοὺς ἀπαθίδει εἰς τὸν μέ-
γαν τῆς Αὐτοκρατορίας πολιτισμὸν, πεπαι-
δευμένους, σοφοὺς θεολόγους, ἱκανοὺς κυ-
βερνήτας, εὐστρόφους πολιτικούς.» (1).

Ὁ Ἑλληνισμὸς πάντοτε ἔμμονος καὶ
ὑπερέχων ἐν τῇ Βυζαντινῇ κοινωνίᾳ—πα-
ρὰ τὴν διακοπὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ—ἠῦξανε
καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις καὶ ἐν τοῖς ἠθῆσιν,
ἐγχαράσσων ἐπ' αὐτῆς τὸν τύπον αὐτοῦ.
Προσέτι καὶ ὁ Χριστιανισμὸς συγκεραυνῶν
ἐν τῇ διδασκίᾳ τῆς ὀρθοδοξίας τὰ ἀνόμοια
στοιχεῖα ἐξ ὧν συνεκροτεῖτο ἡ Αὐτοκρατο-
ρία, δίδει, μετὰ τινος συνοχῆς πρὸς τὴν Μο-
ναρχίαν, μονότονον πρὸς τὴν κοινωνίαν χα-
ρακτῆρα. «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπικρα-
τοῦσα ἐν τῇ διοικήσει, τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ
τῇ φιλολογίᾳ, λέγει ὁ Κύριος Rambaud
κατέστη ἡ Ἑθνικὴ γλῶσσα». Ἡ ἐκκλησία
ἀφ' ἐτέρου ἀνεδείχθη Ἑθνικὴ. Ἀλλὰ κα-
τὰ τὴν περίοδον τοῦ ἐξελληνισμοῦ, οἱ γενι-
κοὶ αὐτῆς χαρακτῆρες περιλαμβάνουσιν ἀ-

(1). Rambaud. L' Empire grec aux
Xeme Siecle pag. 539.

προσδιοριστους ποικιλίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρέβει καὶ διαβιοῖ κοινωνία πονηρά, λεπτολόγος, πεπολιτισμένη, εὐγενής, περιστρεφόμενη περὶ τρία ἐλκυστικὰ κέντρα. Τὴν Ἁγίαν Σοφίαν μὲ τὸ θρησκευτικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον, τὸ Βασιλικὸν Ἀνάκτορον μὲ τὰς μηχανορραφίας του, τὸν Ἱππόδρομον μὲ τὰ πάθη του. Εἶναι δὲ συγχρόνως κοινωνία ἐπαρχιωτῶν, μᾶλλον τραχεῖα, καὶ μᾶλλον ρωμαλέα, ἀπησχολημένη εἰς τὰ χειρωνακτικὰ αὐτῆς συμφέροντα καὶ τοὺς ὑλικούς αὐτῆς πόθους. Καὶ ἰδοὺ μία ἐπὶ πλέον δυσχερεῖα διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα νὰ ἀναπαραστήσῃ τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν σύνθετον καὶ ποικίλον.

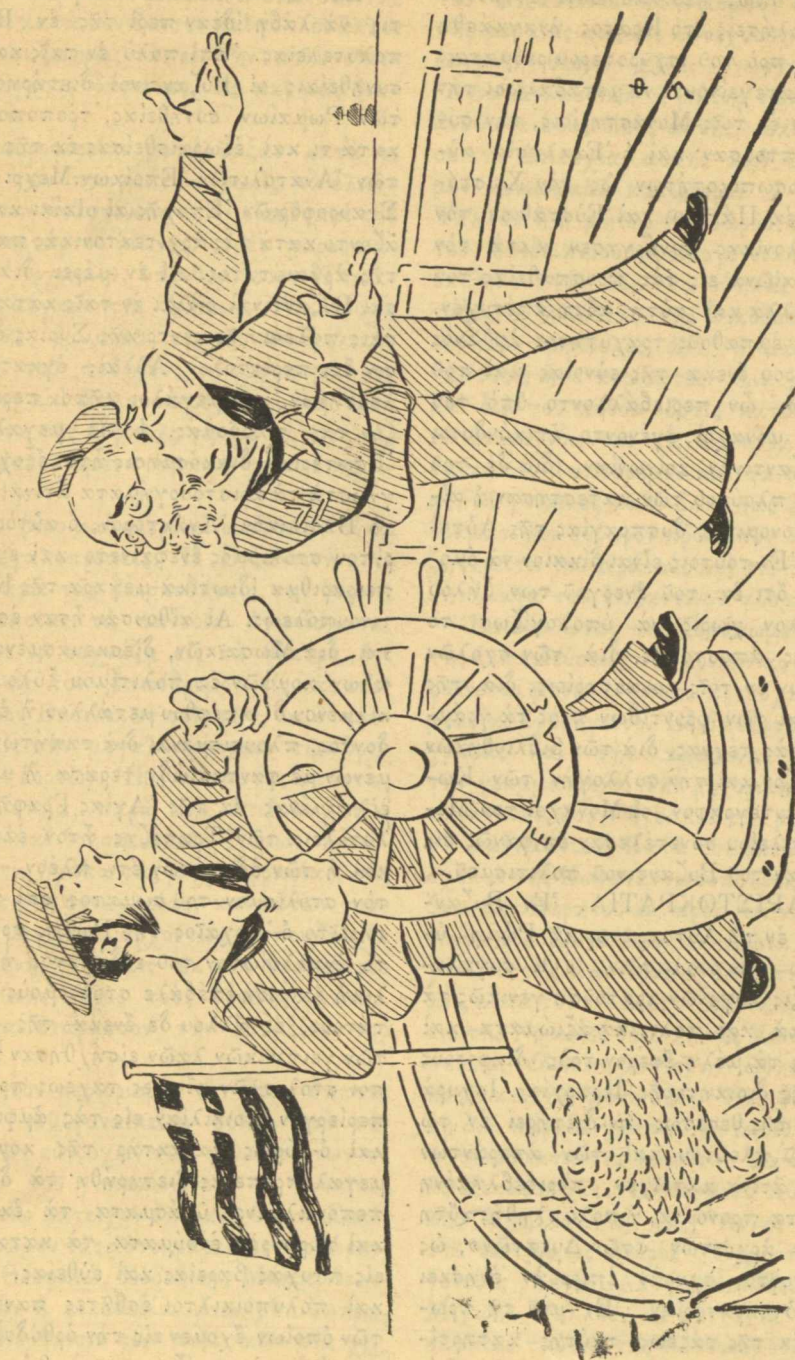
II. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Ἐν κοινωνίᾳ, ἐν ἣ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα εἶναι τοσοῦτον στενῶς συνδεδεμένα πρὸς τὰ Ἔθνη, ἐν ἣ αἱ θρησκευτικαὶ συζητήσεις χρησιμεύουσι συχνάκις διὰ νὰ ἀνακυκοῦν τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους κατάστασιν, ὡς ἐκ τῆς ψυχικῆς πρὸς αὐτὰ ἐμπαθοῦς προσκολλησεως μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐν ἣ πολλαπλασιάζονται αἱ αἰρέσεις, ὁ καρπὸς οὗτος τῆς σοφιστικῆς εὐστροφίας τῶν Ἑλλήνων, συγχρόνως δὲ ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τῶν γενῶν ἄτινα διακυροῦσι τὴν Αὐτοκρατορίαν, τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα κατέχουσιν ἐν αὐτῇ θέσιν ὑπέροχον. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐξαρτώμενος, ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαθιστάμενος, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀποχειροτονοῦμενος, διὰ τῆς λάμπειας τοῦ Ἀξιώματος, ὑπερ τὸν περιβάλλει, καὶ διὰ τῆς κατασκευαστῆς μεγαλοπρεπείας του, εἶναι ὁ Πάπας τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ βᾶρος τῆς ἐξουσίας του καὶ τὸ ἀξίωμα του βαρύνουσιν μεγάλως ἐπὶ τῆς Οἰκουμένης, ὅταν μάλιστα ὁ διαχειριζόμενος τοῦτο, ἔχει τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Φωτίου ἢ τὸν Χαρακτήρα τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου. Ἐνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν Μητροπολιτῶν, τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν Ἐπισκόπων, ἕνεκα τοῦ ἀφθότου πλούτου τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ πρωτοκάθεδρος εἶναι δύναμις ἐν τῷ κράτει. Ἄν καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἶναι μεγάλη τοῦ κλήρου πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἂν καὶ ἡ αὐστηρότης τῆς διαδοχῆς, πολλακίς μετρίάζουσι τὴν δύναμιν του, ἐν τούτοις αἱ σύνοδοι, ἐπίσημοι τῆς

Ἐκκλησίας συνελεύσεις, ἔχουσιν ἐπιβλητικὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας.

Ἄλλ' ἰδίως τὰ μοναχικὰ τάγματα δίδουσι δύναμιν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν. (1) Ἀφ' ὅταν ὁ Μέγας Βασιλεὺς κατὰ τὸν τέταρτον Αἰῶνα ἐθεσμοθέτησε τοὺς μοναστηριακοὺς κανόνας τοῦ μοναχικοῦ βίου, καθορισθέντας μετὰ τοῦτον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα κατὰ τὸν ἕκτον καὶ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου κατὰ ἕννατον, τὰ μοναστήρια κατέλαβον ἐν τῷ Βυζαντινῷ κόσμῳ ἀκκτάσχετον ἀνάπτυξιν. Ἀπὸ φυσικὴν θεοσέβειαν, ἢ δι' αἰτίας μᾶλλον ἀνθρωπίνους πληθῆς μεγάλη Λαϊκῶν ὤρμησιν εἰς τὰ κοινόβια. Ἡ Κωνσταντινούπολις βρῖθει μοναστηρίων, καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον Κράτος, εἰς πάσας τὰς βραχῶδεις καὶ ἐρήμους τοποθεσίας ἀναγείρονται ἀλληλοδιαδόχως Μοναστήρια. Ἡ Αἴγυπτος—τὸ Σινά—ἢ Παλαιστίνη ἀπὸ τὸν τέταρτον Αἰῶνα, ταυτοχρόνως δ' ὁ Ὀλυμπος τῆς Βιθυνίας, τὸ Λάτρον τῆς Καρίας, ἀργότερον κατὰ τὸν δέκατον Αἰῶνα ὁ Ἄθως, ὅστις κατέστη τότε καὶ ὑπάρχει καὶ νῦν τὸ Ἅγιον Ὄρος τῶν μοναχῶν, αἱ νῆσοι, ὡς ἡ Πάτμος, μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς μεσημβρικῆς Ἰταλίας ἔγεμον μοναστηρίων. Ἐνεκα τῆς θεοφοβίας τῆς δεισιδαιμονικῆς του εὐπίστου Λαοῦ, ἕνεκα τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ πρὸς τὰς θυματουργοὺς εἰκόνας, οἱ Μοναχοὶ οὗτοι ἐξίσκουν διάσημον ἐπιβολήν, ὄντες δὲ πολυπληθεῖς ὡς ἄλλη στρατιὰ καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς του Αὐτοκράτορος ἐπέβηλον πολλακίς ἐπενέργειαν ἀκαταγώνιστον, καὶ ἐπὶ πάντα ταῦτα ἕνεκα τῶν ἀπεράντων κτημάτων ἄτινα συνεχέντρον καὶ διαχειρίζοντο, προσεκλύοντες εἰς ἐκτουὺς τὰς πηγὰς τῆς ὕλης καὶ τῆς δυνάμεως, τὰ μοναστήρια κατεσταθῆσαν κίνδυνος διὰ τὸ κράτος. Ἐνοεῖ δὲ τοῦτο τις ἐκ τοῦ ἀγῶνος ὃν ἀνέλαβον κατ' αὐτῶν καὶ οἱ εἰκονοκλάσται Βασιλεῖς, καὶ ἄλλοι Βασιλεῖς ὀρθόδοξοι καὶ εὐσεβεῖς. αἱ Μοναχοί, ἔλεγεν ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς, οὐδεμίαν τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν κατέ-

(1). Ferradou. Les biens des monastires à Byzance. (Bordeau 1896. Marin. Les moines de Constantinople) Paris 1897. Nissen. Die Regelungdes Klosterwesens im-Rhömäerreiche (Himbourg 1897.)

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

— Μίστερ Τζῶν-Μπουλ, δὰ λέσῃ τὸ καράβι ἔξω καὶ ἐγὼ τί θ' ἀπογίνω ;
— Μὴ σὲ μέλει καπετάν-Δευτέρη... Για σένα καὶ γιὰ τὸν ἄλλον ὑπάρχει ὁ ἀγγλικὸς στόλος...

χουσι, μεριμνῶσι μόνον περὶ τῶν ἐπιγεῖων ἀγχῶν». Εἰς μὲν τὴν κατεβέβητο πολλὰ προσπάθεισι ὅπως περιορισθῶσιν αἱ μοναστηριακὴ κλήσεις, τὸ Κράτος ἠγκυκλάσθη νὰ ὑποκύψῃ πρὸ τοῦ ἰσχυρότερου ρεύματος. Εἰς μὲν τὴν κατεβέβητο νὰ μεταβάλῃ τὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, τὴν συγχάκεις ἐκπίπτουσιν καὶ ἡ Ἐκκλησίαι αὐτὴ διὰ προσωπικοτήτων ὡς τὸν Χριστόδουλον τὸν ἐκ Πάτρου, καὶ Εὐστάθιον τὸν τῆς Θεσσαλονίκης συνήρῃσεν κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἀπέτυχεν. Ἐνεκεν τῆς ἐμπαθοῦς τραχύτητος ἀφ' ἐνός καὶ ἀφ' ἐτέρου ἔνεκεν τῆς εὐνοίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ δι' ὧν περιεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ πλήθους οἱ μοναχοὶ, ἐγένοντο ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν Βυζαντινὴν κοινωνίαν, διὰ δὲ τοῦ ὀγκουμένου πλούτου τῶν κατέστησαν ἡ αἰτία τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐν τοῦτοις εἶναι δίκαιον νὰ ὁμολογίσωμεν ὅτι ἐκ τοῦ ἐνεργοῦ τῶν ζήλου ὄν κατέβηκεν χωρὶς νὰ ὑπολογίζωσι τὸ ἐργῶδες τῆς ἀποστολῆς, διὰ τῶν σχολῶν ἄς διετήρουν ἐν τοῖς μοναστηρίοις, διὰ τῆς μερίμνης καὶ τῶν φροντίδων πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, διὰ τῶν βιβλιοθηκῶν ἄς καθήρτιζον καὶ τὴν συλλογὴν τῶν Κωδίκων οὐς ἀντέγραφον, οἱ Μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου συνετέλεσαν ἐπιφανῶς εἰς τὴν εὐκλείαν τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

III. Η ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ. Ἐν Βυζαντίῳ ὡς καὶ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ρώμῃ ὑπῆρχεν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Οἱ συγκλητικοί», τάξιν εὐγενῶν, κρατοῦσαν γενικῶς τὰ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἔφερον τοὺς διαφόρους τίτλους τῆς διοικητικῆς Ἱεραρχίας. Ἰσχυρὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἦν διετήρει ἐν τῷ κράτει, τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἀπεράντων κτημάτων ἄτινα κατέχευεν, περιβεβλημένη μὲ ἰδιάζοντα προνόμια, ἡ πολυπληθὴς αὐτῆ τάξις τῶν ἀρχόντων «τῶν Δυνατῶν», ὡς κοινῇ ἐλέγοντο, ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν ἐνήσκει ἐπὶ τὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἐν μὲν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκ τῆς τάξεως ταύτης κατηρτίζετο ἡ αὐλικὴ θεράπειά καὶ προσελαμβάνοντο οἱ Σύμβουλοι τοῦ στέμματος, ἐν δὲ ταῖς Ἐπαρχίαις ὅπου ἦσαν πραγματικοὶ

τιμαιοῦχοι καὶ τοπάρχοι διακρεῖς, καθύστατο ἀπειλὴ κατὰ τῶν καθεστώτων.

Ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν δύναται τις νὰ λάβῃ ἰδέαν περὶ τῆς ἐν Βυζαντίῳ πολυτελείας. Ἐπὶ πολὺ ἐν ταῖς κατ' οἶκον συνηθείαις οἱ Βυζαντινοὶ διετήρησαν τὰς τῶν Ρωμαίων συνηθείας, τροποποιηθείσας κατὰ τι καὶ ἐξωραϊσθείσας ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν Ἀνατολιτῶν Ἐποικίων. Μέχρι τῆς τῶν Σταυροφοριῶν Ἐποχῆς αἱ οἰκίαι κατασκευάζοντο κατὰ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ ἐν μέρει διατηρηθεῖσαι Βυζαντινὰ οἰκίαι ἐν ταῖς καταστραφείσασιν πόλεσι τῆς κεντρικῆς Συρίας δεικνύουσιν ὅτι περίστολοι. Αὐλαὶ, ἐγκαταστάσεις λουτήρων, καὶ μεγάλοι κήποι περιεστοίχιζον τὰς οἰκοδομὰς, ἡ δὲ μεγαλοπρεπὴς Ἐσωτερικὴ διακόσμησις ἦτο ἐξοχος. Εἶναι γνωστὰ τὰ ἀριστουργήματα ἄτινα ἐκόσμων τὸ Βασιλικὸν Ἀνάκτορον, ὁ αὐτὸς δὲ περιπότου στολισμὸς ἐνεφαίνετο καὶ εἰς τὰ ἀπειράριθμα ἰδιωτικὰ μέγαρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ αἰθουσαι ἦσαν ἐστολισμέναι, διὰ Μωσαϊκῶν, δισκευασμέναι δι' ἐπιπλῶν κομψῶν ἐκ πολιτίμου ξύλου πεποικιλμένον δ' ἀπέφθου μετὰλλου ἢ ἐλεφαντόδοντος, πλουτισμέναι διὰ ταπήτων ἐξυφασμένων μὲ φαντασιώδη τέρατα ἢ μὲ εἰκόνας εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἡ πολυτέλεια τῶν Τραπεζῆς ἦτον ἐκπληκτικὴ καὶ ἡ τῶν ἐδυμάτων ἔτι πλέον. Ὡς πρὸς τὸν στολισμὸν τοῦ σώματος ἐπὶ πολὺ διετηρεῖτο ὁ Ἀρχαῖος τῆς Ρώμης τρόπος. Εἰς τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ ἐνδύματος ἡ Ἀνατολικὴ ἐπιρροὴ ἐπέδρασε στολισμοὺς πλουσιωτάτους, ἐξ ἄλλου δὲ ἔνεκεν τῆς ἐπιμικίας τῶν γειτονικῶν λαῶν εἰσήχθησαν ξένοι τρόποι στολισμῶν οἵτινες ταχέως προσέδωκαν περιέργον ποικιλίαν εἰς τὰς ἀμφιέσεις, ἂν καὶ ὁ κύριος χαρακτῆρ τῆς κομπαστικῆς μεγαλοπρεπειᾶς διετηρήθη τὰ διὰ χρυσοῦ πεποικιλμένα ὑφάσματα τὰ ἐκ μεταξῆς καὶ πορφύρας ἐνδύματα, τὰ καταπίπτοντα εἰς πτυχὰς βαρείας καὶ εὐθείας, αἱ ἱστορικαὶ πολυποικιλτοὶ ἐσθῆτες πανομοιότυπα τῶν ὁποίων ἔχομεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον εἰκονογραφίαν, ἀπαρτίζουσιν τὴν βᾶσιν τῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐνδυμασίας. Ὁ στολισμὸς τῶν Ἰππῶν καὶ τὰ ἐπιστάγματα

αὐτῶν δὲν ἦσαν κατώτερα. Οἷδὲ ἠθικολόγοι ὡς ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα, ἢ ὁ Στουδίτης Θεόδωρος κατὰ τὸν ἕνατον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπικρίνουσι ζωηρῶς τὰς εἰς τὴν πολυτέλειαν ὑπερόγκους δαπάνας, ἄς καὶ μᾶς διαγράφουσιν.

Αἱ σταυροφορεῖται μετήλλαξαν κατὰ τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων χωρὶς νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πολυτέλειαν. Αἱ οἰκοδομαὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, οὐδὲν παρουσιάζουσι τὸ Ἀρχαῖον, ὑπεθυμίζουσι δὲ πολλάκις τὰ μέγαρα τῆς Δύσεως. Τὸ ἐνδυμα πλὴν τῆς ἐμμονῆς εἰς τὸ ἀνατολικὸν σύστημα τοῦ ποδήρους, κατέστη μᾶλλον εὐκαμπτον καὶ ἀπλούστερον, καὶ τὰ ὄξεια καλύμματα τῆς κεφαλῆς τὰ μὲ πολυτελεῖς σιούρας ἐστολισμέναι σπανιώτατα ἐπιφανίζονται. (1).

Αἱ τοῦ βίου καθημερινὰ συνήθειαι εἶναι ἐπίσης μεγαλοπρεπεῖς. Ἡ Βυζαντινὴ κοινωνία ἡγάπα τὰς διασκεδάσεις, τὴν θῆραν, τὰς Ἰππασίας, τὰ παντοῖα ἀγωνίσματα. Ἡρέσκειο νὰ συγχάζῃ εἰς τὰ θέατρα ἔτι δὲ πλέον εἰς τὸν Ἰπποδρόμον, εἰς τὰς ἐπιδείξεις τῶν Βασιλικῶν τελετῶν, ὡς δ' ἐπίσης καὶ εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν θρησκευτικῶν ἐορτῶν. Ἡ ἠθικὴ αὐτῆς ὑπόστασις ἦτο μετρία, παρὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν Ἀστικῶν καὶ θρησκευτικῶν Νόμων ἡ κοινωνία αὐτὴ ἡγάπα τὰς μηχανορραφίας, τὰς σκευωρίας τὰς συνωμοσίας, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν μεγάλων ἀρχόντων ἡ σπουδαρχία διεγειρομένη πολλάκις ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας, συχνότατα ἐτάρασσον τὴν εὐταξίαν τοῦ Κράτους.

Παρὰ τὸν περιορισμὸν τὸν ὅπως δὴποτε αὐστηρὸν τοῦ γυναικείου φύλου καὶ τὴν χορείαν τῶν εὐνούχων τῶν φυλασσόντων τὸ ἀπόρσιτον τοῦ γυναικωνίτου, αἱ γυναῖκες ἐν Βυζαντίῳ κατέχευον ἐπιφανῆ θέσιν. Χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὰς αὐτοκρατεῖρας Θεοδώρας, Εἰρήνην, Θεοφανώ, Εὐδοξίαν, Μακρεμβελίτισσαν, ὧν ἡ φιλοδοξία ἀνεμίχθη ζωηρῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας πραγμάτων, ἢ ἄλλων αἰτινες διὰ τῆς

(1). Cf. Neisse. *Kostumkunde* (Stuttgart 1864.

μανίας τῶν πρὸς τοὺς συρμούς καὶ τὴν κομψότητα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Βυζαντινοῦ πολυτισμοῦ, αἱ γυναῖκες τῆς μεσαιῶς τάξεως κατέχευον ἐν τῷ οἴκῳ ἐπιφανῆ θέσιν. Εἶναι γνωστὸν πόσον ἡ Ἄννα Δελασικὴ ἡ μήτηρ τῶν Κομνηνῶν, ἀνύψωσε τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, καὶ ἐξησφάλησε τὴν ἐπιτιμίαν αὐτῆς; καθ' ἕνα δὲ βαθμὸν κοινωνικὸν κατώτερον ἢ τὴν μήτηρ τοῦ Ψελλοῦ ἡ ἡ μήτηρ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἐπιδεικνύουσιν οἰκογενειακὰς Ἀρετὰς ἐπιζήλους (1). Εἰς τὰς ὑψηλὰς κοινωνικὰς τάξεις ἡ ἠθικότης τῆς Οἰκοδεσποίνης ἦτο συνήθως ἀμφίβολος, ἀλλ' ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἦτο περίοπτος. Διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ διὰ τοῦ πόθου ὅστις κατέχευε ταῦτας νὰ ἀναμιγνύονται εἰς τὰ πάθη τῆς ἐποχῆς, τὰ τε τοῦ Ἰπποδρόμου καὶ τὰ τῆς θρησκείας, αἱ γυναῖκες καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς διεδραμάτισαν σοβαρὸν πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Κράτους καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ ζητήματα τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου.

Ἐπιβάλλεται νὰ ἐξετάσωμεν καὶ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς κοινωνίας ταύτης ἣτις φαίνεται μετὰ μεγάλῃς προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐχορηγεῖτο. Ἐδιδάσκετο τὰς Ἀγίας γραφὰς καὶ τὴν κλασικὴν φιλολογίαν, τὴν γραμματικὴν, τὴν ρητορικὴν, τὴν διλεκτικὴν, ἔστιν ὅτε καὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ μαθηματικά. Κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα αἱ σχολαὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Κάζας, τῆς Βηρητοῦ ὡς πρὸς τὰ νομικὰ ἦσαν ἐπιφανεῖς. Κατὰ ἕνατον αἰῶνα ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς ἀνωτέρας σχολῆς τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα ἡ ἀνασύστασις τῆς Νομικῆς σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδωκαν μεγίστην ὠθησιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐὰν δὲ τις θελήσῃ διὰ παραδειγμάτων νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης Ἐκπαιδεύσεως, ἄς ἐξετάσῃ τὰς γνώσεις μίαν Αὐτοκρατορικῆς Ὑψηλότητος, τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, τοῦ Φωτίου ὡς ἀνδρὸς Ἀρχοντικῆς Οἰκογενείας ἢ ἐνός Ἀστοῦ πεπαιδευμένου τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς διδασκαλίας ταύτης τῆς διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ «Ἰπάτου τῶν Φιλοσόφων» ἦτο θαυμασία.

(1). A. Diehl. *Une famille de Bourgeoisie à Byzance* (Revue de Paris i février 1905.)

Ἡ Πλατωνικὴ ἀναγέννησις ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἑνδεκάτου Αἰῶνος. ἡ δὲ σχολαστικὴ φιλολογία ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαϊολόγων.

Ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἡ τιμαριωτικὴ Ἀριστοκρατία ἐπεφάνετο ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Εἰς πᾶσαν τὴν Αὐτοκρατορίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὰς Ἀσιατικὰς Ἐπαρχίας ἐμορφώθησαν ἰσχυροὶ οἴκοι ἐγχωρίων τιμαριούχων, ἐγκαταστήσαντες ἐν ταῖς ἀπεράντοις αὐτῶν ἰδιοκτησίας κληρούχους καὶ συγχρόνως ὀπλοφόρους, χησιμοποιοῦντες καὶ ἐκμεταλλεόμενοι τὰς σωματικὰς τούτων δυνάμεις, ἵνα ἀνυψῶνται καὶ πλουτίζωσιν ἐκ τοῦ ἰδρύματος τῶν ἐλευθέρων τούτων καλλιεργητῶν, μιμητὰς ἔχοντες δυστυχῶς καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας. Οἱ Αὐτοκράτορες τοῦ ἐνάτου καὶ δεκάτου Αἰῶνος κατέβαλλον μεγάλας προσπάθειάς ὅπως παρακλύσωσι τῆς τοιαύτης Ἀριστοκρατίας τὰς προόδους, ἀλλὰ ὀλίγα κατάρθωσαν. Βλέπομεν κατὰ τὸν ἑνδέκατον Αἰῶνα τὴν ἰσχυρὰν Ἀριστοκρατίαν ἐνισχυομένην ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν νὰ κλονίσῃ διὰ τῶν ἐξεγέρσεων τῆς τὸν θρόνον. Τὸν δέκατον τρίτον Αἰῶνα οἱ Λατῖνοι ἐγκατασταθέντες ἐν τῷ κράτει ἀνεγνώρισαν εἰς τοὺς Ἀρχοντας τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς Βαράνους τῆς Δύσεως. Δὲν ἐπιδέγεται ὅμως ἀμφισβήτησιν ὅτι ὁ Βυζαντινὸς τιμαριωτισμὸς δὲν εἶχεν ὀργανωθῆ ἐκεῖ ὅσον καὶ ἐν Γαλλίᾳ σοφῶς. Ἄλλ' ἐν τούτοις εὐρίσκωμεν πολλὰ σημεῖα ὁμοιότητος—τὴν ἐθελουσίαν ὑπαγωγὴν ἐλευθέρου ἀγροῦ εἰς τὸ τιμάριον ἰσχυροῦ ἀρχοντος ἧτις ὑπήγαγε τὸν μικρὸν καλλιεργητὴν πρὸς τὸν Κύριον εἰς ἀληθῆ ἐθελοδούλου κατάστασιν—Τὸ Χαριστικῆρον (*le bénéfice*) ὅπερ ἀνέθετε τοῖς Λαϊκῆς ἐκκλησιαστικῶν κτήματα ἐπιμόρων κτλ. κτλ. καὶ ἐπὶ πάσης ταύτης τῆς Ἐπαρχιακῆς εὐγενείας τὸν θεσμὸν τῶν στρατιωτικῶν τιμαρίων ὅστις ὑπεχρέου τὸν ἀγρολήτην ἐπιβλητικῶς εἰς στρατιᾶν καὶ ἰδίως παρέχε εἰς τοὺς μεγάλους Βαράνους τὴν ἀναγκαίαν ἐνίσχυσιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν φιλοδοξιών αὐτῶν. Ἡ ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας γέμει ὀνομάτων τοιούτων τιμαριωτικῶν Οἰκογενειῶν, ὡς οἱ Φωκάδες, οἱ Σκληροί, οἱ Διογένηδες, οἱ Βρουώνιοι, οἱ Δουκῆς οἱ

Κομνηνοί, οἱ Παλαϊολόγοι, οἰκογενειῶν φιλοδοξῶν, πλουσιωτάτων, ταρχχοποιῶν, αἵτινες πολλὰκις διετάραξαν διὰ τῶν ἀποστασιῶν τὴν Αὐτοκρατορίαν ἣν καί ποτε ἐσφερτερίθησαν. (1).

III. Η ΜΕΣΗ ΤΑΞΙΣ! ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ! **ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ!** Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν εὐρίσκεται, ἡ μέση τάξις τῶν Ἀστῶν ἧτις παρέχει εἰς τὸ κράτους τοὺς ὑπαλλήλους, καὶ διενεργεῖ τὸ Ἐμπόριον, τὰς Τραπεζικὰς ἐργασίας, καὶ τὴν Βιοτεχνίαν. Ὁ Ψελλὸς περιέγραφε λίαν ἐπιγλωττῶς τὸν οἰκτικὸν βίον τῆς κοινωνικῆς ταύτης τάξεως, καὶ τὰς καλὰς αὐτῆς ιδιότητας. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἰδιωτικῆς καὶ Ἐμπορικῆς εὐδαιμονίας, ἔργον ἀποκλειστικὸν ταύτης, καταδεικνύει κάλλιον τὰς Ἀρετάς τῆς. Αὐστηροτάται διοικητικὰ διατάξεις ἐπέβησαν δεινῶς ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ τὴν βιοτεχνίαν. Ἡ ἐργασία δὲν ἦτο ἐλευθέρη: ἡ Μεσαιωνικὴ Κωνσταντινούπολις ἦτο ὡς ἐλέγθη παρ' ἄλλου α' Ὁ παρὰ δευσοῦ τοῦ μονοπωλίου, τῶν προνομίων καὶ τοῦ προστατευτικοῦ πνεύματος». (2) Ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐπιβλεψίν τῆς πόλεως (*prefet de la ville*) αἱ διάφοροι συντεχνίαι ἦσαν ὀργανωμέναι εἰς σώματα ὀργανικῶς ἀποκεχωρισμένα, αὐστηρῶς ἐπιβλεπόμενα, μικρολόγως κεικανοσιμμένα πρὸς ὅτι ἀφορᾶ τὴν εἰσαγωγὴν νέων βιοτεχνιών, τοῦ ἀντιμισθίαν, τὸ τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πωλήσεως, καὶ πρὸς προστασίαν τῶν συντεχνιῶν ταύτην αὐστηροτάτη ἐλαμβάνετο πρόνοια πρὸς περιορισμὸν ἢ ἀποκλεισμὸν τοῦ ξένου ἀνταγωνισμοῦ. Τὸ βιβλίον τοῦ Ἐπαρχίου χρονολογούμενον ἀπὸ τὴν ἐνάτου Αἰῶνος γνωρίζει ἡμῖν τὰς σπουδαιότερας τῶν συντεχνιῶν τούτων, τοὺς πωλητὰς μεταξωτῶν, ἐμπόρου, λιπῶν ὑφασμάτων, ἀρωμάτων, Σαπφονοποιούσ, παντοπώλας, Κρεμπώλας, Οἴνοπώλας, κολλυβιστάς, Τραπεζίτας κτλ. Ἡ Βυζαντινὴ βιοτεχνία ἦτο κυρίως βιοτεχνία πολυτελείας. Ἀπο-

(1). Cf. Rambaud. *L' empire grec*. pag. 277-297. Neumann die *Weltstellung des byz. Reiches vor den Kreuzzügen* (Leipzig 1894.)

(2) Nicol. *Le livre du prefet* (Geneve 1854).

τοῦ ἑκτου Αἰῶνος εἰσήχθη εἰς τὸ Κράτος διάθρηψις καὶ καλλιέργεια τοῦ μεταξοσκόλληκος, ἡ δὲ μεταξουργία ἦτο λίαν ἐπικερδής. Τὰ κύρια κέντρα τῆς βιοτεχνίας ταύτης ἦσαν ἡ Σύρος ἢ Βηρυτός, ἡ Κωνσταντινούπολις, αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Κόρινθος. Ἐκτός τούτου κωτεσσεύοντο τὰ ἐκ πορφύρας ὑφάσματα, τὰ πλουσίως πεποικιμένα λινα, τὰ ἐπιχρωματισμένα ἢ διὰ ζωγραφικῶν ἐξωραϊσμένα ἐνδύματα διυφασμένα με χρυσὸν ἢ με ἄργυρον, πάντα ταῦτα θυμωσίως πεποικιμένα καὶ τῶν ὀπιῶν τὴν ἐξαγωγήν τὸ κράτος ἐπιμελῶς διενήργει ἢ χρυσοχοικῆ, ἢ τέχνη τῆς ἐπισμαλτώσεως, ἢ ὑελουργία, παρήγαγον θυμωσιν ἔργα. Ἡ Δύσις... ἐκ Κωνσταντινουλῶς καὶ Θεσσαλονίκης ἐπρομηθεύοντο ἀντικείμενα ἐξόχου τελειότητος ὡς τὰς ἐκ γλυπτῶ ἐλεφαντόδοντος κίστες, τὰ ἐκ λαμπρα κοσμημάτων ἐκ Ρουβινίων καὶ ἀδαμάντων, γάλκινα ἐπαργυρωμένα ἀγαλμάτια, λειψανοθήκας με ἐσμαλτωμένα διαχωρίσματα, χειρογρόφα ἐκ περγκιμηδῆς πορφύρωτης, μικρογραφύματα ἐξ κίσεως, Μωσαϊκὰς εἰκόνας, ἐσταυρωμένους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ πάντα θυμωσιν ἔργα τῆς θρησκευτικῆς χρυσοχοίας ἐξ ὧν πολλὰ διατηρηθέντα μέχρις ἡμῶν ἐπιμαρτυροῦσι τὴν ἐξοχὸν ἀνάπτυξιν καὶ τελειότητα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Ἐπιμᾶτο ἐπίσης καὶ ἡ Κεραμεικὴ καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ Ἀστεως καὶ τῆς Μέσης ὁδοῦ ἀκατάπαυστος καὶ ζωηρὰ βιοτεχνικὴ κίνησις ἐνεψύχου τὰ ἐργαστήρια τῆς πρωτεύουσος.

Τὸ ἔμπόριον ἤμαζε Ἡ Κωνσταντινούπολις ἕνεκα τῆς θέσεως ἐν ἣ κεῖται, εἰς τὴν συνάντησιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἦτο ἡ μεγάλη διαμετακομιστικὴ ἀποθήκη ἐν ἣ συνέσωρεύοντο τὰ ἐμπορεύματα τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Διὰ τῆς Συρίας ἀπ' ἐνὸς καὶ ἀπ' ἐτέρου διὰ τῆς ἐρυθρᾶς Θάλασσης ἢ Αὐτοκρατορίας διέτει ἐν ἐπιπονητῆ πρὸς τὴν ἀπὸ Ἀνατολήν καὶ εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ μέσου τῶν Περσῶν τὸ πρῶτον, ὕστερον διὰ τῶν Ἀράβων προσήγγιζε τὴν ΚεϿλάνην καὶ τὴν Κίβαν. Διὰ τῆς Μαύρης καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης προσήγγιζε ἐκ τῆς κεντρῶς Ἀ-

σίας τὰ ἠδύσματα, τὰ ἀρώματα, τοὺς πολυτίμους λίθους. Πρὸς Βορρᾶν ἐμπορικὴ ὁδοὶ ἐφθκνον μέχρι τῶν Σκανδιναυῶν καὶ τῶν Ρώσων, οἵτινες ἐπρομηθεύον εἰς τὸ Βυζάντιον τὰς σισσύρας, τὸ μέλι, τὸν κηρὸν, καὶ τοὺς δούλους. Οἱ Ἐμποροὶ τοῦ Βυζαντίου, ἰδίως δὲ οἱ Σύριοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐταξείδευον εἰς Ἰταλίαν, εἰς Ἀφρικὴν εἰς τὴν Γαλατίαν. Ἡ ἐμπορικὴ Ναυτιλία τῶν μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου Αἰῶνος ἐδέσποζε τῆς Μεσογείου, δὲν ἦτο μόνον ἡ Κωνσταντινούπολις τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τούτου. Ἡ Θεσσαλονικὴ εἶχεν ἐξόχους ἐμπορικὰς ἀποθήκας αἱ Πάτριαι, ἡ Κόρινθος κτλ. ἦσαν λιμένες πολυσύχνηστοι, καὶ παρὰ τὰ προστατευτικὰ μέτρα ἄτινα ἐπέβησαν τὴν εἰσαγωγὴν πολλῶν ξένων προϊόντων καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐγχωρίων τοιούτων, τὰ ἐκ τοῦ Ἐμπορίου κέρδη, εἰς δακμοὺς τελωνειακῶν καὶ μονοπωλικῶν ἐεισέφερον εἰς τὸ Κράτος κολοσσιαίους οικονομικοὺς πόρους (1). Ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος καὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας, ἡ παρακμὴ τοῦ ἰδίως ἀπὸ Βυζαντινοῦ Ἐμπορίου ἤρξατο. Αἱ μεγάλας τῆς Ἰταλίας πόλεις, ἡ Βεντία καὶ ἡ Γένουα, ἡ Πίζα ἐπέτευγον ἐν τῷ Κράτει συμαντικὰς προνομίας, καὶ διὰ τῶν συναγωνισμῶν τῶν συνέτριψαν τυχῶς τὴν ἐμπορικὴν Ναυτιλίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τὰς βιοτεχνίας αἵτινες συνετήρουν αὐτό.

IV. ΑΙ ΠΤΩΧΑΙ ΤΑΞΙΣ. Ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Αὐτοκρατορίας, ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐβίου πολυπληθῆς Λαϊκὴ τάξις γενικῶς ὀκνηρά. Ἀπηλλαγμένη φόρων, ἀνέμενε τὰ πρὸς διατροφήν αὐτῆς παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις διένειμε δωρεὰν τὸν ἄρτον, τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, προσεδόκα δὲ συγχρόνως παρ' αὐτοῦ τὴν πραγμάτων τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἐκ τῶν Ἀγώνων τοῦ Ἰπποδρόμου καὶ ἐκ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῶν τελετῶν. Πλήθος Ἀλητῶν ἀενάως αὐξανόμενον ἐκ πάντων τῶν πενήτων καὶ τῶν ἀέργων τῶν Ἐπαρχιακῶν διαμερισμάτων, καθίστατο πολλὰκις κίνδυνος διὰ τὸ Κράτος. Δεισιδαῖμον, θρησκομηνῆς, πάντοτε πρόθυμον νὰ πιστεύη τὰς πρῆφ-

(1) Heyd. *Histoír du comemrce du Levant au moyen âge* (tom. 1 Leipzig 1885.)

τείαις τῶν μάγων ἢ τὰ διακλαύμενα θύμακα τῶν Ἀγίων Εἰκόνων ἐμάλινετο διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ ὄθούμενον ὑπο τῶν καλογήρων οἵτινες τὸ διηύθυνον, ἐπέβλεπε πολλάκις τὴν θέλησίν του εἰς τὸ Παλάτιον. Οὕτω πῶς ἐρεθίζομένη ἡ Λαϊκὴ αὐτῆ τάξις, νευροπαθῆς, εὐερέθιστος, εὐκολοσ εἰς ἐξεγερσιν καὶ εἰς λειποψυχίαν, συνεθέστατα ἐξεγείρετο εἰς φοβεράς ὀχλαγωγίας. Ἀκατάσχετος εἰς φλυκρίαις, εἰς σαρκασμοὺς, εἰς ὕβρεις, εἰς θορυβώδεις καὶ ἀνατιτολογητοὺς ταραχάς. Τοιαῦτα ἐπραξεν ἡ ὑποστάθμη τοῦ Βυζαντινοῦ Λαοῦ ὅστις σιγᾶ σιγᾶ μετὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἤρχετο νὰ διοργανουῖται εἰς τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνας ὡς ἐπραξάν οἱ «Γυμνοὶ» τῆς Κερκυρας κατὰ τὸν δώδεκατον αἰῶνα καὶ οἱ «Ζηλωταὶ» τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον. Αἱ προσπάθειαι αὐταὶ ἐπιτρέπουν νὰ διαβλέπωμεν ἀορίστως ἀπόπειραν πρὸς κοινωνικὴν ὀργάνωσιν.

Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡ θέσις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἦτο μᾶλλον περίπλοκος. Ἐκεῖ διακρίνομεν δύο μεγάλας κατηγορίας προσώπων. Τοὺς ἐλευθέρους χωρικοὺς ὀργανωμένους εἰς ἀγροτικὰς κοινότητας (μητροκομῆαι—κωμητοῦρραι) καὶ κληρονομικῶς προσκεκολλημένους εἰς τὸν καλλιεργούμενον ἀγρὸν κατὰ κληρὸν, μετὰ τὸν βῆθμόν τῆς Ἐλευθερίας, ἣν ἐπ' αὐτῶν ἐνασκουσιν, ὀνομαζόμενοι Coloni, adscriptitii (ἐναπόγραφοι) Servi rustici. Ἐργαζόμενοι εἰς ὄφελος τοῦ Κυρίου, ἀπέδιδον ὀρισμένον κληρὸν καὶ ἀορίστους εἰσφοράς. Ὑπὸ τὸ ἄχθος τῶν φόρων οἵτινες κατέθλιβον αὐτοὺς καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπιβολῆς, ὑπὸ τὰς κκώσεις τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων οἵτινες κατεβασάνουν αὐτοὺς καὶ ἀπειγύνουν, ἢ κατὰστασις τῶν γεωργικῶν τάξεων ἦτο ἄκρω ἀπελπισμένη. Οἱ εἰκονοκλάσται Βασιλεῖς φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν ὄγδον αἰῶνα, προσεπάθησαν νὰ βελτιώσωσι τὴν κατάστασιν μεταρρυθμίζοντες τὴν δουλοπαροικίαν καὶ τελειοποιούντες τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας, λίαν ἐπιθυμητὰς ἐν αἰς Ἐπαρχίαις μάστιστα ἐπεκράτει τὸ Σλαβικὸν στοιχεῖον. Μετὰ τοὺς ἀνεφάνη ὁ θεσμὸς ὁ συνδέων τὸν Γεωργὸν εἰς τὸν ἀγρὸν, καὶ οἱ σφετερισμοὶ τῶν δυνατῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ

λαϊκῶν προσπαθούτων νὰ ἀποβάλλωσιν ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸν τοῦς ἐλευθέρους μικροὺς καλλιεργητὰς ὅπερ καὶ ἐπέτυχον. Οἱ Βασιλεῖς τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἠνχηλάσθησαν νὰ προστατεύωσι τὴν μέσσην αὐτὴν τάξιν τῶν μικρῶν καλλιεργητῶν (τῶν πενήτων) ἐναντίον τῆς πλεονεξίας τῶν δυνατῶν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐπικύρησιν τῶν δουλοπαροικῶν. Διὰ νὰ ἀσφαλίσωσι τοὺς ἀλίς τὴν στρατολογίαν τῆς ὁποίας τὸν πυρῆνα ἀπετέλουν οἱ ῥωμακαῖοι χωρικοὶ μάστιν ἐνεκτέστησαν τὰ ἀνακαλλοτριωτὰ στρατιωτικὰ φέουδα διατηρηθέντα μετὰ τῆς κατακλύσεως τοῦ Κράτους. Αἱ ἰδιότεραι αὐταὶ ἰδιοκτησίαι κατεστάθησαν τυχῶς ἐν εἶδος τιμαριωτικῶν κτημάτων, καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν οἱ «πένητες» ἔμειναν ὡς ἐν τῆς δύοσι δουλοπαροικοί. Οἱ Λατῖνοι παρωμαῖωσαν τοὺς πρὸς τοὺς κωμήτας (Vilains) τῆς Γαλλίας. (1)

Ἡ Δουλεία ἐντέλει ὀφίσταται ἐν τῆς Βυζαντινῆς κοινωνίας, τροφοδοτουμένη διὰ τῆς εἰσχωγῆς αἰμακλώτων Ἀνατολιτῶν, Σλάβων, Λατίνων, ἢ διὰ τῆς ἐθελουσίας ὑποδουλώσεως. Εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Χριστιανικῶν ἰδεῶν, οἱ Ἀυτοκράτορες τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἐμερίμνησαν νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν κατάστασιν τῶν δούλων καὶ διευκολύνωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν.

Ν. ΑΙ. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Ἀφοῦ ἐπεθεωρήσαμεν τὰς διαφόρους κατηγόριαις τῆς Βυζαντινῆς κοινωνίας ἀπομένονα ἐξετάσωμεν τίνας ἦσαν αἱ ἐπικρατούσαι ἐπιθυμίαι αὐτῆς καὶ καταδηλώσωμεν τὰ μεγάλα ζητήματα ἃ τινὰ ἀπησχίλουν αὐτὴν καὶ τὴν συνετάρασαν.

Χωρὶς νὰ ἰσχυρισθῶμεν—ὡς τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἐλέγηται—ὅτι ἄπασα ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντιοῦ συγκεφαλαίουται εἰς τὰς Ἐριδας τῶν Κυτρίνων καὶ τῶν Κυανῶν, ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ τοῦ Ἴπποδρόμου Ἀγῶνες, ὑπῆρχον μετὰ τοῦ δωδεκάτου αἰ-

(1) Zachariae von Lingenthal Gesch. des gr. röm. Rechts pag 218—283. (Berlin 1892)

ῶνος μία ἀπὸ τὰς κυριώτερας διασκεδάσεις τῆς Βυζαντινῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος, μετὰ τοῦ τελευταίου τῶν ὑπηκόων του, συμπᾶν τουτέστι τὸ Βυζαντινὸν καταδεικνύει ἐμπληρῶς ἐνδιαφέρον εἰς πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὸν Ἴπποδρόμον. Οἱ ἀρχατῆλαται ἦσαν ἐπίσημα πρόσωπα. Αἱ φατριαὶ αἱ ὀργανοῦσαι τὰ θεάματα τοῦ Ἴπποδρόμου, αἱ περίφημοι φατρίαι τῶν Κυτρίνων καὶ τῶν Κυανῶν ἢ Βενέτων εἶναι ἀναγνωρισμένα ὑπὸ τοῦ Κράτους Σωματεῖα, δῆμοι κληθέντες, ἔχοντες τοὺς ἀρχηγέτας τῶν ἢ Δημάρχους, τὸ Ταμεῖόν των, ὀργανωμένα μονοῦ εἰς Στρατιωτικὰ Σωματεῖα, ἐν εἶδει πολιτοφυλακῶν, συμμετέχοντα εἰς τὰς ἐπίσημους τελετάς, περὶ δ' αὐτὰ συνεσπειροῦτο σύμπας ὁ Λαός, διαιρούμενος εἰς τὰ ἐκάστω πολίτη ἀρέσκοντα χρώματα, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀυτοκράτορος ἐξαιρουμένου. Αἱ εἰrides τοῦ Ἴπποδρόμου ἐλάμβανον πολιτικὴν χροιάν, ἀπὸ τούτου πολλάκις ἐπεκτεινόμεναι καὶ εἰς τὸ Ἔθνος. Ὁ Ἴπποδρόμος καθίστατο οὕτω τὸ ἀληθὲς κέντρον τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς πόλεως, ἀντικαθιστῶν τὴν ἀρχαῖαν ἀγορὰν (Forum). Ἐκεῖ ἐπακηγουρίζοντο οἱ θρίαμβοι, ἐκεῖ ἐξετελοῦντο αἱ θνακτικαὶ ποιναί, ἐκεῖ ἐξεδηλοῦντο αἱ τοῦ πλήθους δυσαρέσκεια, καὶ ἐκεῖ παρεσκευάζοντο αἱ στάσεις. Ἡ Ἐκκλησία ἀναμιγνυομένη ἐν Βυζαντίῳ εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν κίνησιν, συμμετέχει εἰς τὰς ἐν τῷ Ἴπποδρόμῳ τελουμένας ἐριδας. Τὸ δὲ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀπεράντων οἰκοδόμημα μετὰ τὴν καταστόλιστον ἐξ ἀγκυμάτων νόσων του, συγκεντροῖ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγῶνων ὄλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, μετ' ἐμπληρῶς προσοχῆς παρακολουθοῦσαι τὰ θεάματα, καὶ καθίσταται ἀληθῶς «τὸ κάτοπτρον τῆς Ἑλληνικῆς μεσαιωνικῆς κοινωνίας». Ἀπὸ τοῦ πέμπτου μετὰ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος αἱ φατρίαι τοῦ Ἴπποδρόμου ταρασσουσι βαθέως τὸ Κράτος, καὶ περὶ αὐτῶν ἐστὼ τοῦ 532 ἡ φοβερά στάσις.

Ἐν τούτοις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ αὐτοκράτωρ κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὰς φατρίαις. Ἐδώκεν αὐταῖς ὡς ἀρχηγούς τοὺς φατριάρχας ἢ Δημάρχους καταστήσας αὐτοὺς συγχρόνως καὶ μεγάλους τῆς αὐτῆς τιτλούχους.

Ὄργωνώθησαν ἐπὶ πλέον εἰς ἐπίσημα σώμακα παρακτιπόμενα κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων τελετῶν, κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ Βασιλέως, χειρετῶντα καὶ ἐπευφημοῦντα αὐτὸν μετὰ ρυθμικὰς ἐπιφωνήσεις. Ἀλλὰ ἐν καὶ κατεστάθησαν ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνα, δὲν ἐγένοντο καὶ ὀλιγώτερον δημοφιλεῖ. Μετὰ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ὁ Ἴπποδρόμος ἔμεινε τῶν Βυζαντινῶν ἡ προτιμωτέρη διασκεδάσις. (1)

Ἡ θρησκεία ἐξ ἄλλου εἶχεν ἐν τῆς κοινωνίας κτύπη ἐξέχουσαν θέσιν. «Ἡ ἐκκλησία», λέγει πολὺ ὀρθῶς εἰς Ἱστορικὸς τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, ἦτο ὁ μοναδικὸς τόπος ὃν κατεῖχεν ἡ Βυζαντινὴ κοινωνία τῆς κοινῆς συνθήσεως, προσήρχετο ἐκεῖ διὰ νὰ προσευχηθῇ, καὶ συγχρόνως διὰ νὰ συναντηθῇ καὶ συζητηθῇ». Ἔχγε πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν εἰς πάντα τὰ φύλα εἰς πᾶσαν ἠλικίαν, εἰς πᾶσαν τάξιν τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐξωτερικὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ Ναοῦ, αἱ εἰδικαὶ καὶ πνευματικαὶ συγκινήσεις ἃς προῦκάλει, πάντα συντρέχουν ὅπως ὁ δηγήσων τὰ πλήθη ἐν τῷ Ἱερῷ περιβάλλῃ. Ἡ εὐλάβεια συνεδέετο σφιγντότα πρὸς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων (2) «Ὁ βίος τοῦ Ἀυτοκράτορος ἀναμιγνόμενος πρὸς ὄλας τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, ἦτο πραγματικῶς βίος Ἱερητικός. Αἱ κυβερνητικαὶ του πράξεις ἐπιστεῦοντο ὡς ἐμπνευσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ὁ πόλεμος ὁ ὑπ' αὐτοῦ κηρυττόμενος ἐπὶ σκοπῷ καὶ πόθῳ τῆς ὑποτάξεως ἢ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀπίστων, μετὰ ἕνα Ἡράκλειον Ἀυτοκράτορα ὡς ἐν παραδείγματι εἶχεν ὄψιν ἀληθοῦς σταυροφορίας. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐγχεμε ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, ὁ δὲ Βυζαντινὸς Κόσμος προσέτρεχεν εἰς αὐτά, ὡς εἰς τόπους ἀπομονώσεως καὶ ἐπισήμου ἀσκητισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἐζήσκει ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἐπιρροὴν ὑπερβάλλουσαν. Ἡ κοινὴ ἀφοσίωσις προσεκολλᾶτο εἰς τὰς θκυματοργὰς Εἰκόνας «τὰς μὴ ὑπὸ χεῖρὸς ἀνθρώπου ποιηθείσας» (ἀχειροποιήτους). Ὁ θρησ-

(1) Rambaud. Le Sport et l'hippodrome à Conetantinople. (Revue des Deux mondes 15 Aout 1871.)

(2) Pappariopulo, Histoire de la civilization hellenique, Paris 1878.

κευτικός ζήλος εξήπτετο πρό τῶν ἀγίων Λειψάνων, ἐξ ὧν τὸ Βυζάντιον πρό πάντων ἔβριθε, καὶ τὰ ὁποῖα δεινῶς ἐτάραζαν τὴν ἀπληστίαν τῶν Φράγκων κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δεισιδιμονία τοῦ Λαοῦ, μεταγγισθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐκληψάσης Βιδωλολατρίας, πᾶσιν τυχόν ἀτυχίαν ἢ περιπέτειαν ἀπέδιδεν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Καὶ ἐὰν προσθέσωμεν ὅτι αἱ αἱρέσεις προεκάλουν πολὺ συχνὰ πολιτικὰ ζητήματα, δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες ἀνεπτύσσοντο συχνότατα ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ὅτι ὁ Λαὸς οὗτος, ὁ εὐσεβεὶς, ὁ εὐπίστος, ὁ φηνατικός Ὁρθόδοξος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τοὺς μοναχοὺς πολλάκις ἐπνευστάτησε χάριν τῆς θρησκείας, καὶ χάριν αὐτῆς διετέρει ἀδιάλλακτον πρὸς τοὺς Φράγκους μῖσος ἀπὸ Αἰῶνος εἰς Αἰῶνα ἀνεπτυσσόμενον ἢ κοχλάζον.

Καὶ ἐν τούτοις ἐνθ' ὁ Ἰπόδρομος καὶ ἡ θρησκεία ἐφαίνοντο συντράσσοντα τὴν Βυζαντινὴν κοινωνίαν δὲν δύναται τις ἐμβριθῶς μελετῶν αὐτὴν νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἦσαν αὐτὰ καὶ μόνον τὰ κύρια κοινωνικὰ αὐτῆς ζητήματα. Ἀπησχόλουν αὐτὴν καὶ ἕτερα ζητήματα σοβαρώτερα καὶ σπουδαιότερα. Συνετάρασσε τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ Ἔθνος σύμπαν ὁ ἀγὼν τῶν «Δυνατῶν» πρὸς τοὺς «Πένητας» ὅστις κατέληξεν εἰς τὴν δικυμορφωσιν ἐπιφύθου τιμαριωτικῆς ἀριστοκρατίας ὑπῆρχεν ἀγροτικὸν ζήτημα, γεννηθὲν ἐκ τῆς συστάσεως μεγάλων ἰδιοκτησιῶν αἵτινες μετεβλῶν οὐσιωδῶς τὴν ἰσοροπίαν τῆς ἀγροτικῆς κτήσεως, συνέτριψεν τὴν μέσην τάξιν καὶ ἐπτώχευσαν τὸ Κράτος.

Ἀνεπτύχθη τέλος καὶ Οἰκονομικὸν ζήτημα, ἐκ τῆς καταθλιπτικῆς καὶ ἀνελευθέρου ἐπεμβάσεως τῆς πολιτείας ἐπὶ τῆς ἀνεπτυγμένης Βιομηχανίας ἢ συνέτριψεν, ἐξάντληθεισῶν τῶν πηγῶν τοῦ πλοῦτου, τὸ δὲ Ἐμπορίον, ἀδικήπως διαχειριζόμενον προνομιακῶς ὑπὸ ξένων, ἀποκατασταθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν μεγάλοις μάλιστα συνοικισμοῖς, ὑποκύπτει εἰς τὸν συναγωνισμὸν ἐθνικοτήτων νεωτέρων καὶ τολμηροτέρων.

Ταῦτα ἦσαν τὰ προβλήματα τὰ ἀπασχολοῦντα τὸν τοῦ Βυζαντίου βίον, τὰ ὁποῖα ἀδιαλείπτως προεκάλουν τὴν προσοχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Καὶ μεθ' ὅλους τοὺς ἐκ τούτων προκύψαντας κινδύνους, ἀποτροπομένους ἐκάστοτε ἐξ ἐπιμελημένης προνοίας, ἡ Αὐτοκρατορία διετέλεσεν ἡσυχος καὶ ἰσχυρὰ, ἡ λαμπρῶν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς θυμασίας, οὕτω δὲ καθ' ἅπαντα σχεδὸν τὸν Μεσαίωνα ἢ Βυζαντινὴν κοινωνία, διὰ τῆς μεγάλης διανοητικῆς μορφώσεως, διὰ τῆς πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν ἀγάπης, διὰ τῆς λεπτότητός της ἐγένετο ἀληθῶς ὁ παιδαγωγὸς τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ὅταν οἱ Βασιλεῖς κατεστάθησαν ἀνίσχυροι νὰ καταστέλλωσι τὰ κοινωνικὰ ταῦτα προβλήματα, ἀποσυντεθεῖσα, ἐξάντληθεῖσα, γενομένη ἀνίσχυρος εἰς ἀνύψωσιν ἢ εἰς ἀντίστασιν, κατέρρευσε βραδέως ἀφ' ἑαυτῆς, ἡ δὲ Βυζαντινὴ κοινωνία τοῦ δεκάτου τρίτου καὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος διατηρεῖ μόνον τὴν ἀνάμνησιν καὶ τὴν ματαιίαν οἴησιν τῆς τοῦ παρελθόντος δόξης καὶ τῆς Ἀρχαίας εὐκλείας.

ΙΩΑΝ. ΕΠΑΜ. ΚΡΙΣΤΕΝΙΤΗΣ

ΕΚΚΛΙΠΟΥΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Ἡ μήτηρ τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας, Μεγάλη Δούκισσα Ἀλεξάνδρα

[Κατὰ τὴν τελευταίαν φωτογραφίαν της].

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Ὁ Λαυρέντιος δ' Ἀσπᾶς ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς ἓνα πάγκον μεσθ εἰς τὸ σκότος καὶ ἔρροφα τὸ θέαμα τῆς νυκτός. Ἦτο χλιζρὰ καὶ φωτοβόλος χάρις εἰς τοὺς ἀπείρους ἀστέρων οἵτινες ἐφάνιντο κρεμᾶμενοι ἀπὸ τοῦ στερεώματος ὡς πύλτιμα πετράδια. Λεπτοτάτη ἡμισέληνος ὑπὲρ τὰ δένδρα διεγράφετο χαριέντως εἰς τὸ σκότος. Κυκνή κόνις ἐφάνετο πανταχοῦ διεσκορπισμένη καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου νυσταλέον ἀγαλλμα ἐφάνετο παραδεδωμένον εἰς τὸν λήθαργον. Ἀπολαυστικώτατον ἄρωμα ἀνεπέμπετο ἀπὸ τὰ γύρω ἄνθη, ἄρωμα ἐρωτύλον καὶ γλυκὺ, μεθύσκον, ὅπως ἡ μουσική μεθύσκει τὴν ψυχὴν.

Ἄφνης ὁ Λαυρέντιος δ' Ἀσπᾶς ἀνετρίχιασε. Μήπως ἄρχετο ἦρχετο ἡ σύζυγός του; Μήπως ὑπὸ τὰ ἰδικὰ τῆς βήματα, ἔτριζον τὰ βότσπλα; Καὶ διηρωτήθη ἔνν εἶχε τὸν καιρὸν νὰ φύγη χωρὶς νὰ φορηθῆ, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχε ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ μείνη μόνος. Ἄντ' αὐτῆς ὅμως εἶδεν ἐμφανιζομένην τὴν Φραγκίσκην Γκατουζιέ, τὴν γυναικαδέλφην του. Προεχώρει μὲ τὸ θεϊκὸν τῆς βᾶδισμα, τὸ ἐλαφρὸν καὶ ἐν ταυτῷ μεγαλσπρεπές, ἐνῶ ἡ μελίαινα κόμη τῆς ἐπέστεφε χαριέντως τὴν κεφαλήν, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ παρετήρουν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐμπρὸς ὡς ἐν κητ' ὄλον τὸ μῆκος τοῦ δρόμου τὸν ὅποιον ἠκολούθει ἡ ζωὴ τῆς οὔτε δένδρα ὑπάρχουν οὔτε οἰκίαι.

Χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν ἡ νεᾶνις ἐκάθησε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Λαυρεντίου.

Ἐκεῖνος ἦρπασε τὴν χεῖρά της. Ἐκείνη

δὲν τὴν ἀπέσυρε. Τότε ὁ Λαυρέντιος τῆς εἶπε φωνὴν γλυκεῖαν.

— Εἶμι εὐτυχὴς ποῦ σ' ἐπαναβλέπω μὴν ἀκόμη φορὰν Φραγκίσκην, πρὶν ὑπανδρευθῆς. Αὐριον δὲν θ' ἀνήκει πλέον εἰς τὸν ἐκυτόν σου, καὶ τὸ σπῆτι εἰς τὸ ὅποιον ἔζης ἀπὸ δύο ἐτῶν θὰ εἶναι πολὺ ἀδειανὸν χωρὶς ἐσένκ' ἀλλὰ τί σέ μέλει διὰ τὴν ἰδὴ κήν μετ' ἐσένκ'. Εἶσαι τὸσον εὐτυχὴς ἐσὺ!..

Ὁ κύκνειος λαίμωός τῆς νεᾶνιδος ἐκυματίσθη.

— Νεὶ, Λαυρέντιε, εἶπεν. Εἶμι εὐτυχὴς ἀκριβῶς διότι φεύγω...

— Ὡστε δὲν ἠύχριστῆσο ἐδῶ;

— Ὁχι. Λαυρέντιε δὲν ἦμην ἄσχημα ἐδῶ. Θὰ εἶμι ὅμως καλλίτερον μακρὰν σὰς.

— Πές μου Φραγκίσκη, μήπως σ' ἐλύπησεν χωρὶς νὰ τὸ θέλω;

— Ἐσὺ; Ἐσὺ μού ἔκκινες τὸ μεγαλείτερον ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκύτερον κηκόν. Ἄ! Λαυρέντιε! Λαυρέντιε!... Πόσον ἀγαπᾶς τὴν γυναικά σου...

— Νεὶ, τὴν ἀγαπῶ, ἀλλὰ μὲ ἤσυχον καὶ ἀσκλητὴν ἀγάπην... Τὶ σημερινὸν ὅμως οἱ λόγοί σου;

— Τὴν ἀγαπᾶς τόσο, ἐψηθύρισεν ἡ Φραγκίσκη, ὥστε ποτὲ δὲν παρετήρησας ἐμένκ. Ποτὲ δὲν ἐσκεφθῆς ὅτι εἶμαι ὠραία! Ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθης ὅτι καὶ ἐγὼ ἠμποροῦσα νὰ ὑποφέρω κοντά σου...

Ὁ Λαυρέντιος δ' Ἀσπᾶς κατέστη αἰφνιδίως πελιδνός. Αἱ γεῖρες του ἔτρεμον.

— Φραγκίσκη, ἐψέλλισεν, σιδῶπα, σι-

ῶπα πρὸς Θεοῦ. Δὲν θέλω, δὲν πρέπει νὰ σὲ ἐννοῆσω...

— Τὶ πειράζει; Αὐριον δὲν θὰ εἶμι πλέον ἐδῶ; Ὑπανδρεύομαι τὸν Μάρκελλον Κώστ ἀκριβῶς διότι κατοικεῖ εἰς τὴν Βομβάνην, καὶ ἔτσι θὰ ζήσω πέραν εἰς τὰς Ἰνδικὰς, μακρὰν ἀπὸ σὰς. Πηγαίνω εἰς τὴν ἐξορίαν μου μὲ ἀπόγνωσιν ἀλλὰ καὶ μὲ χαρὰν. Ἐκεῖ πέραν, εἰς τὴν ἀπομεμικρυσμένην αὐτὴν χώραν, θὰ ὑποφέρω ἀνενόγητος, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κρύβω τὴν λύπην μου, τὸν σπαραγμὸν μου...

Ὁ Λαυρέντιος ἠγερέθη καὶ μὲ φωνὴν πνιγμένην εἶπε.

— Δὲν θέλεις νὰ μοῦ δώσης νὰ κηταλάβω ὅτι ἐνεκεν ἐμοῦ ἐδέχθης νὰ κἀμης αὐτὸν τὸν ἡλίθιον γάμον! Ἐλπίζω ὅτι...

Ἄλλ' ἡ Φραγκίσκη μὲ κάποιαν μελαγχολικὴν μέθην βασιζομένης ψυχῆς τὸν διέκοψε.

— Σὰς ἄφησεν νὰ πιστεύσητε ὅτι ὑπανδρεύομαι ἀπὸ σφοδρὸν ἔρωτα, καὶ σεῖς τὸ ἐπιστεύσατε... Νεὶ Λαυρέντιε, ἐξ αἰτίας σου ὑπανδρεύομαι τὸν Μάρκελλον καὶ ἐξ αἰτίας σου φεύγω... Ὑπέφερα πολὺ ἐδῶ... Ἴσως ἰατρευθῶ ἐκεῖ κάτω...

— Εἶσαι τρελλή Φραγκίσκη. Ἐγὼ δὲν ἔκαμα τίποτα διὰ νὰ σὲ ἐλύσω...

Δὲν ἐτόλμησεν νὰ εἶπῃ τὴν λέξιν. Ἦ ἡμισέληνος κητῆρητο ἤδη μὲσφ τῶν δένδρων καὶ τὸ σκότος ἠδῆ ἄνετο. Ὁ Λαυρέντιος δ' Ἀσπᾶς εἰς τὴν ἀπομένουσαν ἀστροπεγγιὰν ἔβλεπεν ἐπὶ τοῦ λιθίνου πάγκου νὰ διπλώνεται τὸ ὑπέρογον σῶμα τῆς νεᾶνιδος ἧτις ἐταπεινοῦτο ἐνώπιόν του.

Ἐκείνη ἀνύψωσε ὑπερηφάνως τὴν κεφαλήν καὶ μετὰ πικρίας ἀπεκρίθη.

— Ἄ! Ὁχι! Ὁχι! ποτέ, ἴσια-ἴσια ἡ ἄδιαφορία σου μὲ ἐτάραξε... Τόσον ὀλίγον μὲ ἐφρόντιζες...

Τότε ὁ Λαυρέντιος ἔκυψε πρὸς τὴν νεᾶνιδά. Ἐκλαίεν ἡ ἀτυχὴς σιγά-σιγά μὲ τὴν κεφαλήν κημμμένην εἰς τὰς χεῖρας.

— Φραγκίσκη, ἐψηθύρισεν. Σὰς ἐδείκνυα τόσο ἀδιαφορίαν ἀκριβῶς διότι εἶχα τύψιν συνειδήσεως. Δὲν εἶδες λοιπὸν πόσον ἠγωνίσθην νὰ ἐμποδίσω τὸν γάμον αὐτόν, δὲν δὲν ἀντελήφθης πόσον ἦμην εὐτυχὴς νὰ ζῶ μαζὶ σου, κοντά σου; δὲν ἐννόησες ὅτι

ἤσουν ἀπαρκίτητος διὰ τὴν ζωὴν μου, διὰ τὴν εὐτυχίαν μου; Καὶ τώρα, σοῦ ὀρκίζομαι, φοβοῦμαι νὰ μείνω μόνος, σ'τί θὰ κάμω ὅταν δὲν θὰ εἶσαι πλέον ἐδῶ;

Καὶ ἀσυναισθῆτως ἐροίθη εἰς τοὺς πόδας τῆς προσπαθῶν ν' ἀποσπάσῃ τὰς χεῖρας τῆς νεᾶνιδος μὲ τὰς ὁποίας αὐτὴ ἔσφιγγε τὴν κεφαλήν της.

— Λαυρέντιε σὲ ἱκετεύω, σήκω ἐπάνω... Πρόσεξε ἡ θύρα τῆς οἰκίας εἶναι ἀνοικτή!... Εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια ὅτι μὲ ἠγάπησες; Ἄχ! ἐν ἠμποροῦσα νὰ τὸ πιστεύσω τοῦλάχιστον θὰ ἔπαιρνα μαζὶ μου εἰς τὴν ἐξορίαν μου αὐτὴν τὴν γλυκυτάτην ἀνάμνησιν, Ἄν ἤξευρα ὅτι εἶνε ἀλήθεια πῶς μ' ἐσυλλογίσθης, πῶς μ' ἐσυμπάθησες, μὰ θὰ εἶχα τὴν μεγαλειτέραν κηρηγορίαν εἰς τὴν ἐξορίαν μου!..

— Λυπήσου με Φραγκίσκη!...

— Λαυρέντιε! Λαυρέντιε; ἐν μοῦ εἶπῆς νὰ χαλάσω τὸν γάμον μου, ὅλα θὰ τὰ ἐγκαταλείψω... Τὸ θέλεις; Λέγε...

— Μὴ μὲ κολάζεις... Συλλογίσσου τὴν Μαργαρίταν.

Ἡ Φραγκίσκη ὠλόλυξεν.

— Βλέπεις λοιπὸν! βλέπεις ὅτι δὲν μὲ ἀγαπᾶς, ὅσον ἐγὼ. Οἱ ἄνδρες δὲν ζεύρουν ν' ἀγαποῦν. Ἄλλ' ἐγὼ, ὅλα ὅλα τὰ θυσιάσω γὰρ σένκ! Ἀλοῖμονον! δὲν ἔχω τίποτε νὰ θυσιάσω παρὰ ἓνα δυστυχὴ μνηστῆρα τὸν ὅποιον περιφρονῶ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη μία φωνὴ κηλοῦσα.

— Λαυρέντιε, ποῦ εἶσαι;

— Ἄς χωρισθοῦμεν Φραγκίσκη, ἔρχεται ἡ Μαργαρίτα.

Ἡ νεᾶνις ἔθαρσε ἓνα κηρτυχόντι κηλαδίσκον, τὸν ἐφίλησε περιπαθῶς καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Λαυρεντίου.

— Χαῖρε Λαυρέντιε, εἶπε, καὶ γνώριζε ὅτι κανεὶς ποτὲ δὲν σὲ ἠγάπησεν ὅσον ἐγὼ...

Καὶ ἡ Φραγκίσκη ἐξηφκνίσθη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Λαυρέντιος ἠτπάσθη μὲ τὴν ἰδικὴν περιπάθειαν τὸν κηλάδον.

Ποτὲ πλέον δὲν ἐπανεῖδε μόνην τὴν

Φραγκίσκαν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διήρ-
χετο ἐκ Γαλλίας διὰ τὴν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν
Βομβάνην. Οἱ χρόνοι διέβησαν ἀργοὶ καὶ βα-
ρεῖς, φθείροντες τὸν ἔρωτα τοῦ Λαυρεντίου.
Ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου ἤτις ἐφώτισε τὴν ζωὴν
του εἶχε σβυσθῆ. Πόσον τώρα τῷ ἐφάνετο ἡ
σύζυγός του ἄσχημος, βλάξ, ἀντιπαθητικὴ.

Ὁ κύσων καὶ αἱ φροντίδες εἶχον ἐπί-
σης γηράσει τὴν Φραγκίσκαν. Ἡ τελευ-
ταία φωτογραφία τῆς ἐδείκνυεν ὅτι εἶχε
μαραρθῆ, ὅτι ἦτο ἰσχνή. Ὁ Λαυρεντίος ἐ-
συλλογίζετο τὴν θαυμασίαν νεανιδά τὴν
ὀποῖαν ἐλάτρευσε. Ἄραγε θὰ ἦτο τόσο
ἄσχημος, εἰάν εἶχε τολμήσῃ νὰ τὴν ἀπο-
σπάσῃ ἀπὸ τὴν εἰμαρμένην τῆς;

Συχνὰ ἤνοιγε μίαν πυξίδα ἀρκετὰ με-
γάλην, καὶ παρετήρει ἐπὶ μικρὸν ἕνα κομ-
μὸνον ἕνα νεκρὸν κλάδον ἀπὸ τὸν ὅποιον
ἐκρέμοντο ῥάκη φυλλωμάτων. Μίαν ἡμέραν
ἡ σύζυγός του τὸν εἶδε παρατηροῦντα τὸν
κλάδον.

— Θὰ ἤθελα, εἶπε, νὰ ἤξευρα τί σοῦ
ἐνθυμίζει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα...

Ὁ Λαυρεντίος παρετήρησε τὴν σύζυγόν
του, παχυνθεῖσαν, κόκκινην, εὐχρησθη-
μένην. Πρὸς στιγμὴν ἐσυλλογίσθη νὰ φύγ-
διὰ παντός. Ἄλλ' ἀνεμνήσθη τὴν ἀποτο-
χοῦσαν τότε ἀπίπειραν νὰ πετάξῃ πρὸς τὴν
εὐτυχίαν.

Ποῦ κατήντησαν τὰ ὄνειρά του!

Καὶ ὁ δυστυχὴς ἀνέπνευσε ἀπὸ τοῦ πα-
ρχύρου τὸ ἄριστον ἄρωμα, τὸ ἴδιον μεθυ-
στικὸν ἄρωμα τῆς ἐσπέρας ἐκείνης. Μόνη ἡ
Φραγκίσκα ἔλειπε, καὶ εὐρίσκετο ἐκεῖ πέ-
ραν ἀπογοητευμένη, συντετριμμένη.

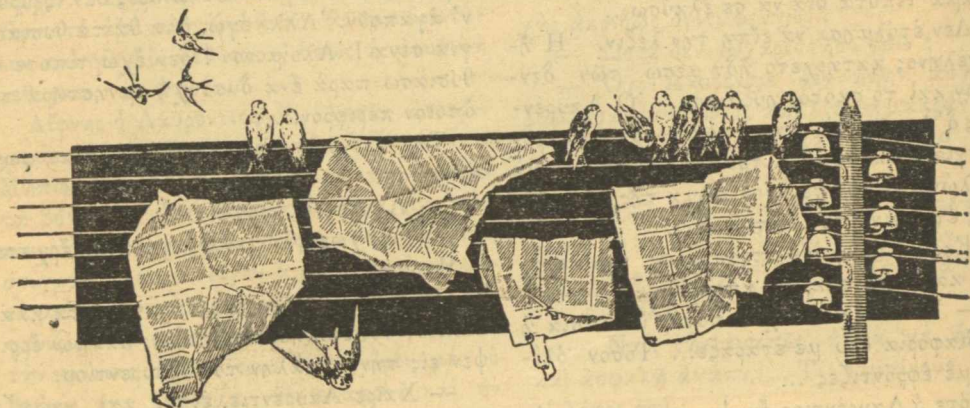
— Μὰ τί σοῦ ἐνθυμίζει αὐτὸς ὁ κλάδος,
Λαυρεντίε; ἐπέμεινε ἡ Μαργαρίτα.

— Τί μοῦ ἐνθυμίζει; Μοῦ ἐνθυμίζει τὴν
εὐγενεστέρην πρᾶξιν τῆς ζωῆς μου, τὴν
μᾶλλον θορραλέην, τὴν μᾶλλον γενναίαν...
Ἴδου τί μοῦ ἐνθυμίζει Μαργαρίτα.

Καὶ μὲ βλέμμα πλήρες μίσους πρὸς τὴν
σύντροφόν του, ὁ Λαυρεντίος ἐβέλλισε.

— Καθημέρα μετνοῶ διὰ τὴν πρᾶξιν
αὐτὴν...

ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΖΑΛΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΙΑΣ, ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Α. ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε.

Ὁ ἐκ Ντάρδας τῆς Κορυθῆς κ. Θωμᾶς Ἄντωνίου ἐν Ἀλμυρῷ διαμένων κατεῖχε δύο πολυτίμα χειρογράφα περὶ τυραννίας, ἀποστάσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ σατραπῆ τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ πασᾶ, αὐτόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε. τῆς γ' Ἰουνίου αὐτῆς, πρὸς τὸν μητροπολίτην Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Πολύκαρπον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, καὶ ἕπος ἀνωνόμου ποιητοῦ τῆς 3 Ἰουλίου 1823 ἐξ 600 καταπληκτικῶν δεκαπεντασυλλαβῶν στίχων ἀπαρτιζόμενον, ὅπερ ἐπιγράφεται «Ἱστορίᾳ τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ πασιᾶ.» Ἀμφότερα τὰ μνημεῖα ταῦτα ὁ κάτοχος πρὸ δέκα ἀκριβῶς ἐτῶν πολλὰ παρακληθεὶς τὸ μὲν πρῶτον ἔστρεψε νὰ δωρησῆται τῇ ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίῳ ἐταιρείᾳ «Ὁθρυῖ», ὕστερον δὲ μεταγνοὺς ἀνεκάλυψε τὴν δωρεὰν μόνης τῆς ἐπιστολῆς, πολυτίμου κειμηλίου. Ἦδη εἰς πιστεύσωμεν εἰς προσφάτους ἀνακοινώσεις τῶν ἐν Βόλῳ ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων, ἡ πολυτίμος αὕτη ἐπιστολὴ εὕρηται εἰς χεῖρας ἄλλου προσώπου ἐν Βόλῳ διαμένοντος. Εὐτυχῶς μεθ' ὧν τὰς περιπετείας τῆς πλείστου ἀξίας ἐπιστολῆς ταύτης, διασωθείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ δικλόνου τινὸς τοῦ μνημονευθέντος μητροπολίτου Λαρίσης, ὅτε οὗτος ἐβρανεύθη ὑπὸ τοῦ Δράμακῃ ἐν ἔτει 1821, καταρωθῶσάμεν νὰ λάβωμεν ἀκριβῆς ἀντίγραφον αὐτῆς, ὅπερ κατέθεμεν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς μνημονευθείσης ἐταιρείας τῇ 21 Ἀπριλίου 1901. Καὶ τὴν μὲν ἐπιστολὴν ἐδημοσίωσαμεν ὅλην ἐν τῷ κατὰ τὸ ἔτος 1905 ἐν Βόλῳ ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρ. Χ. Κουτούμ-πῆ ἐκδιδόμενῳ ἑβδομαδικῷ φύλλῳ τοῦ

«Πανελληνίου Κήρυκος» ὑπ' ἀριθ. 13, τὸ δ' ἔπος ἐν μέρει, ἅτε διακοπείσης ἐν τῷ μεταξύ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος, ἐν τοῖς φύλλοις 14-18. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς ἀτελοῦς δημοσιεύσεως τοῦ ἔπους ἀνάγκη ἀναπόφευκτος ἀναδημοσιεύσεως αὐτοῦ πρὸς συμπλήρωσιν. Οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιστολῆς τὴν ἀναδημοσιεύσιν δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν διὰ δύο λόγους. Πρῶτον μὲν διότι δὲν ἀρμόζει ὁ χωρισμὸς τῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως λόγον ποιουμένων μνημείων· δεύτερον δὲ διότι ὁ ἡμερήσιος τύπος ἔχει μὲν τὸ πλεονέκτημα νὰ γίνηται κτήμα τοῖς πολλοῖς, ἐφήμερον δὲ μειονεκτεῖ δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐν τῷ ὕστερον χρόνῳ ἀναζήτησις μνημείου τινὸς δημοσιευθέντος ἐν ἐφημερίδι ἔνεκα τοῦ ὄγκου εἶναι δυσχερестаτή, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἀδύνατος. Τοῦναντίον δὲ ἡ ἀνάγκη θέματος δημοσιευθέντος ἐν βιβλίῳ εἶναι ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ δυνατή. Διὰ ταῦτα κρίνομεν καλὸν ἀμφότερα τὰ μνημεῖα ν' ἀναδημοσιεύσωμεν ἐν τῷ «Παραρτήματι Ἀθηνῶν», ἵνα ὡς κτήμα ἐς αἰεὶ τοῖς φιλομαθέσιν.

Α. Αὐτόγραφος ἐπιστολὴ Γρηγορίου Ε. πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τῆς γ' Ἰουνίου αὐτῆς, πρὸς τὸν μητροπολίτην Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Πολύκαρπον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους.

1. Αἰτία αὐτογραφίας.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξεταστέον διὰ τί ἰδίᾳ χεῖρὶ οὐχὶ διὰ γραμματέως, ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε'. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ἐποίησε τοῦτο διὰ

δύο αίτιας, ἵνα καὶ διὰ τοῦ χαρακτηῆρος τῆς γραφῆς ἔτι μὲν μᾶλλον ἐξάρη τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐπιστολῆς. ἔτι δὲ μεῖζον ἐμπουήσῃ θάρρος τῶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ σατραπῆος τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ πασᾶ καταπεπτηκότι Σουλτάνῳ. Διότι ὑπὸ τῆλικούτου φόβου εἶχε κατασχεθῆ ὁ Σουλτάνος ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ τυράννου, ὥστε οὐ μόνον τῶν ἀνευ πατρίδος διατελούντων Σουλτανῶν δολίως τὴν συμμάχίαν ἐπέζητησεν, ἀλλὰ καὶ τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας τὴν σύμπραξιν ἐξελιπάρησεν. Ὁ δὲ ἀείμνηστος πατριάρχης Γρηγόριος Ε' πλείστον προνοῶν ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ὁμογενῶν ἀπὸ τοῦ ἀπαρδειγματίστου ζυγοῦ τῆς τυρκνικῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἔπεμψε τὴν ἰδιόχειρον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν μνημονευθέντα μητροπολίτην Ἀκρίσης καὶ Τυρνάβου καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ εὐρισκομένου πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ὀσιολογιωτάτου χαρτοφύλακος Νικηφόρου Ἰβηρίτου, ἐν ᾗ διαβεβαιούμενος τὸ ἀμετάθετον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Σουλτάνου, περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ ἀποστάτου, ἀποτρέπει τοὺς ὁμογενεῖς ἀπὸ πάσης μετὰ τούτου συμπράξεως.

2. Γλώσσαι

Περὶ τὸ ἔθος δὲ τῆς ἐν πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις χρήσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὁ Γρηγόριος Ε' μεταχειρίζεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ συμμιγῆ ἐκ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου ἰδιώματος, φρονῶν πιθανῶς ὅτι ἡ ἀποκκτάστας τῆς γλώσσης δεόν νὰ γένηται βαθμιαίως, οὐχὶ ἀποτόμως. Διὰ τοῦτο πού μὲν ἐπαμφοτερίζει, πού δ' ἐμμένει εἴτ' ἐν τῷ ἀρχαίῳ εἴτ' ἐν τῷ νεωτέρῳ ἰδιώματι. Καὶ ἐναλλάξ μὲν μεταχειρίζεται τύπους νεωτέρους καὶ ἀρχαίους α') τῶν ἀντωνυμιῶν, ὡς ἀ' ἡ πίστις ἡμῶν, οἱ ὁμογενεῖς μας· τὴν φρόνησιν ὑμῶν, ἡ ἀρχιερωσύνη σας· ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, τοῦ θυμοῦ του, ὑπὲρ τῆς ἀνέσεως αὐτῶν, τῆς εὐγνωμοσύνης των· οὐ τὸ κράτος, διὰ τοῦ ὁποῖου οὐδέν τινα τούτων, καμμίαν ἐλπίδα· β') μέλλοντος μονολεκτικοῦ ἢ περιφραστικοῦ, ὡς «ἔσσεθε, θέλουν ἐπιπέσει»· διττῶς δὲ συντάσσει τῶν προθέσεων τὴν «ἀπὸ» μετὰ

γενικῆς μὲν κατὰ τοὺς ἀρχαίους, αἰτιατικῆς δὲ κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὡς «ἀπὸ αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς σήμερον»· τὴν δὲ «μετὰ» ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ὁμοῦ ὅτε μὲν τηρεῖ ἀκεραίαν ἢ ἐκτεθλιμμένην πρό φωνήεντος, γενικῆ συντάσσουμένην κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ὅτε δὲ μεταχειρίζεται τὴν κεκολωμένην «με» καὶ τὴν σύνταξιν ἐνηλλαγμένην ἔχουσαν δι' αἰτιατικῆς κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὡς ἀμὲ ἀκρίβειαν, μετὰ σταθερότητος, μεθ' ὅλης τῆς πληροφορίας καὶ βεβαιότητος· διότι ἡ συνήθεια δεσφασμένη τὴν ἑτέραν τῶν ἐννοιῶν τῆς προθέσεως «μετὰ» εἴτε κατ' ἐκθλιψιν κανονικὴν πρό φωνήεντος ἀπαντώσης, εἴτε ἀφαιρεθείσης ὅλης τῆς ληγούσης, τὴν τοῦ ὁμοῦ, μετήνεγκε δὲ εἰς τὴν ἐννοιαν ταύτην ἐκ τῆς τοῦ ὕστερον τὴν δι' αἰτιατικῆς σύνταξιν, ὡς ἀμὲ τὸν πατέρα, μετ' αὐτὸν, μετ' ἐκείνον».

Σταθερῶς δὲ μεταχειρίζεται ὁ Γρηγόριος Ε' κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν τελικὴν πρότασιν συνδεομένην διὰ τοῦ ἀποτετημένου συνδέσμου «νὰ» ἀντὶ ἀπαρεμφάτου ὕπερ ἀπαξ μόνον ἀπκντᾶ ἐν περιφραστικῷ μέλλοντι «θέλουν διδίσθαι».

Τῶν δὲ ἀρχαίων τύπων ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾷ ὁ πατριάρχης α') τὴν χρῆσιν τῆς δοτικῆς ἀπαντώσης καὶ ἐν ἄλλοις μὲν μέρεσι τῆς ἐπιστολῆς, μάλιστα δ' ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, καὶ ἐν τῇ ἐξῶθεν ἐπιγραφῇ ὡς «τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ... ὑπερτιμῶ καὶ ἐξάρχῳ... καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς ὑποτεταγμένοις τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ μητροπόλει, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῖς συλλειτουργοῖς... καὶ «ἐλέφ θεοῦ... ὑμῶν» καὶ αἰλέφ τῷ ὄμματι, ὄμματι ἀνυστάκτῳ; τῇ ἀρχιερωσύνῃ, δικαίφ τῷ λόγῳ ἐν πράγματι, τῷ βασιλείφ κράτει, τῷ τυράνῳ, καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, αὐτῷ, αὐτῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ».

β') τῶν μετοχῶν τῶν ρημάτων ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν, τηρουσῶν τὴν ἀναδιπλωσιν τῶν ἐπιδικτικῶν, πλὴν μιᾶς ἀνευ ἀναδιπλώσεως κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν ἐκφραζομένης «πολυχρονησμένου»· ὡς τοῦ μὲν ἐνεστώτος «προκαταλαμβάνοντες, παρεκτρέπομενοι, συμφρονῶντες, συμπράττοντες, συνδιατιθέμενοι, διδούς, οὔσα, τὸ ὑπερβαλλόν».

λον», τοῦ δὲ παρεκτιμμένου «πεπτωκῶς, ἀπῆλπισμένου, κατηδικωμένου, κεκρυμμένου, ὁ προκείμενος, ἐπιτεθειμένος, τὴν τεταγμένην, ἐξουθενημένοι, ὑποκείμενοι, τοῖς ὑποτεταγμένοις».

Καιροῦ δὲ τυχῶν μεταχειρίζεται καὶ εὐκτικῆν, «εἴη, γένοιτο» ἀπαξ δὲ, ὡς προσερίθη, καὶ ἰριστικὴν μονολεκτικοῦ μέλλοντος «ἔσσεθε».

Ἀνεξαρτήτως δὲ τῶν τύπων, εἶναι τοσοῦτον ζήλωτής τῶν ἀρχαίων λέξεων παντός μέρους λόγου κλιτοῦ ἢ ἀκλιτοῦ, ὥστε δὲν ἐδίστε νὰ νὰ κλινοτομήσῃ εἰσάγων ἀντὶ τοῦ νεωτέρου καὶ παρεκτιμμένου ῥήματος «πασχίζει» ἐπὶ τῆς συνεκδοχικῆς σημασίας τοῦ πειράται, προσπαθεῖ, τὸ πρωτότυπον καὶ ἀρχαῖον «πάσχει» ὅπερ δις ἀπαντᾷ. Ἡ δὲ κλινοτομία αὕτη τί ἄλλο μωρτυρεῖ ἢ τὸν ζῆλον τοῦ πατριάρχου τῆς βηθμιαίας ἀποκκτάσεως τῆς γλώσσης; Ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος «κάμνω», διασωθέντος μὲν ἐκ τοῦ χρόνου ἀλωδήτου, μεταπεσόντος δὲ ἐπὶ τῆς συνεκδοχικῆς σημασίας τοῦ ἀποιῶν. Διὰ τοῦτο πρὸς τῷ «κάμνει» πολλαῖς ἀπαντῶντι, μεταχειρίζεται ἀπαξ καὶ τὸ συνώμωτον ἀποιεῖ. Πρὸς πλουτισμὸν δὲ τῆς γλώσσης πλάσσει μὲν νέον ῥῆμα αἰδιάζομεν» ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ γνωρίζομεν, πληροφοροῦμεν, ἀντὶ δὲ τῆς ποιητικῆς λέξεως «δολοπλοκίας» εἰσάγει νέαν ὀλίγον παρεκτιμμένην «δολοπλεξίας».

3. Ἀρχαία παροιμία.

Ὁ Γρηγόριος Ε' ζηλῶν τὴν σοφίαν τῶν προγόνων ἐχρήσατο καὶ παροιμίαν ἀρχαίαν, «καὶ ὑπέρου γυμνότεροι», ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν στερηθέντων τῆς περιουσίας ὑπὸ τοῦ τυράννου.

4. Περιεχόμενον.

Μετὰ τὰς τυπικὰς εὐχὰς ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε' προομιμαζόμενος περιγράφει σαφέστατα τὸν βρώτατον τῆς τυρκνικῆς ζυγῶν, τὸν ἐπιβληθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῷ τραχήλῳ τῶν ὁμογενῶν, ὑπ' ὃν οὗτοι ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη βαρῶς ἐσ-

τένκζον, τὰ πάνθεν πάσχοντες, μὴ ὄντες κύριοι τῆς περιουσίας, μηδ' αὐτῆς τῆς τιμῆς, ὁ πάντων δεινότερον. Διότι λέγει· «μήτε κατὰστασις κτημάτων, μήτε περιουσία χρημάτων, μήτε αὐτὸ τὸ πολυτιμότερον καὶ τιμωφέστατον πράγμα, ὅπου εἶναι ἡ τιμή, ἐμεινεν εἰς οὐδέν τινα τούτων, ἀλλ' ὅλοι καὶ τοῦ ὑπέρου γυμνότεροι, καὶ ὡς ἀνδράποδα καὶ κληράματα ἐξουθενημένοι στενάζουσιν ὑπὸ τῆς ἀπαρδειγματίστου τυρκνικῆς του τὸν ζυγόν».

Εἶτα εἰσερχόμενος εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς ἐπιστολῆς ἀνκπύσσει αὐτὸ διὰ μακρῶν. Διαβεβαιούμενος ὅτι εἶναι ἀμετάθετος ἡ ἀπόφασις τοῦ Σουλτάνου περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου, παρκνεί τῷ τε μητροπολίτῃ Ἀκρίσης καὶ Τυρνάβου καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις νὰ φροντίζωσι παντὶ τρόπῳ, ἵνα μὴ οἱ ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ των Χριστιανοὶ παρεκτιμῶμενοι διὰ τῶν κολακειῶν τοῦ ἡδῆ τὴν ἀλωπεκῆν ἐνδύντος τυράννου συμπράττωσιν αὐτῷ ἀποστάντι· διότι ὁ παρεκτιμῶν οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἤθελε τιμωρηθῆ, ἀλλὰ καὶ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν κεφαλήν αὐτοῦ ἤθελε ἐφελύσει.

Τελευτῶν δὲ κελεύει τοὺς περὶ τῶν μητροπολίτην Ἀκρίσης ἐπισκόπους, ἵν' ἀνυστάκτῳ ὄμματι ἀγρυπνοῦντες, διὰ πιστῶν γραμματοκομιστῶν διαπορθεύωσι τὰ γράμματα περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ πρακτομένων πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένοντα πατριαρχικὸν ἐξάρχον, ἐντεταλμένον νὰ διαβιβάζῃ τὰς εἰδήσεις πρὸς τὸν πατριάρχην διὰ τὰ περαιτέρω.

5. Κείμενον.

«† Τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀκρίσης καὶ Τυρνάβου, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ δευτέρου Θεσσαλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος, καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς ὑποτεταγμένοις τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ μητροπόλει, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος.

† Γρηγόριος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολίτα Ἀκρίσης καὶ

Τυρνάβου, υπέρτιμε και ἑξάρχε δευτέρας Θετταλίας και πάσης Ἑλλάδος, κύριε Ποκύκαρπε, και θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ μητροπόλει ἀδελφοὶ και συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν και εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Εἰς ὄλους εἶναι γνωστὸς και εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην σας ἀναμφίβολος ἔτι μάλλον ὁ θαυμάσιος τῆς τυρηννίας ζυγός, τὸν ὅποιον ὁ Ἄλῃ πασιᾶς Τεπελενλῆς χρόνους σχεδὸν ἤδη τεσσαράκοντα ἔχει ἐπιτεθειμένον εἰς τὸν τράχηλον τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν μας. Μῆτε κατάστασις κτημάτων, μῆτε περιουσία χρημάτων, μῆτε αὐτὸ τὸ πολυτιμότεον και τιμαλφέστατον πρᾶγμα, ὁποῦ εἶναι ἡ τιμὴ, ἔμεινεν εἰς οὐδένα τινὰ τούτων, ἀλλ' ὄλοι και ὑπέρου γυμνότεροι, και ὡς ἀνδράποδα και καθάρματα ἐξουθενήθησαν στενάζουσιν ὑπὸ τῆς ἀπαρκαδειγματίστου τυρηννίου του τὸν ζυγόν.

Οἱ ἐγκάρδιοι στεναγμοὶ των και τὰ θερμὰ δάκρυά των ἔφθασαν τέλος πάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαββαθῶ, και ἔνευσεν ἀγαθὰ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κραταιοτάτου, γαληνοτάτου και εὐσπλαγχνικωτάτου πολυχρονισμένου ἡμῶν ἀνακτος, οὗ τὸ κράτος εἶη ἀήττητον και θριαμβεῦον εἰς αἰῶνα. Ἡ αὐτοκρατορικὴ του μεγαλειότης ἐπέβλεψεν ἰλέω τῶ ὄμματι ἐπὶ τὴν κάκωσιν και τῶν ἀθλίων αὐτῶν ὁμογενῶν μας, προυνόησεν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀνέσεως τοῦ ὑπηκόου του και ἀπεφάσισε τὴν παιδείαν τοῦ τυράννου. Ἡ δὲ ἀπόφασις αὐτῆ οὐσα ἀποτελεσμα τοῦ δικαιοτάτου θυμοῦ του, τοῦ ὁποίου τὸ κάτοξυ ἐκίνησεν ἀδυσωπήτως αὐτῆ ἡ κατὰ τῶν εὐπειθῶν ραγιαδῶν του ἀχαλίνωτος τῶ τυράννου ὀρμὴ και μανία και ἄλλαι πολλαὶ και διάφοροι αἰτίαι χαρακτηριζόμεναι μετὰ τὸ ἀποστατικὸν και ἀμετάθετον, και οὐδ' ἂν εἶτε και γένοιτο, εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ, μῆτε ἐνδέχεται ποτε μετὰ τὸν καιρὸν τῆς συνήθους ὑπουλοότητος ὁ τυράννος νὰ κερδήσῃ τὴν ἀνκτορικὴν του ἐξιλέωσιν και εὐμένειαν. Τέλος πάντων, ἀγαπητοὶ ἀδερφοί, ὁ Ἄλῃ πασιᾶ Τεπελενλῆς δὲν εἶναι πλέον μέλος τοῦ ὑψηλοῦ δεβλετίου.

Μ' ὄλον τοῦ ποιοῦ δὲν ἠξερῆται τὰς ἀπε-

ριορίστους ραδιουργίας του και δολοπλεξίας και τὰ ἀπκτῆλά του φερσίματτα, μετὰ τὰ ὁποῖα εἰς τοιαύτας περιστάσεις κίχμαλωτίζει τῶν ἀνθρώπων τὰ πνεύματα; Αὐτὸς ἀφ' οὗ βλέπει ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν σωτηρίαν ἐλπίδα, πάσχει νὰ ὑπαγάγῃ τοὺς ὁμογενεῖς μας, ραγιαδες κατοίκους, τῶν αὐτόθι μερῶν, και κκτὰ τὰς ἐλθούσας εἰδήσεις ἐνεδύθη τὴν ἀλωπεκῆν, κολακεύει και περιποιεῖται τοὺς προύγοντας ἐκάστου τόπου, ἐχάρισεν εἰς ὄλους τὰ δούματτα, ὑπόσχεται δῶρα και ἀμοιβὰς, ἐκχέει πλοῦτη και κάμνειδσα δύναττι νὰ κάμῃ ἕνας ἀηλιπισμένος, διὰ νὰ εὐρῆ τάχα ἀπὸ αὐτοὺς καμμίαν δούθειαν. Ἡμεῖς δὲν στοχαζόμεθα ποτε, κκτῶς και αὐτῆ ἡ κρατικὴ Βασιλεία δὲν ἠμπορεῖ δικαίω τῶ λόγῳ νὰ πιστεῦσῃ, ὅτι αὐτοὶ οἱ ὁμογενεῖς μας εἶναι ἐνδεχόμενοι νὰ παρεκτραπῶσιν ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ πιστοῦ ραγιαχλικίου και νὰ γενοσιν ὄπαδοὶ τοῦ τυράννου και ἀποστάτου, ἔχοντες μυσία πρὸ ὀφθαλμῶν παρκαδειγματτα τοῦ ἐλευθινοῦ τέλους ἐκείνων, ὅσοι ἐφθασαν νὰ συναρπαγῶσιν και νὰ κατηντήσωσιν εἰς μίαν τοιαύτην ἀπύνοισιν. Πλὴν ἐπειδὴ ὁ τυράννος ἐμεθοδεύθη και τοῦτ, δικσπεῖρει, ὅ ἐστι, λόγους ὅτι ἔχει βεβκίως νὰ συμβιβάζῃ τέλος πάντων τὸ ἀνκτορικὸν Κράτος, κκ' διδοὺς χρηστάς ἐλπίδας μετὰ τὴν πρόφασιν ταύτην, και ποιεῖ νὰ ὑποσκελίσῃ ἀνεπικιστήτως μερικούς ἀφελεστέρους και κούφους διὰ τοῦτο προκκτλαμβάνοντας ὅμας κκτὰ χρέως ἐκκλησιαστικῆς προνοίας γραφομεν τῇ ἀρχιερωσύνην σας και ἰδιάζομεν μετ' ὄλης τῆς πληροφορίας και βεβκιότητος, ὅτι ὅσα αὐτὸς ὑποκρίνεται και προβάλλει και φαντάζεται και ἐλπίζει και διακκρῦττει και σπερμολογεῖ, εἶναι ὅλα ἀνυπόστατα και σκθρὰ και ἀπαράδεκτα και ἀδύνατα. Ἐλπίς ἐξιλέωσης δὲν εἶναι δι' αὐτόν, και εἶναι βέβκια μετὰ μίαν ριπήν τοῦ βασιλείου κράτους πεπτωκῶς και κατηθαρισμένου ὁ νομιζόμενος τερατῶδης αὐτὸς κολοσσός. Και τὸ γένος πρέπει νὰ πκνηγυρίζῃ ἐπὶ τῆς σήμερον τὴν ἐποχὴν τῆς πτώσεως ἐκείνου και παντελοῦς ἐξολοθρευσεως.

Αὐτὴν τὴν πληροφορίαν ἔχοντες προηγουμένως ἡ ἀρχιερωσύνην σας νὰ διαδώσῃτε ἐπομένως και εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας σας πάν-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Ραλλοῦ Νικολαΐδου
Τυχοῦσα του «Ραλλείου» βραβείου

Εἰρήνη Μ. Γαλανοῦ
Τυχοῦσα τοῦ βραβείου «Μπόταση»

Ἀθηνᾶ Θεαγένους
Τυχοῦσα τοῦ «Ραλλείου» ἐλαίνου

Ἐλένη Πάδχα
Τυχοῦσα τοῦ ἐλαίνου «Μπόταση»

τας, μεταχειριζόμενοι ἀριόδια μέσα τους πλέον ἀξιώτερους και φρονιμωτέρους ἐξ αὐτῶν, και συγχρόνως νὰ ἀποδείξητε αὐτοῖς ὅτι ὁ προκειμένος καιρός εἶναι ἐκεῖνος, καθ' ὃν αὐτοὶ ἔχουν νὰ δείξουν ἐν πράγματι τὴν πρὸς τὴν κοινὴν τροφὴν ἡμῶν και εὐεργετικὴν θεούδοτον κρατικὴν Βασιλείαν και θρασὴν πίστιν και ἀκραν εὐπειθειαν και ὑποταγὴν και τὴν ἀπαράιτητον αὐτῶν δουλικὴν εὐγνωμοσύνην εἰς ὅσα προνοεῖ ὑπὲρ τῆς ἀνεσεως αὐτῶν και ἀσφαλείας· και νὰ τοὺς καταρτίζητε με λόγους πατρικοὺς και πνευματικοὺς εἰς τὸ νὰ μένωσι σταθεροὶ και ἀδιάσειστοι εἰς τὸ πιστὸν τοῦ βασιλικείου καθὼς και ἡ ἀγία πίστις ἡμῶν διδάσκει και τὸ ὑπερβάλλον τῆς εὐγνωμοσύνης των χρέος ὑπαγορεύει, ὥστε νὰ συναρμολογῶνται και ψυχῇ και σώματι εἰς ὅλα τὰ ἀρέσκοντα τῷ βασιλείῳ κράτει, χωρὶς νὰ συναρπαγῶσι ποτε ἀπὸ τὰς μηχανουργίας και ὑποσχέσεις τοῦ τυράννου, και φανῶσι καθ' οἰονδήποτε τρόπον συμφρονῶντες αὐτῷ και συμπράττοντες· ἐπειδὴ ἰὸς ἀπίδος ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτοῦ εἶναι κεκρυμμένος, και εὐρισκόμενος αὐτὸς εἰς ἀπόγνωσιν πάσχει νὰ συνεπισύρῃ και ἄλλους εἰς τὸν ἴδιον τοῦ ἐσχάτου κινδύνου κρημνόν.

Ὅλη τοῖνον των ἐπαρχιωτῶν σου ἡ εὐταξίς εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν και ἡ μετὰ σταθερότητος ὑποταγὴ πρὸς τὴν θεῶθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κρατικὴν και ἀήττητον βασιλείαν περιμένεται ἀπὸ τὴν φρόνησιν ὑμῶν των πνευματικῶν ποιμένων αὐτῶν· και ὅταν αὐτὴ διατηρηθῇ οὕτως, ἔσεσθε βέβαιοι ὅτι και εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην σας θέλει γίνῃ πρόξενος εὐκλείας και δόξης και εἰς αὐτοὺς μεγίστης ὠφελείας παραιτίας. Τοῦναντίον δὲ ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, φανῶσιν τινες συνδιατιθέμενοι τῷ τυράνῳ και μεχρη τῆς κεραίας αὐτῆς παρεκτρέπομενοι των

ἀπαρχβάτων χρεῶν τοῦ πιστοῦ βασιλικείου των, οἱ τοιοῦτοι ὡς ἀσυνείδητοι παραβάται ἱεροῦ χρέους και θεῶν νόμων καταφρονητικὴ οὐ μόνον τεκταίνονται καθ' ἑκὼν των ἀφηνισμὸν ἔσχατον, ἀλλὰ και καθίστανται ἔνοχοι αἰωνίου κατακρίσεως και κολάσεως ἀτελευτήτου, και ἐπὶ τὰς κεφαλὰς των τοιούτων θέλουν ἐπιπέση κεραινοὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀγαπητικῆς και ἐκδικήσεως.

Ἀπαιτεῖται δὲ προσέτι παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σας νὰ παρατηρηθῇ ὁμακτὴ ἀνυστάκτω ὅλα τὰ αὐτῶν γιγνόμενα τοῦ τυράννου κινήματα, και τόσον αὐτὰ ὅσον και ἄλλας εἰδήσεις των ἀλλαχῶς κινήματων του μηνύοντες· με ἀκρίβειαν νὰ διαπορευθῆτε εἰς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ εὐρισκόμενον πατριαρχικὸν ἡμῶν ἔξρχον ὀσιολογικὸν χροτοφύλακα κύρ Νικηφόρον Ἰηρίτην, διὰ τοῦ ὁποῦ στέλλεται ὑμῖν ἡ παροῦσα πατριαρχικὴ ἡμῶν ἐπιστολή· νὰ φρονιζήτε δὲ ὅπου τὰ γράμματά σας νὰ κατακτῶσιν ἀσφαλῶς εἰς χεῖράς του, μεταχειριζόμενοι γραμμικοκομιστὰς ἀνθρώπους πιστοὺς και φρονίμους, και ἐκεῖθεν ἐρχόμενοι πρὸς ἡμᾶς εἰς εἰδήσεις ἀσφαλῶς θέλουν δίδοσθαι ἔνθα δεῖ.

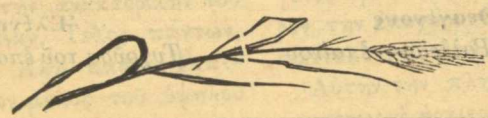
Οὕτω ποιήσατε, ἀγωνιζόμενοι και φιλοτιμούμενοι ὅσον τὸ δυνατόν νὰ φανῆτε και κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους συντελεστικώτατοι, διὰ νὰ τρυγήσητε ἐπομένως και τοὺς γλυκυτάτους και ὠραιοτάτους καρποὺς των πιστῶν ἐκδουλεύσεώς σας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

αωκ⁹ Ἰουνίου γ^η

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

(Ἐπεταί συνέχεια)

ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Η ΤΙΜΩΡΙΑ

Ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα ἐμελέτησε πολὺ τὸ ἠθικὸν πρόβλημα τῆς «τιμωρίας» ἀφ' ὅτου εἶπε διδασκαλίσα εἰς τὸν νηπιακὸν κήπον. Ἡ ξανθὴ αὐτῆ και πλαγγωνοειδῆς νεανὶς με τὴν ἀνοικτόκαρδον μορφήν, με τὸ λάμπον ἐξ ἀγαθότητος βλέμμα δὲν εἶνε προωρισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ βυθίζῃ τοὺς πταίστας εἰς τὸ παγερὸν σκότος των τύψεων τῆς συνειδήσεως.

Ὅταν ἴσταται ἄρθια εἰς τὴν ἔδραν τῆς «φωτίζει» τὸ ψυχρὸν και στεγνὸν περιβάλλον τῆς αἰθούσης και ἐκάστη χειρονομία της ζωντανεύει και χρωματίζει τοὺς κοιναλέους πίνακας και χάρτας οἱ ὁποῖοι καλύπτουν γύρω τὰ τοιχώματα.

Διὰ νὰ φανῇ δυσαρεστημένη, ἀναγκάζεται νὰ κρύψῃ τὴν ἐπιείκειαν των βλεμμάτων της εἰς τὰ μεγαλοπρεπῶς καταπίπτοντα βλέφαρά της τὰ ὅποια πολὺ συχνὰ ἐμπνέουν εἰς τοὺς ἀφελεῖς αὐτοὺς τολμητικῶν ἐκ των μικροσκοπικῶν μαθητῶν, της τὸν θαυμασμὸν μᾶλλον παρὰ τὸν φόβον.

Ἐν τοῦτοις ἡ δὲ Ἰωάννα κολακεύεται νὰ ἐφαρμόζῃ κάποιαν αὐστηρότητα τὴν ὁποῖαν πιστεύῃ ὡς ἀποτελεσματικὴν. Κατὰ τὴν ἀντιληψίν της, τὸ ἄρθον εἶνε ν' ἀπευθύνεται κανεὶς εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ παιδίου. Ἐὰν ἐπιβληθῇ τιμωρία, πρέπει ὁ ἔνοχος νὰ γνωρίζῃ και νὰ ἐννοῇ ὅτι δικαίως ἐτιμωρήθη, τόσον ὥστε μόνος νὰ τὴν ἐξακολουθῇ μέχρις ὅτου προκαλέσῃ διὰ τῆς στάσεώς τὴν συγγνώμην.

Λόγου χάριν, ἔρπασε ἀπὸ τὸν ὄμων ἕνα

μικρὸν ἀνκατοσοῦρην ὃ ὅποιος εἶχε ἀναποδογυρίσει πολλοὺς συμμαθητὰς του.

— Κάθησε ἐκεῖ, σ' ἐκείνην τὴν γωνίαν, εἶπε. Σκέψου τὸ κακὸν ποῦ ἔκαμες. Ὅταν θ' ἀποφασίσῃς νὰ μὴ εἶσαι βάνκυσος, νὰ ἔλθῃς νὰ μοῦ τὸ εἰπῆς· θὰ πιστεύσω τὴν ὑπόσχασίν σου ὅτι δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃς και θὰ σὲ συγχωρήσω.

Κάποτε—κάποτε λέγει και τὸ ἐξῆς:

— Δὲν θέλω νὰ σὲ ζεύρω. Δὲν ἔχεις καρδιά νὰ σὲ τιμωρήσω.

Ἡ μέθοδος αὐτῆ τῆς παιδαγωγικῆς δημιουργεῖ μεγάλον ἀριθμὸν μαθητῶν με εὐθὺν και εὐσυνείδητον χαρακτήρα.

✱

Μίαν ἡμέραν μετὰ τὸ πρόγευμα, τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ μαθηταὶ και αἱ μαθήτριαι ἐτοιμάζονται νὰ ἐξέλθουν χάριν ἀναψυχῆς, κάποιος ἀστυφύλαξ ἔφερεν ἕνα μαθητὴσκον ὃ ὅποιος τὸ «εἶχε σκάσει» και ἐπεριδιάβαζεν εἰς τὰ τεῖχη.

Ἦτο ὁ Παυλῆς, ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ἐξ ἐτῶν ὠρὸν παιδὶ φέρον τὰ ἔγνη τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀέρος και τοῦ φωτός. Τὰ μαλλιά του πολὺ λεῖα διὰ νὰ κτενισθοῦν καταπίπτον με πρωτοφανῆ ἀσχημίαν τὰ ἐνδύματά του μαῦρα ἄλλοτε στακτιὰ ὄμως τῶρα φαίνεται ὡς νὰ ἐξεβαψαν ἐκ τῆς καθολικῆς ἀναιμίας. Καὶ ἡ φοβισμῆνη ψυχὴ του χαρίζει ὠρόττατον βλέμμα εἰς τὰ γαλανὰ μάτια του.

Τί τοῦ ἦλθεν νὰ τὸ σκάσῃ!

Ἡ Ἰωάννα, ἐπειγομένη ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν της, ἐκνευρισμένη μὲ τὸν θόρυβον τὸν ὁποῖον κάμνουν γύρω της πεντήκοντα περίπου παιδάκια, ἔσπευσε νὰ μαλώσῃ τὸν ἀτακτον μαθητὴν καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ διατί τὸ ἔσκασεν ὅλον τὸ πρωτὶ ἀντὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σχολεῖον.

Ὁ Παυλῆς κατατρομαγμένος, σιγᾶ μὲ ἐπιμονὴν, τόσον ὥστε ἡ Ἰωάννα τὸν βγάδιζει πρῶτον εἰς τὴν αὐλὴν.

— Πήγαίνε ἀπ' ἐδῶ, τοῦ λέγει θυμωμένη. Εἶσαι τὸ στίγμα τοῦ σχολείου. Κανεῖς δὲν σ' ἀγκυρᾶ πλέον! ...

✱

Κατὰ τὸ διάλειμμα αὐτὸ παρατηρεῖ ὅτι μία ἀπὸ τὰς καλλιτέρας της μαθητρίκας, ἡ μικρὰ Μαρίκα, μία λιγνὴ ἀλλ' ὑγιὴς κοπελίτσα, καθαρὴ καθαρὴ, καὶ νοικοκυροῦλα ἴσταται κοντὰ εἰς τὸν τοῖχον μὲ τὰς χεῖρας σταυρωμένας.

— Τί κάνεις ἐκεῖ; τὴν ἐρωτᾷ ἡ διδασκάλισσα.

— Εἶμαι τιμωρία...

— Καὶ ποῖος σ' ἔβλεπε τιμωρία;

— Ἐγώ.

— Μπᾶ! καὶ γιατί;

— Εἶμαι παρήκοος. Πρὸ ὀλίγου εἶπατε εἰς τὸν Παυλῆν ὅτι κανεῖς δὲν τὸν ἡγάπα πλέον... Τότε ἐμπήκα κ' ἐγὼ τιμωρία, διότι ἐγὼ ἀγαπῶ τὸν Παυλῆν...

— Ὡστε νομίζεις ὅτι ἔκαμε καλὰ νὰ τὸ σκάσῃ. καὶ νὰ τρέχῃ σὺν μάγκας εἰς τοὺς δρόμους;

— Δὲν ξέρω, δὲν λέγω αὐτό. Ἐγὼ ἀγαπῶ τὸν Παυλῆν γιατί δὲν μοιάζει μὲ τοὺς ἄλλους. Ἐχει μεγάλο μέτωπον, καὶ λυπημένα μάγουλα...

— Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν διότι εἶνε κακός;

— Μμ! θαρρῶ πῶς δὲν εἶνε καὶ πολὺ κακός.

Ἡ δὲς Ἰωάννα ἐξεπλάγη διὰ τὰς παρατηρήσεις τῆς μικρᾶς μαθητρίκας της καὶ αἰφνιδίως ἐσυλλογίσθη ὅτι ὁ Παυλῆς ἤμποροῦσε νὰ εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν παιδίων τὰ ὅποια δὲν δύναται κανεὶς εὐκόλως νὰ διαγνώσῃ, τοῦ ὁποίου ἴσως δὲν ἠγνόησε τὸν χαρακτῆρα. Ἡ παρεξήγησις ἴσως γρήγορα θ' ἀρθῆ διότι τώρα βλέπει μὲ τὰ μά-

τια, μὲ τὴν διαγνωστικὴν ψυχὴν τῆς σκεπτικῆς Μαρίκας.

— Πήγαίνε νὰ μοῦ φέρῃς τὸν Παυλῆν, εἶπε.

Τὸ διάλειμμα παρουσιάζει τὸ θέαμα ἐνὸς σμήνους παιδίων κινουμένων, σκιρτώντων, φωνάζόντων, χειρονομούντων πηδώντων, γελώντων, πιπτόντων καὶ ἐν γένει θέαμα μιᾶς μικρᾶς παραφροσύνης.

Ὁ Παυλῆς, μὲ κλειστὰ τὰ χεῖλη, μὲ σφραγισμένην τὴν μορφήν δὲν παίζει πλέον. Ὄντως, ἐὰν κάτι τὸν ἐμποδίζει νὰ παίξῃ, νὰ φωνάξῃ, ν' ἀνοιξῇ τὸ στόμα του, τὸ κάτι αὐτὸ εἶνε οἱ ἐμπαιγμοὶ τῶν ἄλλων παιδίων «τὰ ὅποια δὲν τὸν ἀγκυροῦν» ὅπως ἐτόνισεν ἡ δὲς Ἰωάννα.

Εἶνε Μάρτιος μὴν. Μία ψυχρὰ πνοὴ ἀνέμου διώκει τὰ ρακοειδῆ σύννεφα τὰ ὅποια σκοτινιάζουν τὸν οὐρανὸν ἐπάνω ἀπὸ τὴν αὐλὴν τὴν κλειομένην πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς καὶ γυμνοὺς τοίχους. Ὁ Παυλῆς ἴσταται, φρίσσαν καὶ μαζευμένος κοντὰ εἰς τὴν μοναδικὴν καστανέαν, τὴν ριζωμένην μέσθ εἰς τὰς πέτρας. ἐν εἶδει σκλαβωμένου δένδρου, μαῦρον ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν τῆς μονώσεως, τὸ ὁποῖον δέχεται τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου, καὶ φρίσσει...

— Ἐλα μζή, εἶπεν ἡ Μαρίκα.

Καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν σιωπηλὸν συμμαθητὴν της.

Ἡ δὲς Ἰωάννα, δὲν ἔκυψε ἀπλῶς διὰ νὰ ὀμιλήσῃ μὲ τὸν μικροσκοπικὸν μαθητὴν, Ἐγωνάτησε.

— Ἀκουσέ με, Παυλῆ, μὴ φοβείσαι παιδί μου, πρῶτα-πρῶτα δῶσε μου τὸ μαντήλι σου, νὰ σκουπίσω μάγουλά σου, ποῦ εἶνε λερωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὴν σκόνην... Νὰ!.. τώρα ἔχεις καλὸν πρόσωπον. Σήκωσε καὶ τὰ μαλλιά σου, Ἔτσι... Μὰ τί μέτωπον εἶνε αὐτό... Πόσον μεγάλον... Λοιπὸν θὰ ζαναγίνωμεν φίλοι, αἱ; ζεύρεις, ἐγὼ σὲ ἀγαποῦσα πολὺ, γι' αὐτὸ θὰ μοῦ εἴπῃς διατί δὲν ἤλθες τὸ πρωτὶ. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν σὲ μαλώνω, ἀλλὰ καταλαμβάνω πῶς εἶχες κάποιον λόγον ποῦ δὲν ἤλθες. Αὐτὸν τὸν λόγον θέλω νὰ μάθω, καὶ καὶ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴ σὲ μαλώσω πλέον... Ἐλα, θὰ σὲ βοηθήσω καὶ ἐγὼ. Μζή θὰ τὰ εἰποῦμεν. Λοιπὸν ἐβγήκες ἀπὸ τὸ

σπῆτι σου, ὅπως κάθε μέρα, μὲ τὸ πανεράκι σου...

— Ναί...

— Ἡ μαμά σου εἶχε βγῆ πολὺ ἐνωρὶς νὰ πάῃ εἰς τὴν ἐργασίαν της... αἱ;

— Ναί...

— Ἐβγήκες λοιπὸν στὸν δρόμον. Ἐρχεσαι εἰς τὸ σχολεῖον, θέλεις νὰ ἔλθῃς νὰ, καὶ περιπατῆς ἤσυχα-ἤσυχα... ἀλλὰ καθῶς καταλαμβάνω ἐκείνην τὴν ὥραν κάτι εἶδες αἱ;

— Ναί, ναί...

— Κάτι τι ὠραῖον βέβαια, ποῦ δὲν εἶσαι συνηθισμένος νὰ βλέπῃς, αἱ;

— Ναί...

— Τί πράγμα λοιπὸν, γιὰ πέ μου;

— Εἶδα τὸν ἥλιον... τὸν εἶδα νὰ φωτίζῃ τὸν δρόμον.

Ἡ μορφή τοῦ Παυλῆ ὅλον ἐν ζωηρέυεται, καὶ ὁ μικρὸς ἐξακολουθεῖ.

— Εἰς τὸ σπῆτι μας, εἶνε πάντα σκοτεινὰ, κάμνει πάντοτε κρύον... Δὲν εἶμεθα καλὰ, καὶ ἐγὼ φοβοῦμαι. Κι' ἔπειτα εἰς τὸ σπῆτι μας ὀλην τὴν ὥραν ἀκοῦμε κρότους, φωνᾶς, κάτι χονδροπάπουτσα νὰ πηγαίνουρχονται... Ὅταν εἶδα τὸν ἥλιον, ἐξεστάθηκα. Ἐπρόβκα τὰ μάγουλά μου, καὶ ἀνετρίχιασα ἀπὸ εὐχαρίστησιν! Ἄχ! τί ὠραῖον φῶς. Μὰ τί φῶς! Ἐλαμπε μακρυὰ, Παντοῖ ἦσαν χρωματισμένα, μὲ ὠραία;

εἰκόνες εἰς τὸν οὐρανόν... Τότε ἐπεριπάτησα ἐκεῖ ποῦ ἦταν ἥλιος, καὶ ἐπήγα πέρα, δὲν ξέρω ποῦ ἐκελαίδουσαν ὠραία τὰ πουλάκια, ἐκεῖ ἐπετοῦσαν ἡ πεταλοῦδες... Ἡμουν καὶ ἐγὼ σὺν καὶ αὐτὰ ἐλεύθερος καὶ ἐρροφούτκα, ἐρροφούτκα μὲ χαρὰν αὐτὴν τὴν ὠραίαν γαλήνην ποῦ βγάδιει κάθε φόρον ἀπὸ τὴν καρδίαν καὶ δίδει θάρρος, καὶ δίδει ζωήν...

Ἡ δὲς Ἰωάννα ἐστέναξε.

— Σὺν ποιητῆς ὀμιλεῖς. Ἄλλὰ εἶδες; ἐλησμόνησες τὴν ὥρα τοῦ σχολείου, καὶ ἐχάθηκες. Ὁ ἀστυφύλαξ σ' ἔφερε. Λοιπὸν δὲν ἐσυλλογίσθης ὅτι ὁ ἥλιος, ὁ ἴδιος ἥλιος θὰ ἤρχετο καὶ εἰς τὴν αὐλὴν μας; Κι' ἔπειτα δὲν ἐκατάλαβες ὅτι καὶ ἐδῶ εἶνε ὠραία, καὶ ἐδῶ ἔχει ὠραία εἰκόνες ζωντανὰς μάλιστα ποῦ σὲ κυττάζουν εἰς τὰ μάτια καὶ σ' ἀγκυροῦν;

— Ναί, ναί, καὶ ἐδῶ εἶνε... Μὰ ἐκείνην τὴν ὥραν δὲν σὰς εἶχα σκεφθῆ! τώρα μετανιω, γιατί μαζή μὲ τὸν ἥλιον, ἐδῶ κοντὰ σας θὰ ἦταν καλλίτερα...

Ἡ Μαρίκα δὲν εἶχεν πλέον ἀνάγκην ν' ἀκούσῃ περισσότερη. Κκι' σὺν τρελλῇ ἔτρεξε πρὸς τὰ ἄλλα παιδία τὰ ὅποια ἔπαιζαν παρέκει, καὶ μὲ ὀλην τὴν ζωηρότητα τῆς παιδικῆς της χαρᾶς ἐφώναξε.

— Παίζω καὶ ἐγώ... δὲν ἔχω πλέον τιμωρία...

ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΛΟΣ

ΓΑΛΛΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΕΦΗΒΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ

Ο διαπρεπής ιατρός Μωφραλόν ἐδέχετο φιλικὰς τινὰς οἰκογενεῖας εἰς τὸ μεγάλο κτῆμά του ἐν Σαμβρέζ ὅπου διήρχετο τὰς διακοπὰς μετὰ τὴν σύζυγόν του καὶ τοὺς υἱούς του. Μετὰ τὸ πρόγευμα καὶ καθ' ἕνα χρόνον αἱ κυραὶ καὶ τὰ παιδιά περιήρχοντο τὸ ὠραῖον πάρκον, οἱ κύριοι συγκεντρῶμενοι περὶ τοῦ μπιλλιάρδου, συνωμίλου με ἀρκετὴν εὐθυμίαν διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν παρελθόν. Ἡ συνομιλία ἐστράφη περὶ τὰς κρίσεις τῆς ἐφηβιαῆς ἡλικίας, τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἐποχῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Παρακληθεὶς νὰ εἴπῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς σχετικὰς ἀναμνήσεις του ὁ Μωφραλόν, εὐθυμος τεσσαρακοντοῦτης ἀνὴρ, κόκκινος καὶ εὐτραφής, ὠμίλησε μετὰ πολλῆς συμπαιθείας, ἀναπολῶν τὸ εὐχάριστον ἐκεῖνο παρελθόν.

— Ἡ ἰδική μου ἐφηβικὴ κρίσις, εἶπεν ὑπῆρξε τραγικὴ, διότι ἔμεινα παιδί μετὰ ἐσχάτου ὀρίου. Φανταθῆτε ὅτι μετὰ τῶν δεκαπέντε ἐτῶν ἀνετράφη ὡς κορίτσι τοσούτων μᾶλλον καθ' ὅσον τὴν ἀνατροφὴν μου εἶχεν ἐμπιστεῦθῃ εἰς μίαν παιδαγωγόν. Ἴδου λοιπὸν ἡ περιπέτεια κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχίσθη τὸ πέπλον τὸ καλύπτον ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ παιδὸς τὴν θεὰν τὴν πραγματικὴν τοῦ κόσμου.

Ἐν ἀπόγευμα, διὰ πρώτην φοράν, μοῦ ἔδωκαν τὴν ἀδειαν νὰ ἐξέλθω μόνος. Κα-

θὼς ἐβάδιζα εἰς τὸ πεζοδρόμιον, τὸ κρυσταλλὸν τῆς προθήκης τοῦ γειτονικοῦ ὑποκαμισοποιείου μοῦ παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω αὐτὴν τὴν ὠραῖαν εἰκόνα "Ἐνας μεγάλος ἔφηβος, κατὰξανθος γαλανομάτης, ροδοκόκκινος, ἐφόρει ἐν ὠραῖον ἔνδυμα, μετὰ τὸ φαθάκι εἰς τὴν κεφαλὴν μετὰ τὰ γάντια του καὶ ἰδίως μετὰ τὸ ὠραῖον τοῦ ὑποκαμισοποιείου ὡς μίαν θελκτικὴν δεσποινίδα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δι' ἐμὲ ἀπετέλει τὸν ὕψιστον ἔπαινον. Ὅταν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν συνοικίαν τοῦ Ηασσῦ, ἔφθασα χαζεύων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς ἕνα ἔρημον βουλεβάρτον κοντὰ εἰς τὰ τείχη. Ἐκεῖ μετ' ὀλίγον ἐξ-ἐπτά παιδιά τῆς ἡλικίας μου, ἀποτελοῦντα ἕνα κύκλον προσήλκυσαν τὰ βλέμματά μου καὶ τὴν περιέργειάν μου. Ἐπαιζαν κάποιον παιγνίδι τὸ ὁποῖον μοῦ ἐκίνησε τὸ ἐνδιεφέρον. Κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ἔπερνε ὀλίγαις πεντάραις τὰς ἐστρουφογυρίζων, καὶ ὅσαις ἐπιπταν «κορῶνα» ἐδίδοντο εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὰς ἔρριψε, καὶ ὅσαις ἐπιπταν «γράμματα» ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του.

Μίαν στιγμὴν διεκόπη τὸ παιγνίδιον.

— Δὲν ἔχω πλέον οὔτε πεντάραι, εἶπεν εἰς τῶν παικτῶν.

Καὶ ἀμέσως ἠκούσθη τὸ ἐρώτημα.

— Ποῖος παίζει;

Χωρὶς νὰ σκεφθῶ καὶ παρὰσυρόμενος ἀπὸ ἀκαταμάχητον ὀρμήν, εἶπα ἐγώ.

«ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ»

— Ἐγὼ, ἐγὼ! Ἐγὼ παίζω...
Καὶ προσέθηκα ἐξάγων πεντηκοντάλεπτον νόμισμα.

— Θέλω μόνον νὰ μοῦ τὸ ἀλλάξετε...
— Νὰ, ἐγὼ τὸ ἀλλάζω, εἶπε μία φωνὴ τολμηρὰ.

Ἐδώσα τὸ νόμισμα. Ὁ μικρὸς τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔβλεψε εἰς τὰ πόδια.

Ἡ πρώτη μου σκέψις ἦτο νὰ ὀρίθω ἐναντίον του· ἀλλὰ παρευθὺς ἀντελήφθη ὅτι θὰ ἦτο μχταιοπονία. Κλαίων ἐξ ἀγανακτήσεως ἐστράφη πρὸς τὰ ἄλλα παιδιά διὰ νὰ ἐπικλησθῶ τὴν ἀλληλεγγύην των. Μετὰ πολλὰς κραυγὰς ἐξεδήλωσαν τὴν ἀνωφελῆ των κατὰπληξιν καὶ τὰ ἐκπληκτὰ βλέμματά των τότε ἐστρέφοντο πρὸς ἐμὲ καὶ τότε πρὸς τὸν φεύγοντα συμπαίκτηρά των.

Αἰφνιδίως, ὡσεὶ μίαν ἀκτὴν φωτὸς ἐφώτισε τὴν σκοτίαν τοῦ πνεύματός μου, ἀντελήφθη ὅτι τὰ παιδιά ἐκεῖνα δὲν ἦσαν «σὰν κι' ἐμεῖς», ὅτι δὲν ἦσαν «ἕξις μου» καὶ ὅτι ἦσαν οὕτως εἰπεῖν συνένοχοι τοῦ φυγάδος.

Ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν τὸ φῶς τῆς σκέψεως μου, ἐπεδείκνυεν ὅτι μόνῃ ἡ ἡλικία μου ἔδιδε κάποιαν ὁμοιότητα μετὰ τὰ παιδιά ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἦσαν κακοενδεδυμένα, ἀμόρφωτα, πρόστυχα, μετὰ φυσιογνωμίας μορφαστικὰς, μετὰ μίαν ἐκφρασιν δυσάρεστον.

Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ τότε μόνον μοῦ ἤλθε: ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Ἐὰν ἔλεγε κανεὶς ὅτι παγετῶδες χάσμα μετὰ ἐχώριζεν ἀπὸ τοὺς συνομιλίους ἐκεῖνους οἵτινες ἴσταντο ἐνώπιόν μου, καὶ ἠσθάνθη τρωμακτικὴν τὴν μόνωσίν μου μετὰ αὐτῶν.

Ἐίμαι κατὰπληκτος! Διὰ τί ἄραγε ἔσχον τὴν ἐξωφρενικὴν αὐτὴν ἰδέαννὰ κερδίσει τῆς πεντάραις αὐτῶν τῶν ἀνομοίων μου; καὶ κατὰλαμβάνω ἀπὸ ἀπελπισίαν. Ἡ κικὴ πράξις τοῦ μικροῦ ποῦ μοῦ ἐκλεψε τὰ πενήκοντα λεπτὰ δὲν εἶνε πλέον ἐκεῖνο ποῦ μετὰ ἀπασχολεῖ ἐξ ὀλοκλήρου. Ὅτι μετὰ συγκινεῖ εἶνε ἡ ἀπειρος ἀπόστασις ἣτις μετὰ χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Δὲν θέλω πλέον νὰ πάρω τὰ χρήματά μου, διότι αὐτὸ δὲν θὰ ἐπανώρθωνε τὴν ἀθεράπευτον πραγμα-

τικότητά. Ἐὰν εὑρισκον τὸν κλέπτην μου θὰ τοῦ ἐφώνωζα:

— Κράτησε τὰ λεπτὰ, ἀλλ' ἄς μὴ εἴμεθα ἐχθροί.

Μετὰ τινὰς βηματισμοὺς, ὡς ὁδοιπὸρος παραστρατήσεως ἀπομακρύνομαι σείων τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπανέρχομαι εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν.

Δὲν ἀναγνωρίζω κανὲν τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐπέρασκα. Τὰ πράγματα μετέβηκον χρώμα, ὁ ἀὴρ μυρίζει ἀσχημα. Οἱ διαβάται προσέλαβον τὴν σοβαρότητα ἀπροσδοκίτων ὄντων. Χίλια πράγματα τὰ ὁποῖα ἦσαν βχθεῶς ριζωμένα εἰς τὴν ψυχὴν μου ἀπεσπάρθησαν. Ἐνθυμοῦμαι τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κλέπτου μου.

Ἦτο ὁ μικρότερος, ὁ ἰσχνότερος· ἀσκεπής, μετὰ κατὰμυρα μαλλιά καὶ μετὰ τὴν φυσιογνωμίαν σουβλερῆν, ... Ἐφόρει παλαιὰ κατασκονισμένα ἐνδύματα. Διὰ νὰ ἔχη τόσῃν τόλμην θὰ εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ κάθε στοργικὴν εὐτυχίαν. Ἀλλὰ τί περιεργὰ ποῦ σκέπτομαι. Δὲν μνησικακῶ ἐναντίον του. Τί νὰ τοῦ πάρω τὰ παλαιορρουχὰ του, ἢ τὸ ἀσθενικόν του σῶμα. Ἐν τούτοις ἐκεῖ ἔγκειται ἡ ἀλήθεια. Τότε διατὶ αὐτὸ τὸ ἀπελπιστικόν, τὸ στυγνὸν φαινόμενον; Διὰ τὴν αὐτὴν ὁ ἐνοχος ἐμφανίζεται εἰς τὰ ὄμματα μου μᾶλλον ἄξιος οἴκτου, καὶ διατὶ αἰσθάνομαι τώρα κατὰ τι ὡς γενικὴν ἀπελπισίαν περιλαμβάνουσαν τὴν ἀνθρωπότητα ὀλοκλήρον. Ἐχω τώρα καρδίαν ὠρῖμου ἀνδρὸς καρδίαν συμπονοῦσαν. Ἐὰν ἔλεγε τις ὅτι κλαίω τὸν τερματισθέντα παιδιδόν μου βίον, ὅτι ἔκλαιον διότι ἔφθασα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὅπου αἰσθάνεται κανεὶς τὰ ὄρα τῆς ἐπιγεῖου εἰμαρμένης. Καὶ ἔπειτα δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Μαζὴ μετὰ τὴν ψυχικὴν μου ἀναστάτῳσιν ἀνακτεύεται κάποιαν οἰκονομικὴν φυσικὴν τὴν ὁποῖαν δὲν κατανῶ. Ὅλη μου ἡ ὑπαρξις νομίζει ὅτι διανοίγεται εἰς μίαν ἀθεράπευτον θλίψιν. Τί μοῦ συμβαίνει; Ἡ παιδαγωγός μου ἡ δις Πκυλίνα εἶνε γεροντοκόρη τριάντα ἐτῶν, μετὰ φυσιογνωμίαν ἀγγλικὴν μετὰ ὀφθαλμοῦς τόσον ἀγνοῦς ὥστε δὲν αἰσθανόμεθα καμμίαν στενοχωρίαν αὐτὴ καὶ ἐγὼ νὰ κυτταζώμεθα ἐπὶ μικρὸν μετὰ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς μας, ὡσὰν παιδιά.

Τὴν ἐπομένην, ὅταν ἡ διαιτηγὴς μισθὸς τῆς με' ἐδέχθη μὲ χάριεν μειδιάμα, κάτι συνέβη εἰς τὴν ψυχὴν μου. Μὲν ἔφαν ἡδὲν τὸ βράμ- μα τῆς εἶναι γυναικεῖον, εἶχε κἀποιον μυ- στικόν. Ἐκακίηνσα χάρις λόγον, καὶ πα- ρετήρησα ὅτι ἡ εὐθυδρατῆς μου μεταδίδεται εἰς τὰς παλαιὰς τῆς δεσποινίδος Πικυλίας. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ τροχὴ ἡ ἐστὶ διήρκεσεν ὀλίγας στιγμὰς. Μόλις ἐκίθησα κοντὰ τῆς ἠρχίσαιμεν νὰ ἐργαζώμεθα ὡς νὰ μὴ συνέβη τίποτε.

Ὁ Μωφραλὸν διεκώπη καὶ μετὰ μακρὸν σκέψιν ἐπανέλαθε :

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

ΛΕΩΝ ΦΡΑΠΠΕ

Τὸ φρέδιον τοῦ Ριχτερ
Μεταξὺ τῶν φιλοσοφῶν ἢς γράφουσι αἱ του- κικαὶ ἐφημερίδες διὰ τὴν ἀγγλωστικὴν τοῦ Ρι- χτερ εἶνε καὶ αὕτη : Ἡ ἐφημερίς «Βατικὰ» ἐκ- φράζει τὴν ὑπόψιν ὅτι ἡ Γερμανὸς καθολικὴς συνέλευσις ἀιχμαλώτους κἀτόπι συνένοθησέως μετὰ τῶν ἰηστῶν κἀτόπι δημοσιώσασι τὰ λυτρά.

Ἡ «Ἐργασία» τοῦ Ζολᾶ
Οἱ Γερμανοὶ φοβόνται τὸν σοσιαλισμὸν καὶ διὰ νὰ τὸν κἀτπολεμήσου κἀτφεύχουσι κά- ποτε καὶ εἰς τὸ πρόσχημα τῆς αἰδοῦς.
Οὕτω δι' ἀποφαστὸς τοῦ δικαστηρίου τοῦ Μποχούμ ἀπηγορεύθη ἡ δημοσίευσις εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ἐφημερίδα «Φόκσφελδατ» τῆς «Ἐργασίας» τοῦ Ζολᾶ, καὶ συγγρόνως ὁ δι- εθυντὴς αὐτῆς κἀπεικάθη εἰς πρόσφυγον.

Ἐν τῇ ἀποφασίᾳ ἀναγνώριεσται ἡ φιλολογικὴ ἀξία τοῦ ἔργου καὶ ἡ φιλία αὐτοῦ ἐπιβολή, ἀλλ' ἐπίσης κἀίνεται φανερόν ὅτι χρηκτικῆς τὸ μυ- θιστόρημα τοῦτο εἰλευθεριότης προσδάλλουσα τὴν αἰδοῦς.

Ἐγκλίματα γονέων
Εἰς τὸ Βερολίον ἐγένοντο προσφάτως δύο ἐν- διαφέρουσαι δίκαι γονέων οἵτινες βραυθύντες τὸν βίον τὸν ἐνόμισαν καθήκον των νὰ ἀπαλλάξουσι καὶ τὰ τέκνα των ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ζωῆς.

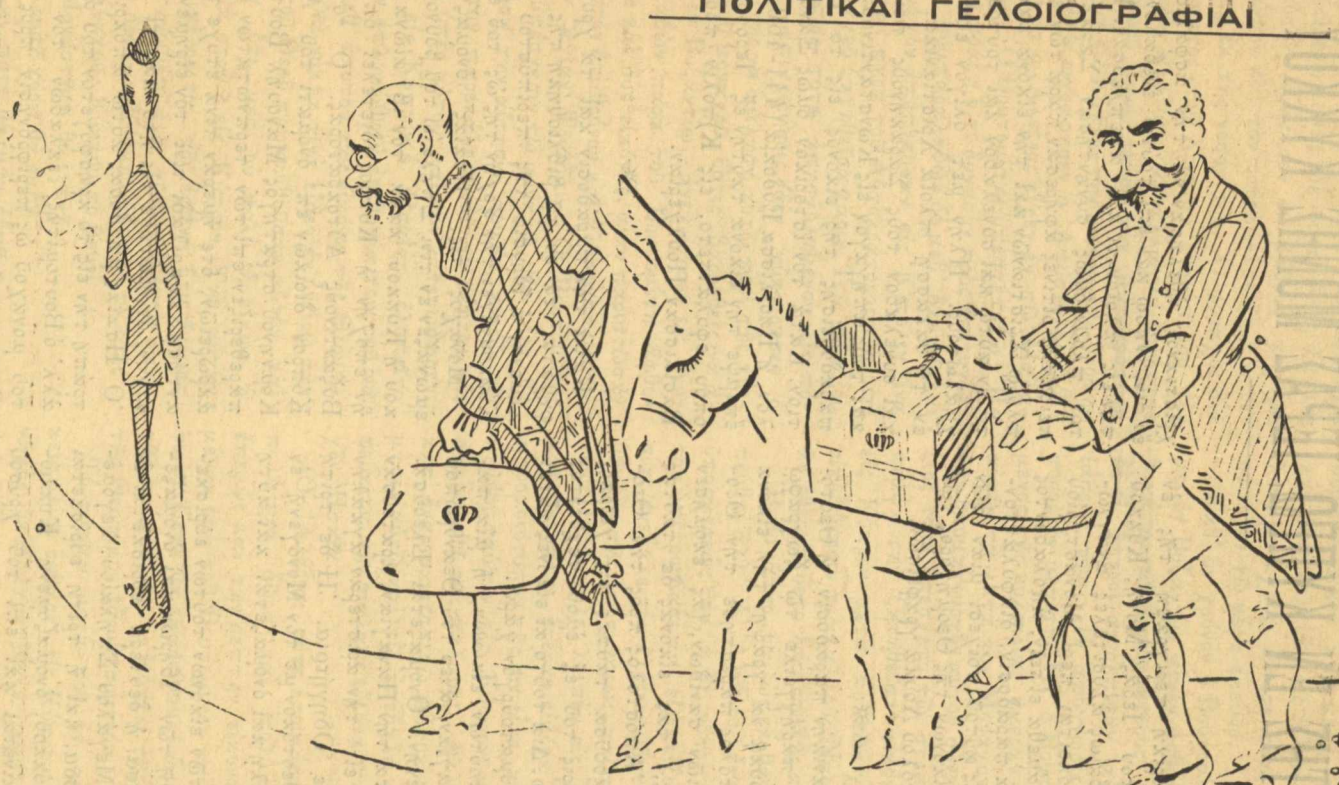
Εἰς ἀμφοτέραις τὰς δίκαις τὰ Κακουργιοδ- κεια ἐδείχθησαν ἐκτάκτως ἐπιεικῆ.
Ἐδικάσθη κατὰ πρῶτον εἰςβουλογῆς ὄνοματι Σιμάλ ὅστις πύσων χρόνιαις στομαχικῆς πύθ-

— Θέλετε, τῶρα, τὸ τέλος τῆς ιστορίας; Ἐνα ἀσήμενον γέγονος ὅπου παραμένει ἀπαρτήρητος ἀγνώστος, ἡ μεγάλη γυναι- κεία εὐγενεία. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ ἐπεισοδιον τῆς ἐξόδου μου, ἐστάλην εἰς τὸ λυκεῖον, κατόπι ἐπιώμου ὑποδείξεως τῆς διδος Πικυλίας. Εἶπεν ὅτι δὲν ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις τῆς ἰκανῆς νὰ με' ἐκπαιδέυσῃ ὥστε νὰ δώσω ἀπολυτηρίου ἐξέτασεις... Ἐννοήσατε :

σεως ἐδηλητήρισε τὸν υἱὸν του με' τὴν πρόθε- σιν νὰ αὐτοκτονήσῃ καὶ αὐτός.
Ἄλλ' ὅτιν τὸ πικρίδιον εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου ἤρρισε νὰ κορυφώθῃ κἀτατροχόμε- νον ὑπὸ σφοδρῶν πόνων, ὁ πικτὴρ ἀπέριψε τὸ φριχδέριον τοῦ δηλητηρίου καὶ ἐκφών ἐτόρησε εἰς φυγὴν. Ἐδειλάσεν ὁ γονεὺς πρὸ τοῦ θανάτου. Τὸ δικαστήριον τὸν κἀπεικάσεν μόνον εἰς ἐνὸς ἔτους φυλάκισιν ὁρῶν περιπτώσιν ἡμικἀταλιό- στου.

Μία μήτηρ ἤτις ἐδηλητήρισε τὸ τέκνον τῆς χάρις κατόπι νὰ ἐλθῇ καὶ ἡ ἴδιη τὸ θάρος νὰ αὐ- τοκτονήσῃ, ἠθωώθη ὡς ἐνεργήσασιν ἐν ψυχικῇ κἀταστάσει ἀποκλειούσῃ τὸ λογικόν.
Ἡ ἐκδικητικὴς νιὰς νοδοκόμου
Ἀσύνηθε δὲξίμα συνέβη εἰς Πιτσιόσις : μίκα νοσοκόμος ἐτραυματίσε θανάσιως τὸν ἐν τῷ Νο- σοκομείῳ ἐσωτερικὸν ἱατρὸν Κοτόν, ἐκδικουμένη τὴν ἀθέτησιν τῆς πρὸς αὐτὴν δολείσης ὑποσέ- σεως γάμου. Αἱ σχέσεις των διήρκουσι ἀπὸ τε- τραετίας περίπου καὶ ἡ Ζικῆ—οὕτω ὀνομάζετο ἡ νοσοκόμος—ἀνεμένεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέρας νὰ γείνῃ κυρία Κοτόν. Ἀλλὰ τελευτικῶς ὁ δὲ- κτωρ ἔδωκεν εἰς τὴν ἐδομένην του νὰ ἐνοσφῇ ὅτι ματαίως ἠγάπησεν, καὶ αὕτη μετὰ ζωηρῶν λο- γομαχίαν ἐξήγησεν ἐγγυερῖνον καὶ ἐπλήξε θρ- νασίμως τὸν ἀπίστον εἰς τὴν γαστέρα. Συλλήφθησθα δὲν ἔδειξε κἀμίμιν μετῃμείλειν, τοῦνυχτιον μᾶ- λιστα εἶπεν ὅτι εἶνε εὐχαριστήμενη ὅσοι ἦου- νῆθη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀνείλιους ἀνθρωπίλους ὅι- ὅποιοι ἐκμεταλλεύονται μιλυκόρην.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ ΠΡΟΠΟΜΠΗ ΔΙΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ [Σκέψεις τοῦ ἀνορθωτοῦ]. — Ποῖος νὰ μοῦ τὸ ἔλεγεν εἰς τὸ Θέρισσον, ὅτι θὰ ἔφθανα εἰς τοιοῦτον σημεῖον δόξης !

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ, ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ

Σύντομος ιστορική περιγραφή τῆς ἐν Κύπρῳ περιπόστου Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου δὲν τυγχάνει βεβαίως ἀλυσιτελὲς ἀνάγνωσμα, καθόσον πρόκειται περὶ Μοναστηρίου παγκοσμίου, δυναμειθὰ εἰπεῖν, ἀπολαμβάνοντος φήμης ἅτε, κατὰ παράδοσιν, διαφυλάττοντος ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ τοίχοις μίαν τῶν θαυματουργῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ γραφεισῶν.

✱

Κατὰ χριστιανικὴν παράδοσιν, ἡ Θεοτόκος, ζῶσα ἔτι, παρήγγειλε τῷ ζωγράφῳ Ἀποστόλῳ Λουκᾶ νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα τῆς. Ὁ Ἀπόστολος παρέστησε τὴν Θεομήτορα ἐπὶ τριῶν σανίδων, (ὡς ἐκόμησεν αὐτῷ Ἄγγελος,) τὰς εἰκόνας δὲ ταύτας ἐπαρουσίασεν ὁ Ἀπόστολος πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἧτις, λαβοῦσα ταύτας εἰς χειρας, εἶπεν: «Ἡ χάρις τοῦ ἐξ ἐμοῦ τεχθέντος εἴη μετ' αὐτοῦ». Διὰ τοῦτο αἱ εἰκόνας αὗται προσέλαβον θαυματουργὸν χάριν.

Τῶν τριῶν τούτων εἰκόνων, ἡ μία παρίστα τὴν παναγίαν, ἄνευ τοῦ Θεανθρώπου υἱοῦ τῆς, δεομένην. Ὀνομάζεται Ἐλεοῦσα. δευτέρα παρίστα τὴν Παναγίαν, κρατοῦσαν τὸν Μονογενῆ εἰς τὴν αἰσθετὰν ἀγκάλην τῆς, λέγεται δὲ Ὁδηγήτρια. Ἡ δὲ τρίτη παρίστα τὴν Θεοτόκον μετὰ τὸν Μονογενῆ ἐν τῇ δεξιᾷ ἀγκάλῃ καὶ ὀνομάζεται καὶ αὕτη Ἐλεοῦσα.

Ἡ πρώτη τῶν εἰκόνων τούτων εὑρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἰβήρων καὶ ὀνομάζεται καὶ Πορταϊτίσσα. ἡ δευτέρα εὑρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαιίου, λεγομένη Σπηλαιότισσα, καὶ ἡ τρίτη εὑρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ Κύκκου, ὀνομαζομένη Κυκκώτισσα, ὡς φαίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἐπικαλύμματος τῆς εἰκόνης, ὅπερ ἔγεινε τῷ 1576. Κατ' ἀρχὰς ἡ εἰκὼν αὕτη εὑρίσκειτο ἐν Αἰγύπτῳ, κατόπιν ὁμοῦ ἕνεκα τῶν ἐκεῖ καταδρομῶν τῶν ἁλλοπίστων,

χριστιανοὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν ἀσφαλίσωσιν ἐν τινὶ νήσῳ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐνέβηλον αὐτὴν εἰς πλοῖόν τι καὶ ἀπέπλευσαν. Κατὰ τὸν πλοῦν ὁμοῦ συνήτησαν Σαρακηνούς πειρατὰς οἵτινες ἀφῆραν παρὰ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ Χριστιανῶν καὶ τὴν εἰκόνα καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ καὶ συνέλαβον καὶ τούτους αἰχμαλώτους. Πλὴν μετ' ὀλίγον ἐφάνησαν ἐν τῇ θαλάσῃ πλοῖα Χριστιανικά, ἅτινα καὶ συνέλαβον τοὺς Σαρακηνούς πειρατὰς καὶ τοὺς ἀπήγαγον εἰς Κωνσταντινούπολιν, παραδοθείσης τῆς εἰκόνης εἰς τὸ Παλάτιον. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν ὁμοῦ Ξανθόπουλον, ἡ Βασίλισσα Εὐδοκία (441-460 μ. χ.) ἔπεμψε τὴν εἰκόνα ταύτην εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐφυλάττετο, εἰς Κ)πολιν πρὸς τὴν Βασίλισσαν Πουλχερίαν.

✱

Κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὰ χρονολογήματα, τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς κείμενα, ἡ Ἱδρυσις τῆς περιπόστου Μονῆς Κύκκου ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ὡς τοῦ ἐξ ἧς:

Μοναχὸς τις, Ἥσακίος ὀνομαζόμενος, ἐμὼναζεν ἐν τινὶ Σπηλαιῷ τοῦ βουνοῦ Κόκκου ἢ Κύκκου κατὰ τὸν ἰβ' αἰῶνα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Κύπρος διετελεῖ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Ἀυτοκράτορας. Ὁ τότε τὴν Κύπρον διοικῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ στρατηγὸς Μανουὴλ Βουτομίτης παρεθέριζεν ἐπὶ τῶν τερπνωτάτων ἐκείνων ἀκρωρείων, ὅτε ἡμέραν τινὰ ἔτυχε τὰ συναντήσῃ ἐν κοιλάδι τινὶ τὸν εἰρημένον Μοναχόν, ὃν ἠρώτησε τις ἦτο καὶ τί ἐζήτη. Ὁ Ἥσακίος μὴ δόσας αὐτῷ ἀπόκρισιν, ἐτρέπη τὴν εἰς τὸ κρησφύγετόν του ἀγοῦσαν ἀλλ' ὁ Βουτομίτης, ἐκλαβὼν τὸν τρόπον τοῦ μοναχοῦ ὡς περιφρόνησιν πρὸς αὐτόν, ἔδραμε κατόπιν του καὶ τὸν ἐκακοποίησεν. Ὁ Ἥσακίος εἶπεν εἰς τὸν στρατηγὸν ὅτι ταχέως θὰ τιμωρηθῆ διὰ τὴν πράξιν του ταύτην.

Μετά τινος ἡμέρας ὁ Βουτομίτης ἐνόησε δεινῶς καὶ ἐνεθυμήθη τὸν Μοναχὸν Ἥσακίον, ἐνωτισθῆς δὲ κατ' ὄναρ, ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, ἐζήτησεν ἐκ βάρους καρδίας συγγνώμην καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν θεραπεύσῃ ἐκ τῆς νόσου του. Ὁ μοναχὸς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἐθεράπευσε τὸν Μανουὴλ, ἀλλ' εἰς ἀντάλλαγμα ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ ὅπως πείσῃ τὸν Ἀυτοκράτορα νὰ πέμψῃ εἰς Κύπρον τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἣν ἐζωγράφησεν ὁ Ἀπόστολος Λουκάς καὶ ἦν ὁ Ἀλέξιος εἶχεν ἐν τῷ Παλατίῳ του. Ὁ Βουτομίτης ὑπέσχετο τῷ Ἥσακίῳ νὰ πράξῃ ὅ,τι δυνατὸν πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου, συμπαραλαβὼν δὲ μεθ' ἐαυτοῦ καὶ τὸν μοναχὸν ἀπέπλευσαν εἰς Κ)πολιν ἵνα αἰτησῆται παρὰ τοῦ Ἀυτοκράτορος τὴν ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ ζητηθεῖσα χάριν. Τὸ Ἀλεξίου ὁμοῦ ὄντως τότε ἀπησχολημένου εἰς πολέμιας ἐπιχειρήσεις, δὲν ἠκούρησεν ὁ Βουτομίτης νὰ ὁμιλήσῃ αὐτῷ περὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ μοναχοῦ, ὅστις βαρυνθεὶς νὰ ἀναμείνῃ ἐν Βυζαντίῳ, ἀνεχώρησεν εἰς Κύπρον, λαβὼν παρὰ τοῦ Βουτομίτη ἄφθονα δῶρα καὶ δύο εἰκόνας, μίαν παριστάσαν τὸν Χριστὸν ἐπὶ θρόνου καὶ ἄλλην παριστάσαν τὴν ἁγίαν Τριάδα. Ὁ Βουτομίτης ἔδωκεν ὑπόσχεσιν τῷ μοναχῷ, ὅτι δὲν θὰ λησμονήσῃ τὴν αἴτησίν του ἐν καιρῷ τῷ δεόντι, τὸν παρεκάλεσε δὲ νὰ δέηται εἰς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸν κτευώδωσεν.

Φθὰς εἰς Κύπρον ὁ Ἥσακίος, ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἐπληρώθη ἡ ἐπιθυμία του τοῦ νὰ κομισθῆ μεθ' ἐαυτοῦ τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἀλλὰ νύκτα τινὰ εἶδεν ἐν ὄνειρῳ τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ παραμυθοῦσαν αὐτόν καὶ λέγουσαν ὅτι, μετ' οὐ πολὺ ἡ εἰκὼν ἡ πόθητὴ θὰ σταλῆ εἰς Κύπρον. Τὴν αὐγὴν δὲ τῆς ἰδίας νυκτός τῷ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε φωνὴν πτηνοῦ ἐπὶ ἑνὸς τῶν παρὰ τὸ σπήλαιόν του δένδρων Κόκκου ἄδουσαν τὰ ἐξ ἧς: Κ)κύκκου Κύκκου, Κύκκου τὸ βουνὶ
 » Μοναστήρι θὰ γενῆ
 » Χρυσῇ κόρῃ θὰ ἐμβῆ
 » Καὶ ποτε θὰ μὴν ἐβγῆ.»
 Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ἤρξατο ἐνεργῶν διὰ τῶν χρημάτων, ἃ ἔλαβεν ἐκ Κ)πόλεως παρὰ τοῦ Βουτομίτου, τὴν οἰκοδόμησιν Ναοῦ καὶ πῆριξ αὐτοῦ ἀνήγειρε καὶ τινὰ κελλῖα, εἰς ἃ προσέλαβε καὶ ἄλλους μοναχοὺς, ἀποτελέσας οὕτω μονήδριον τι ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Βουτομίτης παρεπίδηται ἐν Βυζαντίῳ εἶχεν ἀσθενήσῃ δεινῶς ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀλεξίου, πάντες δὲ οἱ Ἰατροὶ ἀπήλπισαν αὐτὸν περὶ τῆς ἰάσεώς του. Ἡ ἀπόγνωσις τοῦ Ἀυτοκράτορος ἦν μεγίστη, ὅτι ὁ Βουτομίτης δραξάμενος τῆς εὐκαιρίας ἡμέραν τινὰ διηγήθη αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν Μοναχὸν Ἥσακίον καὶ τὴν θαυματουργὸν αὐτοῦ δύναμιν. Ὁ Ἀλέξιος τότε ὑπέσχετο τῷ στρατηγῷ του νὰ πέμψῃ τὴν ζητηθεῖσαν εἰκόνα τῷ μοναχῷ εἰς Κύπρον μετὰ πολλῶν χρημάτων πρὸς οἰκοδόμησιν περικαλλοῦς Ναοῦ καὶ Μονῆς, ἃν ἐθεραπεύετο ἡ προσφυλῆς αὐτῷ θυγάτηρ.

Ἡ θυγάτηρ του ὡς ἐκ θάύματος ἐθεραπεύθη, ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος ἐπελάθετο τῆς ὑποσχεσεώς του, ἡ δὲ νόσος τῆς θυγατρὸς του ὑπετροπίασε καὶ εἰς μείζωνας ἀπελπίσεις ἐνέβηκε τὸν Ἀλέξιον, ὅστις καὶ ἐμνήσθη ἤδη τῆς ὑποσχεσεώς καὶ τοῦ ταξίματός του. Παρήγγειλε λοιπὸν εἰς ζωγράφον καὶ κατεσκεύασεν ἑτέραν εἰκόνα Θεομητορικὴν κλισμοειδοῦσιν τῆς ἣν εἶχε, καὶ ἐσκόπη νὰ πέμψῃ ταύτην εἰς Κύπρον, μὴ στέργον ἂν ἀποξενωθῆ τῆς πλκλαιᾶς. Ἀλλ' ἡ Θεοτόκος κατ' ὄναρ φανεῖσα τῷ Ἀυτοκράτῳ ἐπετίμησεν αὐτῷ καὶ τῷ ἐπέβηκε νὰ πέμψῃ ἀφεύκτως τὴν παλαιὰ εἰκόνα τῆς τῷ Μοναχῷ Ἥσακίῳ.

Ὁ Ἀλέξιος τότε ἐτοίμασας πλοῖον με πολύτιμα δῶρα καὶ πολλὰ χρήματα, ἔπεμψε καὶ τὴν σεπτὴν εἰκόνα, συνοδευομένην ὑπὸ τοῦ Βουτομίτου καὶ ἱερομονάχου τινός, ὥστε θὰ ἐχρησίμευεν ὡς Ἡγούμενος τῆς νέας Μονῆς ἐν Κύπρῳ τῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου ἱδρυθησομένης.

Τὸ πλοῖον μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ σεπτοῦ κειμηλίου ἐφθάσεν εἰς Κύπρον, καὶ ὁ Μοναχὸς οἰκοδόμησε Νεὴν μεγαλοπρεπεῆ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ ἵδρυσε μεγάλην Μονήν, εἰς ἣν ὁ Βουτομίτης παρεχώρησεν, τῇ ἀδείᾳ τοῦ Ἀυτοκράτορος, τὰ εἰσοδήμα-

τα τριῶν Κυπριακῶν χωρίων, τοῦ Μύλου, τοῦ Μυλιωσυρίου καὶ τῆς Περιστερωῶνος πρὸς συντήρησιν τῶν μοναχῶν, ὁ δ' Ἀλέξιος ἐπεκύρωσε διὰ χρυσοβούλλων τὴν δωρεάν ταύτην καὶ διὰ πολλῶν προνομίων τὴν Μονὴν ἐπροίκησεν, ὀνομαζομένην καὶ μέχρι σήμερον ἐστὶ βασιλικομονάστηρον.

✱

Οἱ κατὰ τὸ 1911 καταλαβόντες τὴν νῆσον Λατίνου ἀφήρσαν πάντα τὰ κειμήλια τῆς Μονῆς. Μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπλουτίσθη αὕτη καὶ ὁ Νεὸς ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων τῆς νῆσου διὰ τῶν πολυτίμων σκευῶν καὶ κοσμημάτων καὶ ἐπεξετάθη διὰ νέων οἰκημάτων, πλὴν κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1365, ἀπαντα κατεστράφησαν, ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς εἰκόνης, διασωθείσης ἐκ θύμματος ὑπὸ τινος ἀσθενοῦς κοιμημένου ἐν τῷ νεῷ πρὸ τῆς εἰκόνης χάριν θεραπείας. Τῇ συνδρομῇ τῶν Ὁρθοδόξων νησιωτῶν ἀνωκοδομήθη αὖθις ὁ Νεὸς καὶ ἡ Μονὴ ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου Λουκά, ἐπίσης περικαλλοῦς, ὡς τὸ πρὶν καὶ ἐπροικίσθησαν διὰ πολυτίμων ἀμφίων, σκευῶν καὶ κοσμημάτων, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1542 ἕτερον πυρκαϊᾶ κατέστρεψε πάντα πλὴν τῆς εἰκόνης διασωθείσης ὑπὸ τῶν Μοναχῶν ἐν τινὶ σπηλιῷ.

Ὁ τότε Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Συμεὼν τῇ συνδρομῇ αὐθις τῶν εὐσεβῶν, ἀνωκοδόμησε τὸν Νεὸν καὶ τὴν Μονὴν καὶ ἐπροίκησε διὰ ὅλων τῶν χρειωδῶν.

Ἀλλὰ τῷ 1750 τὸ τρίτον ἤδη ἐκάθη ἡ Μονὴ καὶ ὁ Νεὸς, ἀνωκοδομήθησαν δὲ τῷ 1755 ἀμφότερα, συνδρομαῖς αὐθις τῶν πιστῶν, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Φιλοθέου καὶ τῇ εὐπιστίᾳ τοῦ Οἰκονόμου τῆς Μονῆς Παρθενίου καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων. Ὁ Νεὸς ἀνωκοδομήθη τρίχωρος, τιμωμένου τοῦ μὲν μεσαίου χώρου ἐπὶ ὀνόματι τῶν Ἀσμάτων καὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἐπὶ ὀνόματι τῶν ἁγίων Πάντων.

Τέταρτος ἐμπρησμός τῆς Μονῆς συνέβη τῷ 1813 τῇ 8 Ἰουλίου ἐπὶ Ἡγουμένου Μελετίου Γ' καίσης ὅλης τῆς Μονῆς καὶ διασωθέντος τοῦ Νεοῦ.

Κατὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦτον ἐκάθη καὶ ἡ σπουδαία βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς, ἀριθμοῦσα πολλὰς χιλιάδας τόμων. Ἐντὸς δὲ τριῶν ἐτῶν ἀνωκοδομήθη ἡ Μονὴ περίλαμπρος

καὶ μεγαλοπρεπὴς διὰ συνδρομῶν τῶν πιστῶν, κατὰ διαφόρους δ' ἐποχὰς κατόπιν ἐπεξετάθη καὶ ἐκοσμήθη διὰ νέων οἰκοδομημάτων καὶ τελευταίως ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ νῦν Ἡγουμένου κ. Γερασίμου ἐπιτελέσθη διὰ νέων κελλιῶν κλπ. καὶ ἐξωραίσθη ἀρκούντως.

Ὁ νεὸς τυγχάνει ἀκομψοῦ καὶ ἀρρυθμοῦ, ἀποτελῶν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὅλον κτίριον τῆς Μονῆς, ὅπερ οὐ σμικρὰν μεγαλοπρέπειαν κείνηται.

✱

Περὶ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς Μονῆς ταύτης ἰδοῦ τί διαλαμβάνει συνοδικὸν συγγελιῶδες γράμμα, γραφέν μὴν Δεκεμβρίῳ 1672 καὶ φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν Συνοδικῶν... «Ἀποφινόμεθα... ἵνα τὸ ἱερόν τοῦτο καὶ σεβασμιον Μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Κύκκου καλούμενον κατὰ τὴν περιὶ αὐτὸ φιλοτιμίαις τῶν παλαιῶν καὶ νῦν Ἀρχιεπισκόπων τῆς Κύπρου, εἴη καὶ διαμένει σταυροπηγιακὸν καὶ παντὶ ἐλεύθερον καὶ ἀσυδωτον (1) καὶ ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ ἀνενόηχτον καὶ ἀναπνέραστον μετὰ πάντων τῶν ἀφιερωμάτων αὐτοῦ καὶ κτημάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, πάντε γὰρ προσόνων αὐτῷ καὶ τῶν μεθ' ὕστερον γενησομένων μηδενὶ μηδὲν ὅλως ὀφείλον παρέχειν μέχρις ὀβολοῦ, μήτε τὸ κατὰ καιροῦς Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, μήτε τοῖς περὶ τὰ ὅρια τοῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου Ἀρχιερατικοῦ ἐπισκόπου, ἀρκουμένου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μόνῳ τῷ κληρονικῷ αὐτοῦ μνημοσύνη καὶ πάσα χεῖρ βία καὶ ἰταμός μακρὰν ἀπέχει τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου μηδενὸς κατεπεμβαίνειν αὐτὴν ἐπιχειρομένου αὐθαδέως καὶ ἀπαιτεῖν λαβεῖν τὸ οἰνοῦν, ἀλλ' ὑπάρχει πάσης καὶ παντοίας κταδυναστείας καὶ δουλείας ἀνώτερον καὶ αὐτόνομον καὶ αὐτοδέσποτον, φυλαττομένων τῶν προνομίων αὐτοῦ καὶ τῶν τιτικῶν ἐνταλαμάτων ἀπαρχωρήτων καὶ ἀπαρθρακῶν.» (ὑπογραφ. τριῶν πατριαρχῶν, Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ἑπτὰ Μητροπολιτῶν Κύπρου καὶ 22 Συνοδικῶν Κωνσταντινουπόλεως.

(1) Ἴσως ἀνεγνωστέον «πάντως ἐλεύθερον καὶ ἀσὴδωτον.»

Ἔτερον συγγελιῶδες γράμμα Στραφεῖμ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ, μὴν Αὐγούστου τοῦ αψξ'. γραφέν καὶ φέρον τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Παϊσίου καὶ 11 συνοδικῶν τοῦ Πατριαρχ. Θρόνου, ὀνομάζει τὴν Μονὴν «Βασιλικὸν κτίριον» ὡς ὡς διὰ βασιλικῶν δαπανημάτων ἀναγειγερμένων καὶ χρυσοβούλοις βασιλικοῖς κτωχυρουμένων ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.» Τὸ ἐν λόγῳ γράμμα ἐπικυροῦ τὰ ἴδια τοῦ προηγουμένου συγγελιώδους γράμματος. Οἰρίζει ἐπίσης πῶς νὰ ἐκλέγῃται ὁ Ἡγούμενος ὑπὸ τῆς Συνάξεως τῶν Πατέρων καὶ μηδὲ νὰ ἐνεργῇ ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῶν καὶ ὅτι ἡ περιουσία ὅλη τῶν πατέρων μετὰ θάνατον αὐτῶν ἀνήκει τῇ Μονῇ καὶ οὐδεὶς τῶν συγγενῶν δικαιούται νὰ λάβῃ τι, ἕτερον συγγελιῶδες γράμμα μὴν Σεπτεμβρίου τοῦ 1815, Κυρίλλου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ καὶ 10 συνοδικῶν, ἐπικυροῦ τὰ προηγουμένα συγγελιῶδες ἀναγράφον τὰ ἐκδοθέντα κατὰ τὰ ἔτη 1672, 1760 καὶ 1783, καὶ περιέχον συγχὰ αὐτολεξεῖ περὶ προνομίων κλπ. καὶ περὶ ἐκλογῆς Ἡγουμένου καὶ περιουσίας τῶν Πατέρων ὅσα καὶ τὸ προηγουμένον συγγελιῶδες.

✱

Ἡ Μονὴ καὶ ὁ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς κείμενος Νεὸς εἶνε ἐκτισμέναι ἐπὶ ὄροπεδίου μιᾶς τῶν βορειοδυτικῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους Ὀλύμπου (Τροόδου) εἰς ὕψος 4,3439 ποδῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν μέσῳ δάσους πευκῶν καὶ ἄλλων ἀειθαλῶν δένδρων εἰς μικρὰν δ' ἀπὸ τῆς Μονῆς ἀπόστασιν εὐρίσκονται καὶ κέδροι τινὲς (αἱ μόναι ἐν Κύπρῳ), διασωθεῖσαι ἴσως ἐκ τῆς ἀπηνεῦς ἀξίνης τοῦ Κυπρίου ὑλοτόμου, διότι ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Θεοτόκον.

Περίξ τῆς Μονῆς καὶ εἰς μικρὰς ἀπ' αὐτῆς ἀποστάσεις ὑπάρχουσι ἀνεκτὰ οἰκήματα, σταῦλοι καὶ ἀποθήκαι χρησιμεύοντα διὰ τοὺς ἐργατικούς, ὑπέρτας τῆς Μονῆς τοὺς βοσκούς καὶ διὰ τὰ ζῶα, ἐτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν τῶν διαφόρων προϊόντων, ἅτινα ἢ παράγονται ἐκ τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς ἢ προσκτῶνται ἐκ τῶν δωρεῶν τῶν Χριστιανῶν (ζήτειων).

Πηγαία ὕδατα ὀλίγα ὑπάρχουσι καὶ

εἰς ἀποστάσεις τινὰς ἀπὸ τῆς Μονῆς· ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ ὑπάρχουσι ἐκτισμέναι ὑπόγειοι δεξαμεναὶ (στέρνα) εὐμεγέθει· εἰς ἅς ἐναποθηκεύονται τὰ ὑμβρια ὕδατα χρησιμεύοντα εἰς τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας τῶν ἐν τῇ Μονῇ καὶ τῶν πανηγυριστῶν, καθόσον ὡς εἴπομεν, τὰ πηγαία ὕδατα καὶ ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ εἶναι καὶ κείνται εἰς ἀποστάσεις τινὰς ἀπὸ τῆς Μονῆς.

Συναθροίσεις πιστῶν ἢ πανηγύρεις τελοῦνται πολλάκις τοῦ ἔτους ἐν τῇ Μονῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ τὰς Θεομητορικὰς ἑορτάς· ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα πανηγυρίς, ἢ προσελκύουσα 5—10 χιλ. πανηγυριστῶν, τελεῖται κατὰ τὴν 8 Σεπτεμβρίου, ἡμέραν τῶν γενεθλίων τῆς Θεομήτορος.

Προσκυνηταὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπισκέπτονται τὴν Μονὴν καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς ἀντικυ Κιλικικῆς ἀκτῆς, οἵτινες ἰδίως μετὰ τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ προσκύνησιν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, θεωροῦσιν ἀναπόφευκτον καθῆκον νὰ ἔλθωσιν εἰς Κύπρον ἵνα προσκυνήσωσι καὶ τὴν σεπτὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου ὅτι εἰς μόνον τόξα τ σ η λ ι κ ι των θεωρεῖται τέλειον.

Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν προσκυνητῶν τούτων κομίζουσι εἰς τὴν Μονὴν δῶρα μικρὰ ἢ μεγάλα, ἀναλόγως τῆς εὐλαθείας καὶ ὑλικῆς εὐεξίας των, οἱ πλεῖστοι ὅμως τούτων ἀπέρχονται ἐκεῖσε μὲν κενὰ βαλάντια καὶ κενότερους στομάχους, ἀναμένοντες νὰ χορτασθῶσι καὶ ἐλεηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Μονῇ.

Ἡ φιλοξενία καὶ περιποιητικότης τῶν ἐν τῇ Μονῇ πάντων ἀπὸ τοῦ Ἡγουμένου μέχρι τοῦ τελευταίου ὑπηρέτου, τυγχάνει παρομοιωδῆς, οὐδεὶς δ' ἐπισκέπτῆς τῆς Μονῆς εἴτε πλούσιος εἴτε πτωχὸς, εἴτε ἐπιφανὴς εἴτε ἀφανὴς, ἀναχωρεῖ ἐκεῖθεν μὴ ἀποκομίζων εὐαρέστους ἐντυπώσεις τῆς ἐν τῇ Μονῇ μακρᾶς ἢ βραχείας διατριβῆς του. Ἡ φιλοξενία δὲ καὶ περιποίηση παρέχεται εἰς πάντα ἐπισκέπτην τῆς Μονῆς ἀδιαφόρως θρησκείας, ἐθνότητος ἢ φυλῆς ἢ γένους. Φαίνεται δ' ὅτι ἀνεκάθεν ἐπεκράτει ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ παραδειγματικὴ ξενία καὶ ἀβρότης τρόπων πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας, διότι ἐν ταῖς «Ὀδηγίαις τοῖς Μονα-

χαίς; ἄς εὐρωμεν σεσημειωμένους ἐν παλαιῷ βιβλίῳ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς ἀνεγνώμεν τὰ ἐξῆς :

«Καὶ οἱ ξένοι καὶ προσκνητὰί τῆς ἀγίας εἰκόνας παρεμβείθωσαν διὰ τῶν συνήθων τοῖς Μοναστηρίοις τροφῶν μετ' ἀγάπης καὶ ὑπομονῆς διὰ τὸ τοῦ τόπου ἔρημον καὶ ἀπαρκαμύθητον, πόθεν γὰρ δύνκνται τροφὰς ἀγοράσαι ἐκυτοῖς καὶ τοῖς ὑποζηγίοις αὐτῶν εἴτε οἱ χριστιανοὶ εἴτε καὶ οἱ διαβζίνοντες ἀσεβεῖς ;»

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ μεγάλη βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς κατεστράφη κατα τὸν τῷ 1813 γινόμενον ἐμπρησμόν τῆς Μονῆς, ἥδη κῦτη κέκτηται βιβλιοθήκην τινὰ οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος, ἀριθμοῦσαν ἑκατοντάδας τινὰς τόμων, σχηματισθεῖσαν διὰ χρηματικῆς δωρεᾶς τῶν κατ' ἀτάς ἀρχῆς τοῦ 19ου αἰῶνος ἐν Βενετίᾳ ἀποθανόντος Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου Κυπριανοῦ (τοῦ συγγραφέως τῆς γνωστῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου) καὶ διὰ μεταγενεστέρων προσφορῶν εἰς βιβλία καὶ χρήματα ὑπὸ διαφόρων.

Ἡ Μονὴ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἀρχιεπισκοπικῆς ἢ ἐπισκοπικῆς ἀναμίξεως ἐν τῇ διακυβερνήσει καὶ διαχειρίσει τῶν κατ' αὐτὴν, κυβερνᾶται ὑπὸ ἰσοβίου Ἡγουμένου, ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῶν ἱερομένων ἀδελφῶν καὶ ἔχοντος ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ τετραμελὲς διοικητικὸν Συμβούλιον ἐξ ἱερομένων ἀδελφῶν, ἐκλεγομένων κατὰ τετραετίαν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῶν ἱερομένων ἀδελφῶν διὰ πλειονοψηφίας. Ὁ Ἡγούμενος μετὰ τὴν ἐκλογήν του, χειροθετεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ δὲ τὰς ἱεροτελεστίας αὐτός τε καὶ οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς μνημονεύουσι τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιροῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ὅστις «κοινὸς πατήρ καὶ δεσπότης» καλεῖται ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, τῶν γραψάντων περὶ αὐτῆς.

Ἡ διαχείρισις τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Μονῆς μετὰ τὴν λήξιν ἐκάστου οἰκονομολογικοῦ ἔτους ἐξελέγχεται ὑπὸ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἐκλεγομένης διὰ πλειονοψηφίας ὑπὸ τῶν ἱερομένων ἀδελφῶν. Τὰ καθ' ἕκαστα δὲ τῆς διακυβερνήσεως

τῆς Μονῆς διέπουσιν ὀργανικοὶ κανονισμοὶ συντεταγμένοι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγειλιωδῶν γραμμῶν.

✱

Ἡ Μονὴ κέκτηται πολλὰ πολύτιμα καὶ πολυτελῆ, ἐκκλησιαστικὰ ἄμφια καὶ σκεύη χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, προερχόμενα ἐκ δωρεῶν Ρώσων καὶ δικφόρων εὐλαβῶν χριστιανῶν.

Ἐν Κύπρῳ ἔχει τρία μεγάλα Μετόχια, τὰ τοῦ Ξεροποτάμου, τὸ τῆς Λευκωσίας καὶ τὸ τοῦ Πολεμίου Πάφου· κτήματα δὲ διάφορα καθ' ὅλην τὴν νῆσον, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Ρωσίᾳ Κων'πόλει, Σμύρνῃ καὶ Προύσῃ.

Τὰ κυριώτερα εἰσοδήματα τῆς Μονῆς προέρχονται ἐκ τῶν γεωργικῶν κυρίως προϊόντων, οἷον δημητριακῶν, χερουπίων, ἐλαίου καὶ οἴνου ἐκ τῆς κτηνοτροφίας (ιδίως ποιμνίων προβάτων καὶ αἰγῶν), ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως ἀκινήτου κτημοσύνης τῆς Μονῆς ἐκ τῶν προκριτικῶν εἰσφορῶν τῶν Χριστιανῶν (ζητιῶν) καὶ ἐκ τῶν ταξειδίων.

Τὰ κυρίως ἐξόδα τῆς Μονῆς ἀποτελοῦσιν οἱ ἄμμοιοι καὶ ἔμμοιοι φόροι, οἷον κτηματικοὶ προβατοδεκατεῖται, δεκατεῖται δημητριακῶν κλπ. δι' οὓς πληρώνει περὶ τὰς 600 ἀγγλ. λίρας ἐτησίως. Τὸ κονδύλιον τοῦτο βαρύνουσι ἰδίᾳ οἱ κτηματικοὶ φόροι.

Μετὰ τοὺς φόρους, ἀκολούθησαν οἱ τόκοι καὶ τὰ χρεωλήσια. Τοῦτοις ἔπονται τὰ προσωπικὰ ἐπιδώματα τῶν ἐχόντων ὑπουργήματα ἐν τῇ Μονῇ διὰ τὰς χρεῖσας αὐτῶν ἐκ 400 περίπου λίρῶν.

Διὰ τὴν ξενίαν καὶ τὰς ἐπισκευὰς τῶν κτημάτων καὶ λοιπὴν συντήρησιν αὐτῆς διαπανδῶνται περὶ τὰς 800 λίρας, διὰ τοῦς φιλανθρωπικοῦς σκοποῦς παρέχονται ἐτησίως περὶ τὰς 80 λίρας.

Προϋπολογισμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐτήσιον ἔχει ἡ Μονὴ 2,500 περίπου ἀγγλ. λίρῶν.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὀλιγίστων πραγμάτων γίνεταί ἀγορὰ ὑπὸ τῆς Μονῆς, διότι τὰ κυριώτερα τῶν τροφίμων παράγονται ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῆς.

Ἐν τῇ Μονῇ συντηρεῖται ἑλληνικὴ Σχολὴ διηρημένη εἰς τρεῖς τάξεις, οἱ δ' ἐκάστοτε ἀπολιόμενοι μαθηταὶ πέμπονται εἰς Λευκωσίαν πρὸς ἐξακοοῦθησιν τῶν σπουδῶντων ἐν τῷ αὐτόθι Γυμνασίῳ.

Ἡ Μονὴ στέλλει ἐκάστοτε καὶ δύο Ἱεροδικόνους πρὸς σπουδὰς θεολογικὰς ἐν τῇ Σχολῇ Χάλκης καὶ Ἱερουσαλήμ.

Εἰς τὰ Σχολεῖα Λευκωσίας εἰσφέρει ἐτησίως ἡ Μονὴ 80 περίπου λίρας.

Τὰ ἐξόδα τῆς Μονῆς εἶναι πάντοτε σχεδὸν σταθερὰ, τὰ δ' ἔσοδα κλίνουσι μᾶλλον πρὸς τὸ ἔλαττον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἕνεκα διαφόρων λόγων καὶ καιρικῶν περιστάσεων.

Ὁμολογουμένως ὅμως ἐπὶ τοῦ ἐνεστώτος Ἡγουμένου καὶ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Μονῆς πάσα προσπάθεια καταβάλλεται ὑπὸ τῶν Πατέρων πρὸς βελτίωσιν καὶ αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων καὶ πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν χρεῶν, ἅτινα ὡς ἐφ' ἄλλας πιέζουσι τὸ στήθος τῆς Μονῆς.

✱

Τὸ προσωπικὸν τῆς ἀδελφότητος τῆς Μονῆς ἀνέρχεται εἰς 50 περίπου πρόσωπα, Ἱερομένους καὶ μοναχοὺς. Μεταξὺ τῶν μοναχῶν ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι τεχνῖται, χρήσιμοι εἰς τὴν Μονήν, οἷον Ξυλουργοί, Ὑποδηματοποιοὶ κ.λ.π.

Ἐν τῇ κυρίως Μονῇ καὶ τοῖς πέριξ αὐτῆς ἐνδικοιτῶνται περὶ τὰ 100 πρόσωπα, ὧν 15 ἱερομένοι καὶ 15 δόκιμοι, οἱ δὲ λοιποὶ ἄρτοποιοὶ, μάγειροι, κελλάριδες, ἀμπελουργοί, βοσκοί, ὑφανταὶ σάκκων, κηπουροί, ἀγροφύλακες, δασοφύλακες, ἀγωγιάται, ξυλοφόροι κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἐν τῷ Μετοχίῳ Ξεροποτάμου ἐνδικοιτῶνται περὶ τὰ 40 πρόσωπα ἱερομένοι καὶ μὴ, ἐν τῷ Μετοχίῳ τῷ παρὰ τὴν Λευκωσίαν (ἄγιος Προκόπιος) περὶ τὰ 45 πρόσωπα ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ μετοχίῳ Πολεμίου περὶ τὰ 20 πρόσωπα.

Τὸ ὅλον δηλ. προσωπικὸν τῆς Μονῆς, τὸ καθ' ἕκαστην διατρεφόμενον ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐργαζόμενον ἐν τοῖς κτήμασί της ἀνέρχεται εἰς 200 καὶ πλέον πρόσωπα, ἐκτὸς τῶν προσλαμβανομένων ἐκτάκτων ἐργατῶν κ.λ.π. οἵτινες οὐδέποτε λείπουσιν.

Κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ὁ Ἡγούμενος μετὰ τοῦ Συμβουλίου του διαμένον ἐν τῷ Μετοχίῳ Λευκωσίας, ἅτε τοῦ συνόλου τῶν ὑποθέσεων τῆς Μονῆς Συγκετρομένον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ.

✱

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς, Πανοσιμολογιώτατος κ. Γεράσιμος πρὸ 17 περίπου ἐτῶν διεδέξατο τὸν ἀποβιώσαντα Ἡγούμενον Σωφρόνιον, προσκληθεὶς κοινῇ ψήφῳ τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας ἔτι τὰς δικτριβάς ποιούμενος, χάριν σπουδῶν.

Εἶναι κάτοχος Θεολογικῶν καὶ ἄλλων γνώσεων ἅτε πτηχιούχος ὧν τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐπὶ τριετίαν διατελέσας χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα καὶ μετεγλώττισεν ἐκ τῆς Γαλλικῆς τὸ σπουδαῖον θρησκευτικὸν σύγγραμμα τοῦ Ἐρνέστου Ναβίλλ «Ὁ Οὐράνιος Πατήρ.»

Ἐν Γενεύῃ εὐρισκόμενος, εἶχε ψηφισθῆ κατὰ τὴν τότε χρεῖαν τοῦ Κιτιακοῦ θρόνου ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐπαρχίας ὡς Μητροπολίτης Κιτίου, πλὴν δὲν ἀπεδέξατο τὴν ἐκλογήν, ἀπιθυμῶν ν' ἀποδώσῃ τὰ τροφεῖα πρὸς τὴν ἐκθρέψασαν, καὶ ἐκπαιδύσασαν αὐτὸν Μονήν.

Δραστήριος, ρεκτής καὶ φιλόκαλος ὧν ὁ Ἡγούμενος κ. Γεράσιμος, ἀενδότης ἐργάζεται πρὸς προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς Μονῆς, συνεργοὺς ἔχων καὶ τοὺς ζηλωτὰς Πατέρας τῆς Μονῆς. Ἐπεξετεῖναι εἰς θαυμάσιον βαθμὸν τὴν δεινροφυτεῖαν, ἠύξισε τοὺς παραγωγικοὺς πόρους τῆς Μονῆς πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, παρέχων οὕτω παράδειγμα ἀξιοζήλευτον καὶ ἄλλοις.

Ἐν Κύπρῳ.

Α. Μ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ
Δικαστὴς

Η ΠΑΝΔΟΥΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΝΔΟΛΙΝΟΝ

Τὸ μανδολίνον οὐ μόνον εἶνε πανάρχαιον μουσικὸν ὄργανον ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ὄνομά του εἶνε ἀρχαῖον ἐλληνικὸν παραφθορὴν εἰς μανδύλαν καὶ μανδολίνον.

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ὁ Ἀθήναιος, ὁ Λαμπρίδιος, ὁ Κλήμης, ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ λεξικογράφος Ἡσύχιος καὶ ἄλλοι ἀναφέρουσι μουσικὸν τι ὄργανον Πάνδουρος, Πανδουρίς, Πανδοῦρα καὶ μάνδουρος, ἔγχορδον ἀλλ' ὅπερ ἦτο ἄγνωστον οὐοίου ἀκριβῶς ἦτο εἶδους.

Νεώτεροι μελετᾷ τῇ βοήθειᾳ τῶν σωζομένων γλυπτῶν παραστάσεων ἀπεκάλυψαν ἡμῖν ὅτι τὸ μανδολίνον εἶνε τὸ ἀρχαῖον ὄργανον πάνδουρος, καὶ ἡ λέξις αὐτῇ μανδολίνον εἶνε παραφθορὰ τῆς λέξεως Πάνδουρος. Ἐπειδὴ ἐπὶ ρωμαϊκῶν καὶ ἀλεξανδρινῶν χρόνων τὸ σχῆμα τοῦ ἡχείου τῆς πανδοῦρας ἦτο στρογγύλον ἢ ἀμυγδαλοειδὲς ὑποθέτει ὁ κ. Θεόδωρος Ράϊναχ ὅτι τῆς λέξεως Πανδοῦρα μετεβλήθη τὸ π εἰς μ ἐκ τούτων δὲ ἔχομεν τὸ λατινικὸν τῶν μέσων χρόνων mandore τὸ ὅποσον μετεβλήθη εἰς mandola καὶ τούτων τὸ ὑποκοριστικὸν εἶνε τὸ mandolino. Ἄλλ' εἴτε ἡ εἰκασία τοῦ κ. Ράϊναχ εἶνε ὀρθὴ εἴτε ὄχι καὶ ὁ Littré καὶ πάντες οἱ γλωσσολόγοι ἐκ τῶν ἀξίων λόγου θεωροῦσιν ἀναμφισβήτητον τὴν ἐκ τῆς λέξεως πανδοῦραν παραγωγὴν τῆς λέξεως μανδύλα καὶ μανδολίνον.

Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀποδίδει τὴν εὔρεσιν πανδοῦρας εἰς τὸν Φρύγα Ἰαγγιν, ἀλλ' ἐπειδὴ παραστάσεις αὐτῆς εὑρίσκονται ἐπὶ αἰγυπτιακῶν μνημείων φαίνεται ὅτι ἡ πανδοῦρα εἶνε αἰγυπτιακὸν ἢ ἀσσυριακὸν ὄργανον καὶ αὐτῇ δ' ἡ λέξις πανδοῦρα εἶνε αἰγυπτιακὴ ἢ ἀσσυριακὴ λέξις, τοῦτο δὲ φαίνεται ἡμῖν ἔτι μᾶλλον πιθανὸν καθ' ὅσον τῆς λέξεως ὑπάρχουσι δύο τύποι : πάνδουρος καὶ μάνδουρος.

Ἡ σημερινὴ πανδοῦρα ἔχει ὀκτώ χορδὰς — ἰσοδυναμοῦσας πρὸς τέσσαρας — εἰς τὴν πολιὰν ὅμως ἀρχαιότητα εἶχε κατ' ἀρχὰς δύο καὶ τρεῖς χορδὰς διὸ καὶ ἐλέγετο

τρίχορδον ἢ δίχορδον.

Ἐκ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τρία μόνον γλυπτὰ σώζονται μνημεῖα: δύο εἰδώλια ἐξ ὀπτιῆς γῆς εὑρισκόμενα ἤδη ἐν τῷ Λούβρῳ καὶ ἡ μαρμαρίνη Μοῦσα τῆς βάσεως τῆς Μαντινείας. Ἄπαντα τοῦ δ' αἰῶνος.

Αἱ παραστάσεις τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς εἶνε πολυκριβότεροι ἐκ τούτου δὲ καταφίνεται ὅτι ἡ πανδοῦρα ἦτο προσφιλεστάτη ἰδίως ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων παραστάσεις πανδοῦρῶν εὑρίσκονται εἰς σαρκοφάγους ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ, τοῦ Ἀρελάτου, τοῦ Μουσείου τοῦ Λατεράνου καὶ ἄλλων.

Τὸ ἡχείον ἐπὶ μὲν τῆς ἐλληνικῆς ἐποχῆς περικοῦται εἰς γωνίαν, κατὰ δὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους εἰς τόξον κύκλου. Ὁ πανδοῦριστής — συνήθως γυνή — παρίσταται καθημένος κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν πανδοῦραν καὶ τηρίζων τὸ ἡχείον ἐπὶ τῶν γονάτων του ἐν ᾧ διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς παίζει, σπανίως διὰ πλήκτρον. Ἡ παράστασις τῆς σαρκοφάγου τοῦ Λατεράνου πανδοῦρίζει διὰ πλήκτρον.

Κατὰ τὰς ἀνακαφὰς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τοῦ 1887/8 ἐν Μαντινείᾳ ἀνευρέθη εἰς τινα βυζαντινὴν ἐκκλησίαν ἡ περιφημὸς βάσις τῆς Μαντινείας. Ἡ βάσις αὕτη εὑρίσκεται ἤδη κατακειμένη ἐν τῷ ἐνταῦθα Κεντρικῷ Μουσείῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ παριστᾷ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ τὸν Μαρσύαν, ἀποδίδεται δὲ ὑπὸ πολλῶν εἰς τὴν σφίλιν τοῦ Πραξιτέλους. Ἐν τινι τῶν πλευρῶν τῆς βάσεως ταύτης παρίσταται καθημένη Μοῦσα πανδοῦρίζουσα. Τὴν χαριεστάτην ταύτην παράστασιν ὑποδεικνύομεν εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν Μανδολινάταν καὶ ἦτις χάρις εἰς τὴν δεξιὰν διεύθυνσιν τῆς φιλομούσου δεσποίνης τῶν Ἀθηνῶν Φανῆς Π. Ζαλοκώστα κατέστη τὸ μόνον ἄξιον λόγου μουσικὸν σωματεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ πανδοῦρίζουσα αὕτη Μοῦσα δεόν νὰ γίνῃ τὸ ἔμβλημα τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000 - ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: Ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύρω, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλω καὶ Λαρίσση.
ΕΝ ΚΡΗΤῃ: Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ἐν Κωνσταντινουπόλει (ὑποκατάστημα ἐν Γαλατῶ μετὰ πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), Ἀμισῶ, Τραπεζοῦντι, Κερασοῦντι, Σμύρνη, Χίῳ, Λιμένι-Βαθέος (Σάμου), Μερσίνη, Ἀδάνοις, Θεσσαλονίκη, Σέρραϊς, Καβάλλα, Ξάνθη καὶ Ἰωαννίνοις.
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μιδάν), Καῖρω (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μουσὴ), Ζαγαζίκι καὶ Μανσούρα.
ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ: No 22 Fenchurch Street), **ΕΝ ΛΕΜΕΣῳ:** (Κύπρου), **ΕΝ ΑΜΒΟΥΡΓῳ** (Domhof, Mönckebergstrasse 18) καὶ ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν).
ΕΝ ΑΜΒΟΥΡΓῳ (Domhof, Mönckebergstrasse 18) νέον ὑποκατάστημά μας.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31 ΜΑΪΟΥ 1911

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Διαθέσιμα:	
Ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ παρ' ἐγγυρήσις Τραπεζίας	Δρ. 20,732,493.13)
Παρὰ Τραπεζ. ἐν Εὐρώπῃ καὶ Σικκίτῃ ἐν χαρτοφυλακίῳ »	18,954,580.72) Δρ. 39,687,073.85
Προεξοφλήσεις καὶ προκαταβολαὶ ἐπιγραμμάτων	» 39,388,786.91
Ἡγγυημένοι λογαριασμοὶ:	
ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων	Δρ. 63,261,901.29)
δι' ἐμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	» 61,225,141.94) » 134,742,478.84
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	» 10,255,435.61)
Τρέχοντες λ)σμοὶ χρεωτικῶν	» 31,464,523.19
Ὀμολογίαι Ἐθν. Δανείων, Διμερικῶν Ταμείων καὶ Ἀνωνύμων Ἐταιριῶν	» 18,594,366.79
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια	» 10,942,519.68
Συμμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις	» 2,905,606.85
ὑποκαταστήματα	» 1,926,791.09
Κτήματα Τραπεζῆς	» 4,869,116.24
Εἰρηκταστάσεις, ἐπιπλᾶ, χρηματοκιβώτια κτλ.	» 1,073,938.95
	Δρ. 285,595,202.39

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐταιρικόν	Δρ. 50,000,000.—
Κεφάλαιον τεκτικόν Ἀποθεματικόν	» 5,480,000.—
Ἀποθεματικὸν Προνοίας	» 5,000,000.—
Καταθέσεις ὄψεως	Δρ. 55,077,842.75)
» προεπταμίαις	» 48,971,407.59) » 150,920,033.77
» πολυετείς καὶ μὲ προειδοπ.	» 29,588,729.90)
Τραπευτήριον	» 17,282,053.53)
Τρέχοντες λ)σμοὶ πιστωτικοὶ	» 20,183,305.82
Ἐξωτερικοὶ λ)σμοὶ	» 38,821,174.61
Προσωρινοὶ λ)σμοὶ καὶ διάφορα	» 15,190,688.19
	Δρ. 285,595,202.39

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
ΖΑΦΕΡΙΟΣ Κ. ΜΑΤΕΑΣ

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις « Ἀθηναϊκὴν-Athénoclés ».

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ